

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

100^h

4^a Ph. Pr. 100^h

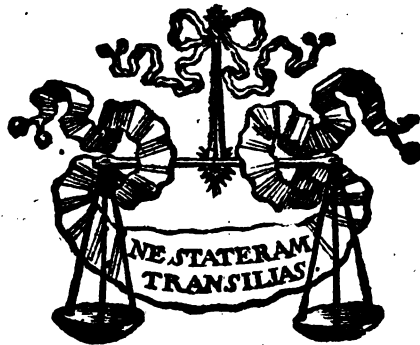
Ludovici

Ph. Pr.

JAC. FRIDER. LUDOVICI,
Jurium Licentiati,
DELINEATIO
HISTORIÆ
JURIS DIVINI NATURA-
LIS ET POSITIVI UNI-
VERSALIS,

ubi

Varia utriusque hujus juris, in speciè verò naturalis
fata & diffensiones DD. tam veterum, quam recentiorum, circa pro-
positionem præcipuè fundamentalem juris naturæ & conclusio-
nes exinde profuentes historicè recensentur.

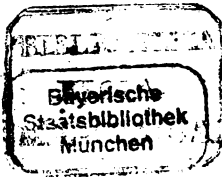

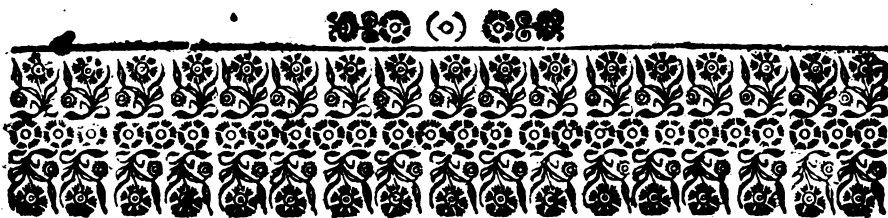
HALÆ MAGDEBURGICÆ

Sumptibus JOHANN GOTHOFREDI RENGERS.
ANNO MDCCI.

Ex donat. Molliana

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Opidò falli cenſeo illos, qui ſtudioſum
Hiſtoricum tam arctis includunt
cancellis, ut præter notitiam rerum
in hac illave Republica pacis belli-
que tempore geſtarum illud nihil
quicquam ulterius ſub ſe compre-
hendere exiſtiment. Interim tamen, quemadmo-
dum proh dolor! pseudo-ſapientia ubique ferè domi-
natum exercet: ita & hîc plerumque cœci diſcentes in
meris deviis à cœcis docentibus circumducuntur. Uti-
lia sæpè negliguntur & nugæ maximi fiunt. Et ne
quidem illa, de quibus mox ab initio dixi, belli pacis-
que negotia, eò quò decebat modò, inſtillari ſolent.
Alii Auditores ſummum ſcientiæ culmen attigiffe
opinantur, ſi nomina Imperatorum & Regum, alia-
que

quererum gestarum momenta potissima, versibus
 mnemonicis inclusa, non minus exactè quàm avis
 cantilenam suam recitare veleant. Atque in hunc fi-
 nem varias artes ostentant, quibus memoriam egre-
 giè adjuvari prætendunt, ita ut haud rarò tantos (præ-
 fiscini!) thesauros vix aliter, quàm datâ dextrâ & re-
 ligione, discendi cupidis concedi videas. Scio equi-
 dem, in Historia addiscenda memoriam utramque
 facere paginam, quia ad ea, quæ in mero facto con-
 sistunt, iudicium solum non penetrat. Interim tamen
 ita hîc agendum erit, ne auctâ memoriâ iudicium per-
 datur, quippe per quod eruditi ab indoctis primariò
 dignoscuntur, ita quidem, ut vir eruditus sine iudi-
 cio mihi non aliud unum, verum, bonum ens, quàm
 ferrum ligneum esse videatur. An errem, nescio. Ju-
 dicent alii. At verò, qui eiusmodi artificii mnemonicis
 immergitur, non potest non detrimentum iudi-
 cii perpeti, dum scilicet hoc protinus negligenter,
 aut saltem non eâ, quâ decebat, ratione excolitur,
 quæ culturæ ratio sanè longum temporis spatium va-
 riarque in iudicando experimenta requirit, qualia à
 Mnemonicario illo (liceat ita loqui) frustra expe-
 ctaveris. Quid verò dicam de illis, qui nescio quas
 figuras in chartis pingentes, memoriam sublevare ni-
 tuntur? Rideres sine dubio lepida inventa primò sta-
 tim intuitu, nisi eadem à Viris autoritate nitentibus
 &

& cœcō interdum aliorum applausu gaudentibus profecta videres, de quorum idoneitate dubitare velle non minus sacrilegium esse reputatur, quàm quod ex *l. 5. C. de divers. Rescript.* deducere solent Legum interpretes. Nihil ergò superest, quam ut infirmitatis humanæ & hac in parte miserearis, meliorem mentem & auctoribus & asseclis hujus inventi sedulò apprecans. Licet autem è contrario in hac, quam nominavi, historix parte justâ methodo, per diligentem nempe repetitionem & examina frequentia procedatur, hîc tamen studium historicum non mox est finiendum, sed & ad alia progredi oportet. *Historiam literariam* præcipuè addiscendam esse, innuere volo. Hæc enim omnium, quas nominaveris, disciplinarum commune est instrumentum. *Theologi* perfecti nomen vix meretur, qui *Historiam Ecclesiasticam* ignorat, nostrâ præcipuè ætate, ubi impiū Rixatores fidem ex voluntate in cerebrum translocârunt, & locò regenerationis & perfectionis à Christo toties inculcatæ centonem opinionum anathematis sive crassioris, sive subtilioris fulmine munitarum simplicibus animis obtrudunt. *Jureconsultus* autem nil nisi purus putus Legulejus esse videtur, qui peritiam juris Romani profitetur quidem, sed tamen non solum ipsum Reip. Romanæ statum, sed etiam quò tempore, qua ratione & in quantum jus illud exoticum in Patriam nostram introdu-

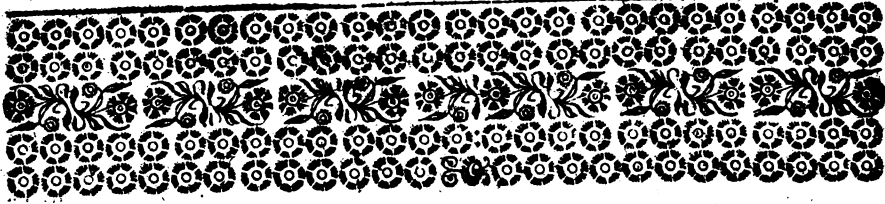
Etum fuerit, ignorat. Leges enim scire hoc est, vim & potestatem earum nôsse, hæc autem vis & potestas principaliter ex indole status & circumstantiis temporum profluit. Venit ex hac ignorantia, quod ejusmodi Leguleji Viros verè eruditos secum ferre non possint, sed ipsos, quoniam eorum chordâ non oberant, ignorantia in explicandis jurium textibus, novitatis in praxi inutilis, aliorumque vitiorum & defectuum audacter accusent. Quasi verò ipsi privilegiò muniti sint, ut eorum interpretatio solùm authentica haberi debeat. Aut, quasi & in controversiis juris altera sententia orthodoxa, altera heterodoxa declarari soleat, cùm hucusque, Deo sit laus! Jurisprudencia malò hæretificandi inquinata haud fuerit. Quid de *Medicis* dicam? anne hi sine historiae subsidio diversas diversorum hypothesès imbibere valent? anne notitiam habere poterunt, quâ occasione studium Medicum subinde varia incrementa ceperit, adeò ut hodierna ejus facies à facie pristina prorsus sit diversa. Poterunt quidem hac notitiâ carere illi, qui nihil nisi artem conscribendi Recepta, ut dicuntur, addiscere cupiunt; sed hi, uti Medicorum nomine indigni sunt, ita regulam exemplò suò construere nequeunt. *Philosophos* quod attinet, hi jam diu historiae necessitatem & utilitatem agnoscere inceperunt, adeoque historiam Philosophicam variis scriptis illustrare annisunt,

sunt, ex quibus præcipuè in hoc studiorum genere commendari merentur Hornius & Vossius. Quæ cum ita sint, & verò maximus ubique adhuc defectus in historia reperiatur, nemini, opinor, vitio verti poterit, si quantum in se est, ad emendandum hunc defectum aliquid afferat. Sanè ipsi Grammatici nobis hîc ruborem excutiunt, qui continuâ ferie diversas linguæ latinæ ætates *auream*, *argenteam*, *ferream*, & si quæ aliæ, recensere sciunt, cum tamen Lingva illa essentiam eruditi non ingrediatur, sed merum tantummodò instrumentum & adminiculum dici debeat. Annon ergò major diligentia in studiis utilioribus adhibenda erit? quippe cum haud rarò & maxima de nihilo nascatur historia? optandum ergò, ut postquam proximis his annis studium Historiæ Ecclesiasticæ ad summum ferè gradum perductum fuit, ut, inquam, eruditi quoque Viri jam Historiæ literariæ, maximè autem historiæ juris sedulas admoverent manus eamque ex latebris in lucem iterum protraherent. Fecit hujus rei spem nobis Vir Consultissimus, Dn. D. Beyerus, dum *in præfat. ad detineat. jur Feudal.* se tractatum specialem *de Historia juris universi divini & humani* editurum promisit, quò ut eruditus orbis brevi tempore frui possit, ex animo optamus, atq; adèò videri poterat laborem præsentem inutiliter susceptum esse, cum sine dubio à laudato Autore doctiores cogitationes & apparatus

Auto-

Autorum longè instructior, quam quidem à nobis, expectandus sit. Nihilominus tamen non malè me facturum censui, si interim, dum memoratus Tractatus, adhuc expectatur, per modum *brevis* saltem *delineationis historiae juris naturalis* illis, qui studia moralia justò pretiò æstimare sciunt, specimen aliquod suppeditarem, ut, quid in perficienda hujus juris historia adhuc præstari possit, tandem animadvertant. Neminem ferè reperire potui, qui hac in parte facem mihi prætulisset, adeoque excusationem benevolam ab æquo lectore me obtenturum spero, licet non omnia ejus eruditioni & judicio exactè respondeant. In multis fallimur omnes. Ceterum, quemadmodum sedulò cavi, ne famam alicujus quòcunque modò arroderem, sed potius judicia aliorum propriis ipsorum verbis adducere studui: Ita etiam, si forsàn malevolus aliquis ex pruritu alios vexandi ac prostituendi laborem præsentem quòcunque modò suggillare præsumat, illud planè non curabo, sed cum eo, (de quo non nemo refert, quod ægrè cum aliis contendere solitus fuerit) respondebo: *Domini mei, nolo vobiscum litigare, acquiesco ei, quod vòbis placet.* Vale, benevole Lector, & studiis nostris fave. Dabam in Acad. Fridericiana d. xv. April. A. M DCCl.

CON-

CONSPECTUS TOTIUS OPERIS.

Jus natura est primum & antiquissimum, §. 1. Historia ejus, ut reliquarum disciplinarum omnium, est maxime necessaria, §. 2. idque ideo, quia studium juris naturae maximam utilitatem adfert. Objectiones contra hanc assertionem (1) quod nihil certi hic reperitur, §. 3. (2) quod in praxi nullum usum habeat, tum responsonibus, §. 4. judicium essentiam §. 5. Cui ingreditur, §. 5. Intelligitur hic jus natura, quod post lapsum hominis obtinet, §. 6. Qualis ejus conditio tempore Adami & posterorum ejus fuerit, §. 7. nec non post institutam Remp. Hebraeorum, §. 8. An tractatio juris naturae systematica simpliciter ad ejus perfectionem requiratur, §. 9. Facies hujus discipline apud Gentiles. Secta Philosophorum Graecorum, §. 10. Eorum doctrina in moralibus, §. 11. 12. Philosophi Romani, §. 13. Apud omnes hosce jus natura non fuit excultum. Philosophi, quorum excerpta in Pandectis traduntur, §. 14. De populis barbaris, eorumq; studiis, §. 15. In specie de Germanis. Apud hos studia non floruerunt. §. 16. Introductio Scholarum & Academiarum in Germaniam. Miserarum facies. §. 17. Theologi Romanenses jus natura cum maximo illius dispendio profiteri inceperunt. §. 18. Tractatus hunc in finem à Scholasticis adornati §. 19. Stultitia Antonii & Escobar. §. 20. Restauratio juris naturae. Cur non illa statim post reformationem suscepta fuerit. Judicium Lutheri de reformandis Academiis & doctrina morali Aristotelis, §. 21. 22. Emulatio inter Lutherum & Melanchthonem, nec non inter utriusque affectus. §. 23. Benedicti Winckleri Tractatus de principis juris ante Grotium editus, §. 24. Grotii Opus Parisiis editum. Cur illud de Jure belli & pacis inscripserit. §. 25. Elogia Grotii, §. 26. Quale fundamentum juris naturae posuerit Grotius, & qualem dolum bonum hic adhibuerit. §. 27. Com-

mentatores in Grotium. Felden ejusq; controversia cum Graswinckelio. Bæclerus, Zieglerus, Ofsander, Henniges & Veltbemijs, cum subjuncto judicio. Kulpifii Collegium Grotianum. Labor Wachleri, Simonis & Hedingeri circa Grotium, Versio Gallica Grotii. Nota in eundem Becmanni, Gronovii, Spinei & Tesmari. Controversia inter Musæum & van der Muelen. §. 28. Judicium Kulpifii de tot Commentatoribus Grotianis §. 29. Epitomatores Grotii, Klenckius, Simon, Suicerus, Virriaxius, Schefferus, Müllerus & Guil. Grotius, & in hunc ultimum nota Simonis & Götzii, §. 30. De Religione Grotii. Judicium Becmanni. §. 31. Memorabilia, qua circa obitum Grotii conigerunt. §. 32. Thomas Hobbes. Ejus elogia. §. 33. Ejus liber de Cive & Leviathan, Parisiis adornatus. Reditus Hobbesii in Angliam. §. 34. Qualem statum naturalem Hobbesius supponat, eidemq; jus natura superstruat. Unde pacta oriuntur. §. 35. Conjectura, quid Hobbesium ad fovendam hanc hypothefin induxerit. §. 36. Hobbesius cur tam exosum se reddiderit. §. 37. Ejus Adversarii. Bramhallus, Filmer, Scharrok, Cocquius, Cumberland, Schaffio, Strimesius, Chopius. Alii, qui incidenter solum contra eundem disputant, Racheilius, Eisenhart, Ofsander, Parkerus, Pufendorffius. §. 38. Affecta Hobbesii. Daniel Scargil & ejus fata. Odium Theologicum. §. 39. Malitia adversariorum Hobbesii, §. 40. Pro Hobbesio scripsit Lambertus Veltbussen. FORTI QUOTQ; ejus principia Benedictus Spinoza. §. 41. Christoph. Becmanni judicium de principijs Hobbesii. (Hobbesius terror Clericorum.) Henricus Bredelo. §. 42. Seldeni Opus de jure natura & Gentium juxta Discipulam Hebraorum. (Emulatio inter Grotium & Seldenum.) §. 43. Quid Seldenus in isto opere pertractaverit. Judicium Dn. Pauli de labore Seldeni. §. 44. Emendatio juris natura per Pufendorffium facta. Ejus Elementa Jurisprudentia universalis, Carolo Ludovico, Electori Palatino inscripta. Luera Car. Ludovici ad Pufendorffium. Pufendorffii Officia in Academia Heidelbergenfi, & Lundinensi. Ejusdem Tractatus de I. N. & G. item de officio Hominis & Civis. §. 45. Cur non Protestantes Theologi & Philosophi Pufendorffii Opera statim approbaverint. Execrationes Veltbemi. §. 46. Fata Pufendorffii summam delineata. §. 47. Specialia de eodem. Scriptores adversarii, inter quos primus Josua Schwartzius, Ejus Index Novitatum. §. 48. Apologia Pufendorffii & circumstantia nonnulla quoad publicationem Indicis Novitatum notabiles. Nicolaus Beckmannus. §. 49. Index per Carnificem comburitur. Beckmanni relegatio. Truculenta ipsius machinationes adversus Pufendorffium, & famosa scripta. §. 50. Petri Dunai & Joh. Rolleti Scripta contra Beckmannum. Inquisitio Jenensis contra Rolletum. Stultitia Beckmanni in ipsius libris prodita. Fir Pontificius. §. 51. Josua Schwartzius.

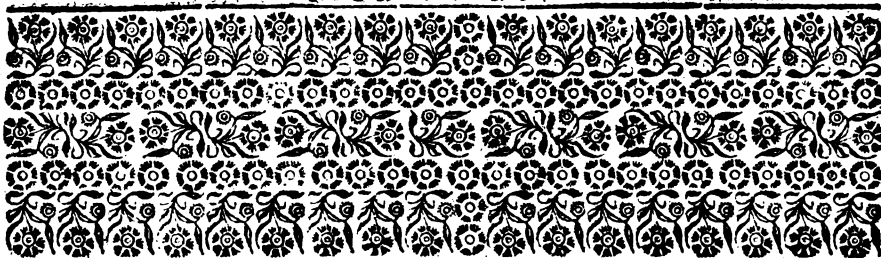

*zjus ex Suecia aufugere cogitur & in Daniam pervenit. Ubi edidit Discussionem ca-
llummarum Pufendorffii, sub nomine privigni Wildschützii. Respondet Pufendorff
sub persona ipsius Schvartzii. Alia Satyra contra Schvartzium. §. 52. Scherzete-
rus brachium seculare contra Pufendorffii libros implorat. Rescriptum ad Universi-
tatem Lipsiensem. §. 53. Epistola Pufendorffii ad Scherzeterum, ejusque provocatio.
(De Doctrina recepta, & qua illa sit?) §. 54. Scherzeterus certamen subterfugit.
Verba Pufendorffii de illo. §. 55. Fridericus Gesenius sub persona & nomine Chri-
stiani Vigiliæ contra Pufendorffium scribit. Occasus hujus litis. Job. Lyseri Dialogus
de Polygamia. §. 56. Indoles Pseudo-Cleri. Gesenius Pufendorffium pro Autore
ipsius Dialogi venditat. Adducuntur ejus verba. §. 57. Responso Pufendorffii. Ul-
teriora Gesenii Scripta ejusque Christiana benedictio horrenda. Lyseri fata. §. 58.
59. Velbemii Dissertationes de Perseitate actionum moralium. Responso Pufendorff-
ii. §. 60. Sum. Strimesii & Zenigravii Scripta adversus Pufendorffium. Adducitur liber
nuperrimè à Zenigravio editus & exinde inter illum & Pufendorffium jam maximè
ex parte consensam esse ostenditur. §. 61. Valent. Alberti Compendium juris natura
orthodoxæ Theologia conformatum. Pufendorffii Specimen Controversiarum. Al-
berti Specimen Vindiciarum. Pufend. Eris Scandica. Alberti Eros Lipsicus. Puf.
Commentatio super invenusto Veneris Lipsica pullo, item: Spicilegium Controver-
siarum. §. 62. Explicatio Tituli Commentationis siper invenusto Ven. Lipp. pullo.
§. 63. Alberti Dn. de Seckendorff consortem litis adsciscit. Ejus scripta ultima con-
tra Pufendorffium. Dn. de Seckendorff Sententia de fundamento juris natura genui-
na. §. 64. Strimesius & Alberti simul Pufendorffium oppugnantes inter se ipsos colli-
duntur. §. 65. Alberti sitiones non admittit, si aliter se rem habere ex Scriptura
constet, & tamen ipse talia fingit. §. 66. Pufendorffii Epistola ad amicos suos per
Germaniam, ubi inter alia etiam Scherzetero adhuc respondet. §. 67. Exhibetur sum-
ma diversarum hypotheseum circa fundamentum juris natura Scholasticorum. §. 68.
Grotii, Hobbesii, Pufendorffii, Alberti & Strimesii. Mevii Prodronus jurispru-
dentia Gentium communis, ejusque Sententia. Adducitur Judicium Dn. Pauli de
hoc Prodromo Meviano. Quid ipse Dn. Pauli hac in re statuat? §. 69. Alia alio-
rum principia juris natura. Convenientia cum reâ ratione. De honestis faciendis,
suum cuiq; tribuendo, mutua benevolentia, amore, &c. §. 70. Dn. Thomasis Institu-
tiones Jurisprudentia divina. §. 71. In quo cum Pufendorffo consentiat & ab eo
dissentiat. §. 72. Qualia fata expertæ sint hæ Institutiones? §. 73. Controversia
cum Job. Ludovico Prasobio. An jus natura ex Scriptura hærendum? Confusio
Disciplinarum vitanda. §. 74. M. Rottbii nupera imputationes, qua breviter recen-
sentur*

sentur & binis semper interjectis verbis refelluntur. §. 75. 76. 77. 78. 79. *Hypothesis Dn. Bodini in Dissertatione de jure Mundi, cujus potiora momenta breviter excerpuntur. Ordo Naturæ, distinctio inter jus naturale & naturæ.* §. 80. *Gradus amoris.* §. 81. *Effectus juris naturæ.* §. 82. *Dubia contra hanc hypothesin publicata.* §. 83. 84. 85. 86. *Sententia Dn. Buddei & Dn. Müldeneri.* §. 87. *Dn. Cocceji Dissertatio de principio juris naturalis unico, verò & adequato.* §. 88. *Recensentur cogitationes Anonymi cujusdam contra Dn. Coccejum publicata,* §. 89. *usque ad §. 100. Explicatur mens Pufendorffii, ipsamq; voluntatem Dei non excludere ostenditur. Explicatur quoq; quid per principium socialitatis intelligatur.* §. 101. *usque ad §. 106. Alii scriptores ad hanc materiam pertinentes.* §. 107. *Historia juris divini positivi universalis. Distinctio inter Leges morales, ceremoniales & forenses, item in Legem moralem & positivam.* §. 108. *Distinctio illa minime accurata est, quod exemplis ostenditur.* §. 109. *Grotius jam Legem aliquam divinam positivam universalem agnovit. Alii, qui eum hac parte secuti, Kulpisius existentiam hujus Legis peculiari Tractatu comprobare voluit.* §. 110. *Occasio, quomodo Schertzerus adductus fuerit, quod hanc quoq; Legem existere asseruerit. Lyseri Tractatus.* §. III. 112. *Varia hujus Legis appellatio.* §. 113. *Ejus indagatio suscepta à Dn. Thomasio. In quo conveniat cum Legge naturæ, & in quonam ab eadem differat, Tria ipsius requisita.* §. 114. *Quomodo cognosci possit, an Lex aliqua, que in S. Scriptura reperitur, sit positiva, universalis, an particularis tantum,* §. 115. 116. 117. *Uterior hujus instituti prosecutio in Institutionibus Jurisprudentiæ Divinæ.* §. 118. *Consentientes adducuntur & tota historia adjuncto voto finiunt.*

§. 119.

Q. D. B. V.

DELINEATIO HISTORIÆ JURIS
NATURALIS.

§. I.

Nter omnia, quæ habentur, jura & divina & humana antiquissimum sine dubio est *jus Nature*, quippe ad quod jam *Cicerone* Autore non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus. Dum enim reliquæ Leges, *positivæ* dictæ, ad sui notitiam certam quandam revelationem, sive divina illa sit, sive humana (aliàs *promulgatio* vocari solita,) necessario requirunt nec sine hac à quoquam addisci possunt, insuper quæque plurimæ earum non prius quàm crescente hominum malitia institutisque rebus publicis latæ fuerunt; ipsa è contrario juris naturæ denominatione indicat, hoc quàm primùm natura humana esse cœpit, & ipsum suum initium habuisse, atque adeò peculiari quodam revelandi aut promulgandi genere non indigere, sed rationem hominis ita comparatam esse, ut si ad justam maturitatem pervenerit, præcepta ex illa fluentia præcedente meditatione facillè ipsa colligere valeat. Et hoc est, quod *Apostolus* dicit *Rom. 2. vers. 14. 15.* Gentiles, etiamsi lege (scriptâ) destituantur, nihilominus tamen naturâ facere opera legis

A.

gis, quippe qui legem non habentes sibi ipsis Lex sint eoque indicent, opus legis cordi eorum inscriptum esse, quia scilicet conscientia & cogitationes sese invicem aut accusantes aut exculpantes eosdem convincant.

§. 2. Quemadmodum autem Historiam literariam in genere alterum Eruditi oculum jure dixeris, & is demum hanc illamve Disciplinam ex fundamento, ut dicunt, sibi familiarem reddiderit, qui scilicet perspectum habet, quomodo circa tradenda ejus fundamenta Doctores inter se dissentiant, quibusque diversæ fortunæ casibus eadem subiecta fuerit: Ita quoque ad solidiorem juris Naturæ cognitionem omnino requiritur, ut juris hujus cultor varia ejusdem fata & hypotheses diversissimas, quibus alter ab altero vanæ sæpius gloriæ captandæ causâ discedit, paulò accuratius scrutetur, utilitatem exinde non minimam sentiet. Primo quidem, ut, si ætate suâ non parùm lucis illi accessisse sentiat, & hoc ipsum benignitati divinæ acceptum ferat, quippe à qua omne bonum & hac in parte unicè promanat, deinde verò ut positis juxta se invicem tot opinionum cumulibus, quænam veritati ex illis proximè accedat, probè dijudicare possit, neque verò more Sectariorum, in verba Magistrorum suorum jurantium, omnes in universum ab hypothesi Doctoris sui dissentientes, exterminatos velit, sed ubique veritatem quærat, & dum erronea Autori alicui condonat, nihilominus tamen, quod rationabile, quod justum, quod veritati consentaneum deprehenderit, suum faciat, & in succum, ut dicitur, & sanguinem convertat.

§. 3. Scio equidem nonnullos, quibus amœnos Doctrinæ moralis fontes gustare nunquam licuit, juventutem duabus præcipuè in medium adductis ratiunculis à nobilissimo pariter ac utilissimo juris Naturæ studio deterrere solere, inter quas palmariam ponunt, quod ob tantum conflictum eorum, qui juris hujus interpretes haberi volunt, nihil certi & quod in vita practica, seu civili, usum habeat, reperiri possit; Sed hi, uti se ipsos miserè decipiunt, ita eorundem utriusque hic scopus est, ne scilicet aliis oculi aperiantur, vel ultra ipsos sapere incipiant, quod magno sibi dedecori fore haud iniquè censent. Producant saltem boni ejusmodi viri aliquam disciplinam, in qua dissensus inter eruditos non reperitur. Sanè si ipsorum voto res agenda esset,

esset, nemo ipsi Theologiæ ob infinitas & longè plures, quàm in jure natutz, tot Theologorum inter se litigantium dissensiones, operam navare deberet. Et quid de ipso jure civili, præcipuè Romano nostro, fieret? Ego quidem nemini hoc fundamento supposito autor esse vellem, ut eidem se prius manciparet, quàm opiniones illæ communes contra communes in suavem consonantiam redactæ fuerint, quod tunc quidem sine omni prorsus dubio futurum est, quando homines amplius non erunt. Atque adeò ista territio parùm in recessu habebit. Imò tantùm abest, ut diversitas opinionum omnem certitudinem tollat, ut potius perpensis Doctorum sibi contradicentium rationibus eò facilius & tutius veritatem assequi valeant illi, qui cæcò autoritatis vel præcipitantiz præjudiciò non facti nati, opiniones non numerare, sed ponderare didicerunt. Quamvis & hoc addi possit, ipsos quoque dissentientes, circa conclusiones deducendas & vitæ rationalis præcepta tradenda tamen ut plurimum inter se convenire, quod fufius ostendi posset, si à scopo nostro in præfenti non abiret.

§. 4. De altero saltem fundamento adhuc paucis videamus. Inutile ajunt, studium juris naturalis est, cum ad panem lucrandum neutiquam faciat. Alleges, pergunt, Grotium, Pufendorffium aliosq; Juris naturæ celeberrimos interpretes in causis forensibus, oleum & operam perdes, imò Judex miserum conatum tuum risu excipiet. Contra verò, si centuriis legum ex Corpore Juris depromptis, si myriade Doctorum, Bartoli, Baldi, aliorumque stipatus incedas, Papæ! clamant, quantus exinde in Clientem redundat fructus, tantus scilicet, ut Adversarius non solum armis abjectis palmam ultro tibi relinquat, sed & Judex, sive velit, sive nolit, ex voto tuo sententiam ferre teneatur. Sed nondum animum despondeo. Sint ejusmodi Judices; non tamen sunt omnes, sed reperiuntur etiam, qui ultra Pragmaticorum formulas sapere didicerunt, & qui centones allegationum juridicarum tanti faciunt, ut ne legere quidem illos dignentur, sed sapissimè inter duos, quorum alter quantus quantus est, allegatis scatet, alter autem rationes evidentes, licet paucas & breves ex circumstantiis facti, & sanà ratione adducit, huic victoriam tribuant. Deinde non sequitur, quod is, qui juri naturæ sedulam operam navavit, postmodum si praxi admotus fuerit, semper Grotium, Pufendorffium, aliosque

crepare obstrictus sit ; Est hæc consuetudo Rabularum & Legulejorum, qui opinionibus, non ratione, reguntur. Sufficiet, si Grotius & reliqui ipsum eò perducant, ut quid justum injustumve sit justâ meditatione præviâ ab invicem secernere possit.

§. 5. Facit sanè *judicium* in jurisconsulto utramque paginam, quò si destituatur, non aliud Ens, quàm ligneum ferrum vocari poterit. Unde ea potissimum studia illi excolenda erunt, quibus *judicium* acuitur ; At huic scopo quàm maximè infervit juris naturalis Doctrina. Cum nempe impossibile sit, quod omnes omninò casus specialibus legibus determinari queant, quia sunt innumeri & jus circa eosdem per minimam quoque circumstantiam variatur ; propterea juris cultor tali quodam artificio instructus sit oportet, vi cujus lege etiam deficiente per justam ratiocinationem & habitum interpretandi eundem juxta analogiam juris decidere possit, nec semper ad Decidentes & Consulentes, qui casus in terminis terminantibus habent, recurrere opus habeat. Non destituuntur quidem usu suò etiam istiusmodi Autores ; Verum enim verò confirmationis tantum & illustrationis gratiâ adhiberi, non exscribi debent. Scilicet illi, qui manum propriam rei admovere dubitant, nisi aliorum humeris fulciantur, nimis crasse se produnt, quod quidem pro artificibus se gerant, sed tamen necessariis ad artem instrumentis ipsâque artis cognitione destituuntur & alienis solummodò plumis superbiunt. Ulpianus sanè, Papinianus, Modestinus, Paulus, Marcellus & alii, quorum fragmenta in Pandectas relata sunt, tot casus speciales, qui legum titulò allegantur, decidere haud potuissent, si doctrina juris naturalis imbuti non fuissent, unde etiam originem habet, quod quia Leges illæ Romanæ maximam partem nihil aliud sunt, quàm Conclusiones ex jure universali deductæ, eadem sese Eruditos in plurimis Regionibus & Provinciis tantoperè commendaverint, ut non parum temporis illis interpretandis & in usum deducendis insumserint. Cum verò & nos hodie non minùs, quàm illi, simus animalia rationalia, cur non & nobis ex eodem fonte, ex quo illi hausierunt, haurire liceret ?

§. 6. Hæc monere necessitas postulavit, quando quidem si ipsum jus naturæ nullum usum præberet, sed inter disciplinas incertas atque inutiles referendum esset, & nos in delinenda ejus Historia omnem

omnem operam perderemus. Jam ad rem ipsam propius accedamus. Jus naturæ statim cum homine cœpisse diximus §. 1. id tamen cum grano salis accipiendum est. Scilicet separandi à se invicem sunt status integritatis ante, & status Depravationis post lapsum. In statu integritatis quidem etiam jus aliquod naturæ cordi humano inscriptum erat, sed quemadmodum homo tunc temporis summa virium perfectione gauderet ita & illud jus à jure post lapsum torò cœlò differt, adeoque cum præsentis statûs norma esse nequeat, nec ad præsentem tractationem pertinet. Obtinebat certè tunc, quod Apostolus 1. *Timoth. 1. v. 9.* dicit, *justo legem non esse positam*, hoc est, quod justus licet Legibus obligetur, non tamen modò legali & coactè, sed ex amore ergà Legislatorem illis se conformem gerat. Ergò si accuratè loqui volumus, jus naturæ quò nunc quidem utimur, non cum homine integro, sed corrupto & lapso esse cœpit. Ne autem dubium subnascetur, quâ ratione & statu ejusmodi imperfecto & corrupto jus aliquod deduci possit, sciendum est, locutionem illam, quod natura humana corrupta sit, non esse *absolutam*; sed *comparativam*, factâ scilicet collatione status præsentis cum statu ante lapsum integro. Atque adeò in tantum solummodò corrupta est, ut homo viribus naturalibus ad eajam pertingere non possit, quæ quidem homo integer non modò voluntati Creatoris consona esse perspiciebat, sed & iisdem actiones suas, imò & motus internos, exactè conformabat; suò tamen modò adhuc dum etiam re-cta dici poterit, quatenus scilicet homo ex solâ ratione quid pacem & tranquillitatem publicam turbet, quidve eam conservet, & quid adeò ipsi saltem *externè* faciendum sit, optimè perspicere valet.

§. 7. Ergò jus Naturæ originem suam sumfit, quam primum homines in præsentî statu, depravationis scilicet, esse cœperunt. Et Adamus in præsentî, conditor ille universi generis humani, regulas hujus juris ad amissum servavit omnes, in quantum quidem conditio humani generis, quæ tunc obtinebat, eundem ad hoc adstrinxit. Ast liberi ejus eandem viam non omnes calcabant. *Cainus* siquidem occisò fratre *Abele* & extracta prima civitate *Hanoch*, *Gen. 4. v. 8. & 17.* summa imis miscebat, reliquias imaginis divinæ & scintillulas sanæ rationis extinguabat, neque extinctione modò nominatæ civitatis suæ suorumq; securitatem & defensionem, sed aliorum perniciem unicè intendebat,

quem, posterius ejus ut plurimum sequebantur. *Sethus* contra ejusque progenies vitam suam secundum rectæ rationis dictamen instituentes, Deo accepti erant, licet ex postfacto etiam ab implis seducerentur, *Gen. 6. v. 1. seqq.* ut ferè solus *Noachus* exemplar vitæ & morum remaneret, quemadmodum DEUS ter O. M. de maximâ improbitate hominum acerbè conqueritur *d. l. v. 5. seqq.* imò in tantum crescebat malitia hominum, ut eos tandem diluviò universalì ob hanc causam suffocaret, *Gen. 7. v. 11. seq.* Post *Noachum* plurimi fuerunt, e. g. *Abrahamus, Isaac, &c.* qui Juris naturæ præcepta vitæ suæ expresserunt, quos tamen singulos adducere, nostri instituti non est, qui non Historiam personarum, qui secundum Jus naturæ vixerunt, sed ipsius juris, quatenus in disciplinam redactum aliquam Philosophiarum constituit, tradituri sumus. Neminem autem Patriarcharum Systema aliquod Juris naturæ orbi erudito, ut secundum nostrum stylum loquar, exhibuisse deprehendes, quandoquidem illi, eorumque proba soboles, non tam intellectum, quam voluntatem potius perficere allaborabant, unde & ipse DEUS cum speciale cum Abrahamo pangeret fœdus. *Gen. 17. v. 1.* ipsi non præscribebat, quomodo subtili ratione essentiam divinam concipere, de ea disputare, dissentientes refutare ac demùm fugare deberet, sed summa huc redibat, ut coram Jehovah omnipotente vitam suam in pietate transgereret, *Jeh bin der allmächtige Gott / wandle für mir und sey fromm / Conf. Gen. 24. v. 40. et. C. 48. v. 15.* Apud nos autem res inversa est; Ridemus eos, qui virtuosè vivere allaborant, & è contrariò optimos Moralistas prædicamus illos, qui quidem in charta regulas morales præscribunt, ipsi autem Doctores Morales haud rarò sine moribus existunt.

§. 8. Neque etiam post institutam Hebræorum Rempublicam alia Disciplinæ nostræ facies fuit. Mireris sanè absque dubio, cur non in hacce Republica, uti hodiè, scholæ publicæ & Academix introductæ & in iisdem Disciplinæ secundum omnes quatuor Facultates juventui traditæ fuerint, & haberes fortè, quod carperes, nisi Ejus conditor & instaurator ille fuisset, cujus cogitationes ab hominum cogitatis longè sunt diversæ, & qui ipse omnis sapientiæ & perfectionis unicus fons, & origo est. Interim quidem Sapientiæ, *Siracidis, Proverbiorum*

rum, &c. Libri meris ad instruendos vitæ mores pertinentibus præceptis atque Regulis scætant, justum tamen aliquod & ad regulas artis hodiernæ exasciatum systema non conficiunt, neque spinosas & ab hominibus scholasticis magnò cum fervore agitatæ controversias, ut *Monzambano* alicubi loqui amat, decisas tradunt, sed mox hoc, mox aliud officium inculcant, eòdemque simul, systematicam traditionem ad perfectionem alicujus Disciplinæ, præcipuè practicæ, absolutè non pertinere, perspicuè docent.

§. 9. Dicis: Si traditio systematica, si decisio quæstionum subtilium non pertinet ad perfectionem disciplinæ practicæ, & per consequens nec ad perfectionem juris naturæ; Cur ergò supra §. 2. illud donum Dei esse deprædicasti, quod jus naturale in Germania hòc præcipuè sæculo magis magisque excultum & in justam artis formam, sive Systema, redactum fuerit? Respondeo, distinguenda esse diversa tempora, atque tunc supposità hac diversitate assertionem meam non esse absolutè sed respectivè intelligendam. Scilicet si abstrahendo ab his aliisve circumstantiis de perfectione alicujus disciplinæ disquirimus, forma artis seu Systematica ad perfectionem ejus neutiquam pertinet, modo aliàs doctrinæ; quæ traduntur, veræ sint, & à corruptelis pravis liberæ; Ast quando certum aliquem statum supponimus, aliud omninè quoq; hac in parte asserendum venit. Sic quando in Germania, quod exemplum domesticum est; Scholasticorum Patriarchæ eorumque Affectu totam juris naturalis doctrinam commentis & figmentis suis ita conspurcaverant, ut vix minima ejus particula incorrupta superesset, de quo infra pluribus agetur; certè pro ingenti divino beneficio reputandum est, quod ejusmodi nebula hæctenus feliciter dispulsa & nobilissima Disciplina per viros omni Eruditionis genere instructos, pristino suo nitore iterum restituta fuerit.

§. 10. A Judæis ad Gentiles progrediamur. Hi verò quoniam, ut notum est, in duas classes dispelcuntur, *moratioribus*, & *barbarioribus*, de singulis quoque seorsim videndum erit. A moratioribus incipiemus, quorum nomine præcipuè Græci & Romani venire solent. & Græci quidem Philosophi, dum circa hypotheses Disciplinarum maxime inter sese dissidebant, propterea in quatuor præcipuè Sectas, *Epicuream*, *Stoicam*, *Platonicam*, & *Aristotelicam* dividebantur. Quamvis

VIS

vis enim adhuc quinta, *pythagorica* scilicet, numerari soleat, ea tamen nescio quò malò factò penitus extirpata fuit, ut nec de dogmatibus ejus certi aliquid habeamus, præterquam quæ vir doctissimus, *Schefferus* in *Tractatu de Philosophia Italica*, ex ruderibus quasi collecta nobis exhibuit. Quantum verò ad Sectas reliquas attinet, longus se nobis de hypothesebus eorum in singulis philosophiæ partibus aperiret campus, si ad scopum nostrum illud pertineret, neque id jam diu à Viris Celebrissimis, *Hornio*, *Vossio* aliisque in Tractatibus ad illustrandam Historiam Philosophicam pertinentibus præstitum esset. Non ergo amplius de illis solliciti erimus, quàm quidem ad supplendam Historiam juris naturalis, & qualis hujus Disciplinæ eorum ævò status fuerit, è re esse videtur.

§. 11. Et quidem non desunt, qui ex omnibus hisce Sectis Philosophiæ morali egregiam navarunt operam. *Socrates*, Platonis Præceptor, id ferè unice sibi propositum habuit, ut mores hominum depravatos ad normam rectæ rationis formaret de quo luculentum testimonium perhibent libri duo *de Vita & dictis Socratis*, quos idiomate Gallico per *Dn. Charpentier* conscriptos Germanicè vertit *Excellentiss. Dn. Thomassus*, maximo Germanorum & præcipuè eorum, qui linguarum peregrinarum ignari, emolumento. *Plato* ipse in Dialogis suis, qui *Critonis*, *Philebi*, *Menonis*, *Alcibiadis* & *Charmidis* nomina præ se ferunt, haud rarò morum Doctorem se exhibet. Præcipuè autem *Stoici* præ aliis Philosophiæ partibus, rationali scilicet & naturali, (ita enim dispescebantur univèrsam Philosophiæ ambitum,) moralem strenuè excolèbant, id quod *Seneca liber de Beneficiis*, aliæque *Epieteti*, *Arriani*, *M. Aurelii Antonini Imperatoris & Philosophi*, scripta abundè testantur. Collegit eorum doctrinas *Lipsius in Manuductione ad Philosophiam Stoicam*, iisdemque pariter ut *Scioppius* maximè deditus fuit, qui ultimus in specie in libro, quem *Philosophiam moralem Stoicam* insignit, serio optat, ut hæc Philosophia in Scholis iterum introduceretur. Sectæ huic addicti fuerunt *JCrī*, ex quibus *Pandectas* *Tribonianus* & *Socii* ejus compilârunt, prout deducit *Justus Reiffenberg ad Senecam de Constantia* p. 3.

§. 12. *Epicurus* plurima de Philosophia naturali, de morali pauca tradidit: Nihilominus tamen inter hæreticos Philosophiæ moralis ferè relatus est, ex ea causa, ac si summum hominis bonum in fœdis corporis

poris voluptatibus consistere docuerit, ubi tamen ejus innocentiam *Petrus Gassendus*, Philosophus Gallus, demonstravit, & omnem culpam in alleclae ejus mentem Doctōris sui pravè interpretantes rejecit. Superest *Aristoteles*, qui Platonem quidem Præceptorem habebat, ab istius tamen placitis discedens Sectæ notissimæ, Peripateticæ, autor extitit. An & quid hic in Philosophia morali præstiterit, non opus est, ut longâ serîe recenseamus. Paucissimi enim deprehenduntur, qui non in Scholâ vitam suam ad catalogum undecim virtutum aureamque Aristotelis mediocritatem componere à prætenso præceptore jussi fuerint, imò & adhuc plurimi in Ethica Aristotelis vera justî & injusti fundamenta latere, atque adeò juris Studiosum ejus cognitione non magis quàm pane quotidianò carere posse, intrepidè affirmant.

§. 13. De Romanis Philosophis nihil novi addimus, sed cum hi sapientiam, uti vocari solet, à Græcis acceperint, propterea etiam horum vestigia secuti sunt & in easdem, in quas Græci, Sectas discesserunt, licet non diffidendum sit, unam alteri semper prævaluisse. Ita Philosophos, Ulpianum, Modestinum, Labeonem, Paulum &c. in castris Stoïcorum stipendia meruisse ex Reiffenbergio §. 11. vidimus, quorum doctrinis *Cicero* etiam maxima ex parte subscripsit.

§. 14. Aberrarem quàm maximè à scopo, si diversissimas harum Sectarum opiniones mihi in præsentî examinandas fumerem, non minus, ac si omnia illorum nomina, qui in hac illave Secta præ cæteris omni ævò claruère, quæque scripta ab illis edita fuerint, longâ serîe adducere laborarem. Relinquendum hoc est illis, quibus integram Historiam Philosophicam conscribere animus est. Nobis hoc tantummodò observasse sufficiat, omnes illas Sectas, qualesquales etiam fuerint, finium inter Ethicam & Jus naturæ accuratè tegundorum debitam rationem non habuisse, imò magis circa interna, moderationem scilicet affectuum, occupatas fuisse, & sic de jure naturæ, quod externa solummodò moderatur, parum aut nihil præcepisse. Quamvis enim *Cicero* in libris de *Officiis* normam actionum humanarum convenientiam cum socialitate humana ponat, (magis quidem paræneticè, quàm Systematicè;) Attamen & hic doctrinam quatuor virtutum Cardinalium sequitur, adeoque ut cæteri disciplinas illas inter se maximè

affines confundit. Nec refert, quod apud alios juris naturæ expressa mentio fiat. Sic Ulpianus *in l. 1. §. 3. ff. de J. & J.* & ex eodem Tribonianus *in pr. J. de J. N. & G.* ejusdem definitionem affert. Primo enim intuitu ex verbis: *jus naturale esse, quod natura omnia animalia docuit*, apparet, vocabulum *juris naturalis* planè abusive accipi & niti fundamento Philosophiæ Stoicæ, quod etiam Bruta ratione gaudeant, de quo *v. B. Jac. Thomasi Physic. C. 38. qu. 32. & Horn. de Subjecto juris nat. per tot.* adeoque jus illud naturæ nihil est, quàm instinctus naturalis, homini cum cæteris animalibus communis, quod ex exemplis *in d. l. 1. §. 3. de maris & fœminæ conjunctione*, liberorum pro creatione & educatione subjectis, facile perspicitur. Fateor quidem viros hosce juris naturalis notitiam exactam omninò habuisse, *v. supra §. 5.* nihilominus tamen ex illis, quæ hæctenus allata sunt, tuto concludi posse censeo: Apud Græcos & Romanos jus naturæ per modum peculiaris Disciplinæ exactè nunquam fuisse traditum.

§. 15. Progredimur ad Populos *barbaros*. Hi verò quia vel planè nulla Studia apud eos floruerunt, vel saltem non talia, quæ doctrinæ morali lucem afferunt, (aut si floruerunt, injuria tamen temporum perierunt, otium nobis faciunt, quod in recensendis eorum hypothesebus nos detinere planè non opus habeamus. Neque enim, quod Persæ, Chaldæi, alique Astrologiam & Magiam præcipuè excollerint, ad nos in præsentem pertinet. Positò autem, extare Scriptores horum etiam populorum, qui hac in parte memoratu dignum aliquid tradiderint, quò referri posset, *Schich Sadi Rosenthal* quem *D. Olearius*, Holsaticæ quondam Legationis ad Regem Persarum Secretarius, erudito orbi communicavit; Idem tamen hîc erit monendum, quod in §. *Præc.* diximus, scilicet, non pertinere ejusmodi monita moralia tam ad jus naturæ, quàm ad ipsam Ethicam, vel si etiam ad jus naturæ spectarent, non tamen ea in formam justæ disciplinæ unquam fuisse redacta, sed esse particularia, quale judicium de Fabulis Æsopicis aliisque ejus generis libellis quoque ferendum.

§. 16. *Germanos* nostros quod attinet, illi ad classem eorum barbarorum referendi, apud quos nulla planè studia floruerunt, prout *Tacitus de moribus Germanorum* nos docet. Non verò propterea sunt vituperandi. Eos enim magis præcepta juris naturæ observasse, quàm quidem

dem delicatulos Romanos aliosque, qui multa de moribus garriebant, ex modò citato Tacito & reliquis rerum Germanicarum antiquarum Scriptoribus haud obscurè evincitur. Licet ergo Germania ob defectum omnium studiorum literariorum cæteris populis barbaris olim deterior longè fuerit; in eo tamen discessum fecit ab iisdem, quod successu temporis mutationem morum (an in melius, an verò in deterius, jam non dispicio) & simul etiam circa culturam ingeniorum novam faciem induerit, id quod nobis hâc vice, præsertim quantum ad jus naturæ spectat, paulò distinctius explicandum est.

§. 17. Post introductum in Germania tempore Clodovæi & præcipuè Caroli M. Antichristianismum (ita enim rectius vocatur crassissimus Papatus illis seculis jam tum florens, quàm quod Christianismum nomine insigniri debeat,) omnis eruditio, quæ tunc reperiebatur, penes Monachos & totam Clericorum Romanensium coluviam sedem habebat. v. omninò *Exc. Thomasi Disp. de Jure Stat. imp. dand. civit. §. 10. seqq.* Unde olim duplices *Schola*, alix *Monastica*, in Monasteriis, alix *Canonica* in Canonicorum Collegiis erant, donec seculò demùm XIV. Academix & cum illis quatuor Facultates ex Italia in Germaniam transferebantur, de quo v. *Conring. de antiquis. Academ. passim.* Sed & ipsæ Academix miseram faciem habebant. Theologus enim erat Monachus, Jctus erat Monachus, Medicus erat Monachus pariter ut Philosophus (unde factum, quod in Aulis Principum Monachis & Clericis summa quælibet officia concredita fuerint, ut exemplum Archicancellarius, cui Moguntinus adhuc hodie præfctus, inter alia testatur. Quid verò à nigris hisce pectoribus illo tempore erat expectandum? Sane Professores Juris nil nisi Justinianum & Tribonianum crepantes, ne quidem cogitabant, existere aliquod jus naturæ in rerum natura, cum de eodem Systema in centonibus Triboniani non deprehenderent. Et qui potuissent homines religiosi tantum facinus admittere, ut ultra Imperatorem Romanum ejusque Magnificum Exquæstorem saperent? Philosophi contra glebæ Aristotelicæ adscripti intra cancellos mediocritatis & undecim virtutum sese continebant, firmiter credentes, non reperiri sapientiam Aristotelicam majorem, adeoque etiam jus naturæ, licet tate existat forsan, sapientiæ non esse arnumerandam, quippe de quo Aristoteles nihil scriptum reliquebat.

§. 18. Pereundum itaque fuisset nobilissimæ Disciplinae, nisi Theologi Romanenses optimam hanc occasionem arripuissent, mittendi falcem in alienam messem; finesque suos, quod dudum exoptaverant, latius extendendi. Et propterea doctrinam juris naturalis tam ore profiteri, quam scriptis etiam docere strenuè aggrediebantur. Sed nescio, an non melius fuisset, si ea planè periisset, quam ubi hoc modò servata fuit? Sanè non puto tantum operæ necessarium fuisse ad eandem è mortuis quasi resuscitandam, quantum quidem subsequitis postea ejusdem restauratoribus in repurgatione à stercore Scholastico adhibere coacti sunt.

§. 19. Ut paucis comprehendam, de quo jam ante Viri Celeberrimi maximas querelas moverunt, Theologi Scholastici, quia fundamentis geminis destituebantur, ebriorum instar quicquid primo in manus veniebat, arripiebant. Hoc volo dicere, sub nomine Disciplinae juris naturæ centonem ex jure divino naturali positivo, Romano, & si quid ulterius miserè farcinatum Lectoribus offerrebant, atque adeò summa imis miscentes nobilissimam doctrinam ita fœdissime conspurcabant, ut vix & ne vix quidem agnosci amplius posset. Videas hinc tot volumina Moralistarum ante & post Grotii tempora edita, quibus eruditum orbem onerârunt, Tractatus de Justitia & Jure, Resolutiones morales, de Obligationibus &c. *Molina, Leonardi Lessii, Antonii Diana, Fernandi Rebelli, Martini Azpilcuera, Dominici à Scoto, Durandi de S. Porciano*, aliorumque his simitum, qui vel solò nomine terribiles sunt, stomachumque commovent.

§. 20. Placet, speciminis loco adducere qualem tractatum hac in parte *Antonius d'Escobar* ediderit. Scripsit hic libellum sub titulo *Theologia moralis*, qui est Compendium aliorum hujus farinae librorum à XXIV. Jesuitis editorum scilicet à *Suario, Vasquezio, Molina, Tolero, Valentia, Sanchezio, Azorio, Sala, Laymanno, Francisco, Johanne Lugo, Koninch, Rebella, Reginaldo, Lessio, Castro-Palao, Saa, Petro & Gaspare Hurtado, Fagundes, Gordonio, Granados, Turriano, Baldello, Filibucia*. Hos Autor in præfatione cum XXIV Senioribus in *Apocali. c. 5.* Librum autem suum cum libro ibidem ab agno aperto comparat, quia ut liber apocalypticus septem sigilla, ita liber Jesuiticus septem partes habet, quarum 1. de Legibus, 2. de Peccatis, 3. de Justitia, 4. de Censuris, 5. de

5. de Virtutibus, 6. de Statibus & 7. de Sacramentis agit. Quattuor animalibus, quæ Johannes d. c. 5. describit, & quidem Bovi, tanquam fortissimo agrorum versatori, comparat *Suarium*, (quia *Sues* die *Necker* umwöhlet:) volanti *aquila Vasquezium*: prudenti juris homini *Molinam*, ac tandem *Leoni* adversus hæreses rugienti, (uti *diabolus* adversus homines) *Valentiam*. Facit quoque mentionem *Toleti*, *Henriquez*, *Avila*, *Becani*, *Tammeri*, *Raynaudi*, *Meratii*, *Grethseri*, *Polandi*, *Busci*, *Fernandez de Cordova*, qui etiam ejusmodi libellos doctissimis (si Diis placeat) Voluminibus elaborarunt. Acumina sanè hæc sunt & subtiles inventiones tantò ingenio perdignæ!

§. 21. Sed quid refert, recensendis Scholasticorum nugis diu-
sius inhærerere? Ad tempora restaurationis progrediendum erit. Hæc
seculò decimò septimò demùm surgentē *Hugone Grotio* initiâ sumserē.
Mirum verò videri possit, cur non post Reformationem Thæologia et-
iam Doctrina moralis & jus naturæ meliorem fortunam sortita fuerit,
cùm præcipuè Lutherus miseriam Philosophiæ Aristotelicæ hæc parte fa-
tis agnovit: Non inutile fore puto verba ejus licet paulò prolixio-
ra ex *Tom. 1. Altenb. p. 505.* (prout citatur à *Pufend. in Comm. super intro. Ven. Lips. pullo p. 71.*) hic transcribere. Die Universitäten / inquit, dürfften
auch wohl einer guten starcken Reformation, ich muß es sagen / es verdrießte
wem es wil. Ist doch alles / was das Pabstthum hat eingesehet und ordi-
nirer, nur gerichtet auf Sünde und Irrthum zu mehren. Was sind die
Universitäten / wo sie nicht anders denn bisher verordnet / darinnen das
Buch der Maccabæorum sagt: Gymnasia Epheborum & Græcæ Historiæ,
darinnen ein frey Leben geführet / wenig die Heil. Schrift und Christlicher
Glaube gelehret wird / und allein der blindheydnißche Meister Aristoteles
regeret / auch weiter denn Christus. Hier wäre nun mein Raht / daß die
Bücher Aristotelis Physicorum, Methaphysicæ de Anima, Ethicorum,
welches bisher die besten gehalten / ganz würden abgethan / mit allest andern
die von natürlichen Dingen sich rühmen / so doch nichts darinnen mag geleh-
ret werden / weder von natürlichen / noch geistlichen Dingen / dazu seine
Meynung niemand bisher verstanden / und mit unnützer Arbeit / studiren,
und kost so viel edler Zeit und Seelen umsonst beladen gewesen sind. Ich darff
sagen / daß ein Ebyffer mehr Kunst hat der natürlichen Dinge / darn in de-
nen Büchern geschrieben stehet. Es thut mir wehe in meinem Herzen / daß

der verdammte / hochmüthige / schalckhafftige Heyde mit seinen falschen Worten so viel der besten Christen verführet und genarret hat. Gott hat uns also mit ihm geplagt um unser Sünde willen. Lehret doch der elende Mensch in seinem besten Buch de Anima, daß die Seele sterblich sey mit dem Körper / wiewol viele mit vergeblichen Worten ihn haben wollen erretten / als hätten wir nicht die H. Schrift / darinnen wir überreichlich von allen Dingen gelehret werden / (en increpationem & descriptionem des Aristotelischen Christenthums /) deren Aristoteles nicht einen kleinsten Geruch je empfunden hat. Dennoch hat der todte Heyde überwunden und fast unterdrückt / daß wenn ich solchen Jammer bedencke / nicht anders achten mag / der böse Geist habe das studiren herein gebracht.

S. 22. Desselben gleichen / pergit, das Buch Ethicorum ärger denn kein Buch / stracks der Gnade Gottes und Christlicher Tugend entgegen ist / das doch auch der besten eins wird gerechnet. O nur weit mit solchen Büchern von allen Christen. Darff mir niemand auflegen / ich rede zu viel oder verwerffe / daß ich nicht wisse. Lieber Freund / ich weiß wol / was ich rede. Aristoteles ist mir wol bekant / ich habe ihn auch gelesen und gehört mit mehrern Verstand / dann S. Thomas oder Scotus, deß ich mich ohne Hoffart rühnen und wo es Noth ist / wol beweisen kan. Ich achte nicht / daß so viel 100. Jahr lang so viel hoher Verstand darinnen sich arbeitet haben. (En quam periculosus Novator & contemptor venerandæ antiquitatis sit Lutherus!) Solche Einreden sechten mich nimmer an / wie sie wol etwa gethan haben / sintemahl es am Tage ist / daß wol mehr Irrthum mehr hundert Jahr in der Welt und Universitäten blieben sind. Das möchte ich gerne leiden / daß Aristotelis Bücher von der Logica, Rhetorica, Poëtica behalten / oder sie in eine andere kurze Form gebracht nützlich gelesen würden / junge Leute zu üben / wol reden und predigen / aber die Comment. und Secten müsten abgethan / und gleich wie Ciceronis Rhethorica ohne Comment. und Secten, so auch Aristotelis Logica einförmig ohne solche grosse Comment gelese werden. (Sed tamen & Logicam & Rhethoricam Aristotelis, nullius pretii esse, cordatiores jam dudum evicerunt.

S. 23. Sed quæ causa, quod hoc Lutheri votum non ad effectum perductum fuerit? Si fatendum, quod res est, sine dubio impedimentum maximum erat *amulatio* inter Lutherum & Melanchthonem,

nem, qui ultimus Philosophiæ Scholasticæ admodum adhuc favebat, eamque paulò aliter efformatam per varios libellos propagabat, unde & communis Germaniæ Præceptor salutatur. Et hic ipse conatibus Lutheri se semper opponebat. Neque verò hæc æmulatio & discordia morte Lutheri finiebatur, sed & ad affectas tam Lutheri, quàm Melanchthonis transibat, unde variz disputationes, scommata & irrisiones sequebantur, de quibus inter alia testatur Pasquillus in veteri MSC. repertus, ubi ad prænomen Melanchthonis, quod *Philippus* erat, ita alluditur:

PHY nota fœtoris, LIPPUS nocet omnibus horis:

PHY nocet & LIPPUS, nocet omnibus ergò PHILIPPUS.

Imò planè duæ Sectæ, *Lutheranorum & Philippistarum* oriebantur. Ergò illi, quorum intererat, has dissentiones esse æternas, melius medium reperire non poterant, quàm ut Philosophiam Scholasticam cum terminis suis iterum extollerent, quò Principes controversias non intelligerent nec desiderent, (nisi ex mente Sectæ dominantis) illi contra autoritate pollerent & statum æconomicum pro lubitu regerent, Ergò Professores Theologiæ repurgationem non instituebant: neque etiam Philosophi, quia hi postmodum plerumq; ad Theologiam se applicant & ita ipsorum pariter maximè intererat, Philosophiam Scholasticam retinere nec denique Jcti, ne ex Theologis illos (qui hoc nomen falsò præ se ferebant:) irritarent & ab his, autoritate apud Principes polentibus persecutionem paterentur, vel Justiniano & aureæ praxi aliquid detraherent. Nam & tunc ultra Justinianum sapere velle, crimen læsæ majestatis ferè involvebat.

§. 24. Atque adeò post Reformationem quoque usu ad tempora Grotii Disciplina juris naturalis in Scholasticis tenebris & squaloribus sepulta jacebat. Prodiit quidem jam ante Grotium A. 1615. Tractatus *Benedicti Winckleri de Principiis juris*, in quo longè ab ineptiis Scholasticorum divertit, ostendens præcipuè l. 1. c. 3. 4. omnem justitiam ad voluntatem Dei referri debere, neque aliam esse Legem Dei æternam, de qua Scholastici multa fabulantur, adeoque hic liber, licet distinctio inter jus naturale & positivum non ubique accuratè fervetur, inter optimos ejus quidem temporis referendus est. Nescio tamen quò malo fato effectum sit, quod liber hic utilissimus neglectus, seu, ut rectius dicam, mole ineptiarum Scholasticarum oppressus fuerit, ubi ad eas
infin-

infringendas utilissimè adhiberi potuisset. *Conf. Dn. Begeri, Jcti Lipsiensis Schediasma de utili & necessariis Autorum Juridicorum noticia, p. 60. seqq.*

§. 25. Venio jam propius ad Grotium, cujus vitam prolixè describit Autor Gallus *Louis Aubery, Chevalier, Seigneur de Maurier*, in libro cui titulus: *Memoires pour servir à l'Historie d'Hollande & des autres Provinces unies*, ex quo pauca ad scopum nostrum facientia excerpemus. Steterat Grotius à partibus Barneveldt & propterea bonis ejus publicatis ad carceres perpetuos condemnabatur eumque in finem in arcem Lövenstein deducebatur. Postquam verò ope uxoris, Mariæ de Regelsberg, uti notum est, liberatus fuerat, in Galliam tendebat & feliciter quoque Parisios veniebat. Hic stipendiis Regiis instructus re-purgationem Juris naturæ aggredi idemque injustæ artis formam redigere meditabatur, hortante non solum, sed & auxilia atque subsidia ad rem aggrediendam perficiendamque abundè subministrante *Nicolas Claudio Fabricio Peirescio*, Ministrò Regiò, v. *Bæcler. in præfat. Comm. Grot.* unde res eò deducebatur, ut A. 1625. *Libros de jure Belli & Pacis* in publicum ederet eosque Regi Galliæ, Ludovico XIII. inscriberet. Id quidem certum est, voluisse ab initio Grotium libros hosce titulo *Tractatus de jure naturæ & Gentium* insignire quidnam verò eundem ad mutandum consilium induxerit, de eo nihil certi apud scriptores reperitur, v. *Henniges in Obs. ad Titul. Oper. Grotiani & Bæcler loc. prox. cit.* nisi quod aliqui Grotium dolò bonò ulum fuisse conjecturentur, ut liber ejus sub grandi illo titulo ab hominibus aulicis & officialibus Regis tam civilibus, quam militaribus eò avidius legeretur.

§. 26. Non poterat malè cedere labor à tanto viro susceptus. Omnia enim quæ requiri poterant, in promptu & abundanter aderant. Meminit Autor Gallus, *Aubery*, antea citatus se audivisse a Viris Summis hoc elogium, quæ *Mr. Grotius étoit le plus universellement scavant homme, qui eût paru dans le monde de puis Aristote. Item: qu'il étoit Humaniste consommé, bon Poète, Grec & Latin, parlant & sachant bien toutes les Langues tant mortes, que vivantes, grand Theologien, grand juris consulte & grand Historien.* Ita jam quoque *Baudius de Grotio*, cum juvenis adhuc *Mariæ* liberi jura afferuisset, dixisse fertur: *Se de ejus indole, doctrina, probitate & admirandis laudibus in omni genere Virtutum nihil tam magnificè dicturum esse, quod ejus meritis respondere queat*, v. *Bezmann. Parall. polit. Diss. 1. §. 5. qualia sum-*

summorum virorum encómia quamplurima colligere perfacile possem, si non ipsa opera Grotiana omnia illa longè superarent, & adeò testimoniis aliorum haud raro adulationem sapientibus, ipse haud indigeret.

§. 27. Fuit autem Grotii in adornandis libris de jure Belli & pacis hæc intentio ut jus humanum à divino, & quoad hoc positivum seu revelatum à naturali probè separaret & quæ distincta ex quolibet officia profluant, distinctè monstraret. Scholastici enim, ut supra §. 19. vidimus, hæc omnia inter sese miscuerant. Fundamentum primum, ex quo officia secundum jus naturæ deduceret, convenientiam cum socialitate humana substravit, quod jam olim certà ratione *Ciceronem* in libris de *Officiis* fecisse §. 14. dictum est, quos libros assidue legit Grotius, iisque judice *Bæclerò præfat. Comm. ad Grot. p. 13.* multa debet, etiam ubi non ostendit. Non tamen, uti debebat, Socialitatem solam pro fundamento agnovit, sed simul Scholasticorum convenientiam cum sanctitate divina eidem adjunxit, de cujus instituti causa adscribi merentur verba. *Dn. Thomasi in Progr. quod præfixum est instit. Jurispr. div. p. 76. 77.* Nachdem Grotius, inquit, diese edle Disciplin ein wenig unter der Hand herfür gezogen / und von dem Schul-Staube zu saubern angefangen / auch diese Bücher des Grotii auf denen Universitäten proficirte und von denen Professoribus mit Commentariis erkläret und verdunckelt worden / hat die Sache ein ganz ander Ansehen gewonnen. Zwar ist es nicht zu läugnen / Grotius brach am ersten die Bahn / und konte dannhero diese Disciplin nicht alsobald völlig saubern. Derowegen ob er schon guten theils das Recht der Natur in der Natur des Menschen selbst / wie billig / un in der allgemeinen friedlichen Gesellschaft suchte / so wolte er es doch mit denen Scholasticis und mit der menschlichen Autorität nicht so fort auf einmahl verderben / sondern bedunge sich bald anfangs / daß er zuweilen auch der Ubereinstimmung und Beyfalls der alten Heydnischen Philosophen in Herleitung der Lehren des Rechts der Natur und des Völkers-Rechts sich bedienen wolte ; Er lobete die Schul-Lehrer wegen ihrer Modestie in disputiren / und versprach / daß er auch sie zuweilen gebrauchen würde / wie er dann auch in seiner Definition des Rechts der Natur der Schul-Lehrer ihre Doctrin, daß die durch das Recht der Natur verbothene Dinge per se & antecedenter ad voluntatem divinam böse wären / mit beybehalten / auch nach ihrer Anleitung geschrieben / daß das Recht der Natur die Menschen ver-

binden würde / wenn gleich kein Gott fern oder sich um die menschliche Händel nicht bekümmern sollte. (v. Ziegler ad Groz. Proleg. Verb. non esse Deum, ubi locum Thomæ huc facientem adducit.) Und eben deshalb glaube ich / sey es auch geschehen / daß man Grotium noch so auf den Universitäten hoch gehalten / oder doch passiren lassen / und ihn nicht confisciret / ob er schon in der Theologie fast durchgehends von den Lehren der Protestirenden Theologen, so wohl der Lutherischen als Reformirten anderer Meinung gewesen / die man zwar dann und wann / aber doch lange nicht mit so starckem Eyffer befochten / als wenn Grotius von der allgemeinen Meynung der Schul-Lehrer in denen Lehren / die das Recht der Natur betreffen / abgehelt / oder nur die Mediocrität der Aristotelischen Jugend nicht passiren lassen wil. Hujusque Dn. Thomæ, cujus Programma, ex quo hæc adduximus, integrum legi meretur.

S. 28. Inter primos ad Grotium *Annotata* erudita conscripsit Job. à Felde, cui quidem *Stricturas* opposuit *Grasvinkelius*, is tamen à Feldeno in *Responsionibus* ad eandem (quæ secundæ *Annotatorum* editioni, Jenæ 1663. prodeunt, immixtæ sunt) ita exceptus fuit, ut post illud tempus semper tacuerit.

Job. Henr. Bæclerus eodem A. 1663. edidit *Commentationem* in *Hug. Grotii Jus B. & P.* Sed absolvit solummodò librum 1. Tabulæ tamen adjunctæ sunt in totum Grotium, sed hæc alium Autorem habent. Postea edidit adhuc *Dissertationes* quinque ad varia Grotii loca, quas tanquam appendicem ad *Commentationem* priorem adjungi voluit. Demùm A. 1664. secuta est *Commentatio* ad *Capita* 7. priora lib. 2. Reliqua adhuc expectantur. De hoc *Commentatore* *Sarcmæsius* A. 1669. judicabat: quod magis ex *Commentariis*, quam ex ingenio sapiat, & quod scribas sæpe in rebus moralibus frigide, desinat controversias juris Nat. & G. perplexè, decidat dubitanter &c. Quod librum *Sarcmæsii* judicium, etsi tum temporis variis libellis famosis impugnatum fuerit; hodiè tanten à plerisque qui præjudicio autoritatis vacant, ut veritati maximopere conveniens approbatur.

Caspar Zieglerus, Jctus sine pari, *Notas & Animadversiones* ad Grotium conscripsit, breves quidem, sed tali virò tamen dignas. Vocat eas ipse in præfatione ad Lectorem *repentinas & subitarias & simul* narrat, quod vicibus in hoc labore turbatus & interpellatus fuerit.

Quid

Quid ergo expectandum fuisset à JCro celeberrimo, si eidem curas secundas postmodum adhibere potuisset?

De Commentario Joh. Adami Osiandri Viros Eruditos asserere audivi quondam, quod politica pleraque, quæ in illo reperiuntur, ex Zieglero eodem tamen haud nominato, bonâ fide repetierit. Censuræ Theologicæ, quas immiscet, sapientiam Scholasticam redolent, nec Grotio satisfaciunt. Neque excrevisset ejus commentarius, in eam molem, qua laborat, nisi sæpius aliquot paginas & folia ex Scholasticis eidem inseruisset. Edidit quoque aliàs *Typum Legis Naturæ*, in quo hypotheses Scholasticorum fusè quidem, sed ita proposuit, ut ejus lectio faciliè dolorem capiti subtilitatum Scholasticarum non adsveto afferre possit.

Henricus Henniger in *Observationibus Politicis & moralibus in H. G.* acriter subinde contra Zieglerum, Struvium, Limæum aliosque disputat. In præfatione tamen se excusat, & protestatur, quod ad injuriam nullius hoc fecerit. Nec sine judicio scripsit vir, tum quidem juvenis Philosophiâ Johannis Friderici Hornii imbutus, cujus hypotheses passim supponit aut declarat, nunc autem splendido Legationis munere in Comitibus Ratisbonensibus fulgens.

Kalentinus Veltheimius in *Introductione in opus Grotianum* secundum hypotheses Theologiæ moralis scholasticæ ad Grotium commentatus est. Commodè ad hunc applicaveris, quod *Dr. Thomafius* in *Progr. supra S. 27.* adducto dicebat, daß Grotius von denen Professoribus mit ihren Commentariis zum Theil sey verdunckelt worden.

Nec silentiò est prætereundum *Joh. Georg. Kulpisii Collegium Grotianum*, quod quidem propriè Commentarius non est in Grotium, compendiosam tamen & perspicuam Grotii tractationem exhibet. Allegati ibidem inveniuntur Autores, qui vel à Grotio dissentiunt, vel eidem adstipulantur, subjunctâ brevi epicrisi.

Tandem notandæ sunt *Christfriedi Wachleri Lektionen Grotiane*, quæ tamen nequidem librum secundum integrum absolvunt, *Joh. Georg. Simonis Noje*, qui & specialia quædam Grotii Capita nonnullis Dissertationibus Academicis illustravit, nec non, quæ novissimè prodierunt, *D. Joh. Reinh. Hedingeri, Prof. Giessensis, Sicilimenta Philosophiæ juris ex illustris Grotii libris de I. B. & P. Hagæ Comitum A. 1688.* lucem adspexit ver-

fio Gallica librorum Grotii de i. B. & P. sub titulo: *Le droit de la guerre & de la Paix par Mr. Grotius, traduit du Latin en François par Monsieur Courtin,* in 12mo, quæ mentem Grotii perspicuè exponit & interdum ferè Commentarii locò esse potest.

Nec defuerunt, qui *Notas variorum* ad Grotium colligerent. Inter quos præcipuè *Job. Christoph. Beermannus, Gronovius, Spinaeus & Fesmarus*, qui præter ipsius Grotii & Gronovii notas, de suo novas addidit. Accesserunt quoque *Ulrici Obrechtii* Observaciones ad libros Grotii. Item *Gvil. Van der Muelen*, inter quem & *Sim. Henr. Musæum* controversia exorta, an Jus naturæ in statu integritatis fuisset? Prodierunt *Vander Meulen* Dissertatio de *Juris Natura Origine: Musæi Vindicta J. Nat. Paradisiaci: Muelen Defensio Dissertationis & Musæi Responso ad hanc Defensionem. A. 1684. 36. 27. 29. V. Beyer de Notis. Aut. juridic. p. 23.* Summam controversiæ autem cum epicrisi exhibet *Exc. Thomaf. Jpr. dic. l. 1. C. 2. §. 61. in not.*

§. 29. Stupenda multitudo Commentariorum, Annotationum, Observationum in unum Grotii librum! de qua subjungere libet elegans judicium d. *Dn. Kupfisi in Prefat. Colleg. Grotiani, ubi ita inquit: Si isthoc scribendi genere pervexerimus; futurum petimus credo, ut paria sequantur Grotium fata, ac Jus Romanum & Philosophia Aristotelis multè infelicitate senserunt; ex quo infinita interpretum quorumcumque expositiones accefferunt traditionesque, siquidem deinceps non tam de rebus ipsis, quam verbis Grotii procul dubio asemus solliciti ac tandem super ipsis interpretum sententiis diversisque opinionibus philosophazemur; donec Notarum nota & in Commentatores Commentarii iterum prodirent, quæ quidem re nihil est stolidius, nihil ad impediendam veram eruditionem fortius, nihil ad barbariem propius. Quando consultius fuerit, cum ipse Grotio propioream quandam contraxisset necessitudinem ac disciplinam ejus penitus imbibisset. Næ, illustri Auctor, simul tacitè Theologos Sectarios notat, qui non ex Scriptura S. Sed ex libris & Commentariis humanis disputant, & ab his ducere pro peccato in Spiritum S. ridiculè venditant.*

§. 30. Locus jam est assignandus illis, qui aliâ ratione Grotii lucem afferre voluerunt. Illos intelligo, qui vel in quæstiones Grotium resolverunt, vel in aliam Compendii formam redegerunt. Huc pertinent *Jani Klenckii* institutiones *Juris Nature, Gentium & publici. Job. Georg. Simonis* *Grotius Eroematis. Job. Henr. Suiceri* *Compendium Grotianum.*
Phil.

Phil. Reinh. Variarum Institutiones Juris N. & G. Schefferi Nucleus, Mülleræ Tabule. Gvil Grotii Hugonis fratris, Enchiridion de principiis Juris Naturalis, quod ipsum nec à notis aliorum, Simonis scilicet & Götii immutari manere potuit. Conf. Beyer. l. c. p. 241.

§. 31. Quod Religionem Grotii attingit, ut obiter hoc addam, in nullius Sectæ verba jurasse videtur, unde etiam apud plurimos Theologos omnium Religionum ob dogmata Theologica Operi de Jure belli & pacis inspersa male audire solet. Imò ipse *Pufendorfius in prefat. libr. de N. & G.* eum hoc nomine taxat, quod ab orthodoxia recesserit. Sed hic postmodum ob eandem causam impetitus fuit, ut mox videbimus. Non defendam quidem omnes Grotii sententias, fuit enim homo, qui errare potuit; interim valdè placent, quæ *Dn. Beckmann. Parall. polit. Diff. 1. §. 5.* hanc in rem affert. *Dolenda certè, inquit, rei literaria ista infelicitas, quæ gloria nobis vexitur, si quid boni ab alio prolatum impetere possimus: quasi verò non omnibus nobis in excitanda è rudibus imagine divina laborandum sit, quod certè non subtrahendo rebus inventis, sed addendo effectum dabitur. Mechanici longè melius in rebus suis versantur, quibus si bona frugis sunt, non rem ab aliis sua sortis malè gestam carpere, sed eandem etiam perfectam magis perficere curatio est, unde & tanta rerum à Mechanicis dependentium nostrò tempore sublimitas. At nos meliorum bandquaquam suagentes, satis nobis ducimus aliena resutasse. Sic quid rex non sit, scimus cum ignarissimis, quid verò demum sit, æternum ignoramus.* Optimum monitum, omnibus cæcò affectu præoccupatis merito & diligenter commendandum.

§. 32. Claudat hanc materiam brevis rei tempore mortis Grotii gestæ commemoratio. Narrat *Auberius*, quem supra §. 25. laudavimus, Grotium è *Svecia* redeuntem *Rostochium* appulisse ibique morbo correptum esse. Quid accidit? Durante morbo Clericus Pontificius, Lutherani, Reformati, Sociniani aliique accurrunt, eum invadunt & insulam quisque partem ægrotum pertrahere annititur. Disputant inter se acerrimè, & quilibet Grotium de veritate doctrinæ suæ convincere intendit. Quid ad hæc Grotius? An assumit argumenta, probationem petit & respondet? Minimè vero, sed fidem in solis conceptibus intellectus non consistere arbitratus, hæc duo verba regerit: *Non intelligo.* Cessant ergo Disputantes. Tunc Grotius: *Hortare me, inquit, ut Christianum moriantem decet.* Pergo ad *Hobbesium*.

§. 33. *Thoma Hobbesii*, Malmesbunensis Angli, vita descripta est ab Anonymo & prodit in 12mo Carolopoli 1651. unde potiora ad scopum nostrum pertinentia exterpemus. Vocatur autem ibidem in præfatione Vir supra communem mortalium sortem longissimè erectus, in quo Natura parens nondum effeta eximii cujusdam nixus specimen ostentare decreverit & qui inter summâ scientiarum lumina & ornamenta, quæ seculum hoc magnorum ingeniorum feracissimum in lucem protulit, emicuerit: cui ingens mentis robur & vastus animus gravissima cogitationum pondera, judicium acre, ratiocinium incredibili sagacitate admirandum.

§. 34. Singulare est, quod non modo Grotius opus suum de jure belli & pacis, sed & Hobbesius scripta ad Jus naturæ pertinentia in Gallia & quidem Parisiis in lucem ediderit. Cum enim Scoti depulsi Episcopis arma contra Regem sumisissent & in Anglia Parliamentum illud notum An. 1640. d. 3. Nov. convocatum esset, Hobbes ex iis, quæ in Parlamento tribus & 4. diebus primis consulta erant, bellum civile ingruere videbat, adeoque se iterum (nam jam antea cum Comite Devonix ibi fuerat) Parisios conferebat, & non multo post *Elementa Philosophica de Cive*, in quibus hypotheses ejus in jure naturæ continentur, publici juris faciebat. Migrare deinde in Languedociam constituerat, sed quoniam multi eorum, qui partes Regias secuti, & inter eos quoque Princeps Wallix, tunc temporis ex Anglia in Galliam venerant, commendatus est dicto Principi, ut *Elementa Matheseos* ipsis prælegeret, quod etiam fecit atque adeo ab itinere destitit. Scripsit tunc quoque librum, (An. 1651.) cui titulus *Leviathan*, quem postmodum in Anglia edi curavit ipse manens in Gallia. Perstupendum illud animal, Leviathanem, Corpus politicum designare voluit, & simul in hoc libro jus Regium tum spirituale, tum temporale liquido demonstrare annis est. An. 1651. aliquot hujus libri exemplaria Londino in Galliam transmissa sunt, ubi Theologi nonnulli Angli *Doctrinas* quasdam in eo libro contentas, tum ut hæreticas, tum ut partibus Regis adversas criminati sunt, quæ imputationes id effecerunt, ut domino Regiâ prohibitus fuerit, quo factò, quia protectione Regis destituebatur & metuebat, ne à Clero Romano, quem præcipuè læserat, male tractaretur, in Angliam rediit. Rege Angliæ tamen restituto, (quem
Pari-

Parisius Mathesin doctoratus) apud hunc maxima semper floruit gratia, annuo etiam honorario ornatus fuit.

§. 35. Ponit autem Hobbesius fundamenti loco officia Juris naturalis deducendi, quod status hominum naturalis, (i. e. quamdiu non in civitates coiverunt) Sit status belli omnium contra omnes, (i. e. quod quilibet homo & facultatem habeat & voluntatem alteri nocendi.) Sic C. 9. §. 3. de Civis Hostis est, inquit, quisque cuique, cui neque paret, neque imperat. Item C. 13. §. 7. Status Civitatum inter se naturalis, id est, hostilis est. Neque si pugnare cessent, idcirco pax dicenda est, sed respiratio, in qua hostis alter alterius motum vultumque observans, securitatem suam non ex pactis, sed ex viribus & consiliis adversaria estimat. Sequitur exinde juxta ipsius hypothesein, quod fundamentum juris naturæ sit, Jus omnium in omnes. Natura sunt ipsius verba ex C. 1. §. 7. seqq. de Civis dedit unicuique jus in omnia, b. e. in statu meri naturali & antequam homines ullis pactis sese invicem obstrinxerant, unicuique licuit facere, quaecumq; & in quoscumq; libebat, & possidere, uti frui omnibus, qua volebat & poterat. Ex quo etiam intelligitur, in statu natura mensuram juris esse utilitatem. Quia verò ejusmodi status conservandis hominibus minimè est idoneus, ideò concludit, rationem homines jussisse, ut ex eo statu in pacem concederent, at verò, quia cum hac pace jus omnium in omnes consistere nequit, itidem rationem homines jussisse addit, ut partem quandam istius remittant. Et exinde validitatem pactorum demonstrat. Facile tamen simul ex inde perspicitur, per pacta juxta ipsius hypothesein non dari alteri jus novum, quod prius non habuerit, (omnia enim huic licebant) sed tantummodo alterum jure suo se abdicare, quod alteri, jus suum (scilicet omnium in omnia) exercere volenti, resistere nolit, (quod alias itidem ex jure omnium in omnia poterat). V. Hobbes, de Civis C. 2. §. 3. seqq. Pufend. de J. N. & G. l. 3. C. 5. §. 2.

§. 36. Non inquitam in presenti in has Hobbesii hypotheses, neque etiam easdem refutare intendam, hoc enim à scopo meo, qui solum historicè omnia proponere mihi proposui, protinus abludivit; Interim hoc saltem notari volo, valdè esse verosimile, quod intestina illa inter Regem Angliæ & Parlamentum tam Anglicanum & Scoticum diffidia, illi ad fovendam hanc hypothesein maximam occasionem suppeditaverint. Qui enim tunc temporis plus potestatis habebat, ille indistinctè alterum invaderebat, sine respectu Regiæ potestatis & alterius-
cujus-

cujusvis nexu. Et verò, uti §. 24. dictum, Hobbesius hæc scribebat sub initium illarum turbarum.

§. 37. Jam de Oppugnatoribus & Defensoribus Hobbesii aliqua subjungenda Generatim dicit *Autor Vita Hobbesii anteq. Academiæ & Ecclesiastici doctrinam ejus condemnabant ferè omnes: laudabant Nobiles & Viri docti ex Laicis. Stetit ergo quasi in aequi librò inter amicos & inimicos, atque fortunâ tenui, famâ doctrinæ ingenti in patram sui, Comitibus Devonie hospitio delinuit, studio vacans Geometria & Philosophia naturalis.* Unde autem tale Academicorum & Clericorum odium in se concitaverit, alius quidam Autor factâ comparatione inter Grotium & Hobbesium ita exponit: *Grotius videns Theologiam & Philosophiam Scholasticam in Europa maximum habere auctoritatem, dolo bono, ut J. Cti loqui solent, utebatur, quò Medici etiam in Curatione aegroti corrupti utuntur. Scilicet laudabat Scholasticos, theses eorum absurdas non impugnabat, imò pro se ferebat, ac si hypotheses scholasticas cum fundamento suo Socialitatis conciliare vellet. (v. supra §. 27.) Contra Hobbes Theologiam Scholasticam sub nomine Regni tenebrarum oppugnabat & quia jus nature ex corrupto nimis statu & natura deducere nitentur, occasionem præbebat Theologis, ipsius affectus supprimendi. Vultus tamen lethale infixit Theologie scholasticæ.*

§. 38. Contra Hobbesium, quantum ad principia juris naturæ attinet, scripserunt sequentes:

Joh. Bramballus, S. T. D. Episcopus Derriensis, edidit 60. Objectiones contra librum de Cive, quas Hobbes (nam & ita vocatur) transmisit, quæ tamen non sunt editæ.

Robertus Felmer scripsit Observationes de Origine Domini contra Hobbesium, Miltonum, Grotium, A. 1653.

Rob. Scharrock de Officiis secundum jus nature.

Gisbertus Cocquius edidit Vindicias pro Lege & Imperio, item: Hobbesismi Anatomiam, item: Vindicias pro Religione in regno Dei naturali contra Hobbesium de Cive.

Rich. Cumberland. Disquisitionem Theologicam de LL. Natura.

J. Schafio tractatum, cui titulus: Magna natura Lex sui ipsius conservandi examinata, asserta & vindicata contra abusus illi suppositos à T. Hobbes.

Sam. Strimesius Praxiologiam epodicticam, s. Philosophiam moralem demonstrativam. Pythanolgia Hobbesiana oppositam.

Franc.

Franc. Julius Chopius Philosophiam juris veram de potestate & obligatione.

Alii, qui in scriptis suis Hobbio contradixerunt, non tamen expresso contra illum scripserunt, sunt plurimi, inter quos etiam *Sam. Rachelius* in libro de *Jure Natura & Gentium*, à p. 102. ad 117. it. à p. 306. ad 311. *Job. Eisenhart* in *Representatione Institutionum juris naturalis*, (qui quantum Aristotelicus est.) *Osiander* in typo legis *Natura* : *Sam. Parkerus* in libro : *Disputationes de Deo & providentia divina*, passim. It. *Sam. Pufendorf* in libris de *Jure Nat. & Gent.* passim, qui tamen in *presat. Element. Jurisprud. univers.* tale judicium de scriptis Hobbesianis tulit : *Nec parum inquit, debere nos profitemur Thomæ Hobbes, cujus hypothesis in libro de Civitate & si quid profani sapiat, tamen cetera satis arguta & sana.*

§. 39. Principia Hobbessii ipso vivente inter alios *Daniel Scargil*, Artium Baccalareus & Collegii Corporis Christi in Academia Cantabrigiensi Socius, Vir fervidi & præcocis ingenii defendit, Thesibus quibusdam publicè propositis, inter quas hæc duæ præcipuè ad jus naturale pertinentes :

Jus Dominii fundatur in potentia,

Justitia moralis pendet à civilibus institutis.

Sed Theologi (sunt verba Autoris, qui vitam Hobbessii consignavit) qui in Academiis semper regnant, quique in rem suam aut commoda peccantibus haud facile ignoscunt, illum pro Senatu Academico, qui etiam ex ipsis præcipuè conflatur, gravissimorum criminum reum postularunt. Ergo inclusus est carceri, gradu privatus, sodalitate extrusus, Academia expulsus, prius tamen summa cum ignominia & dedecore coactus est pro concione in templo Theses suas tanquam sibi à Plutone submissas ad Stygem damnare, easque ergà summum Numen impias, omnique humanæ societati perniciosissimas pronunciare.

§. 40. Licet etiam *Antonius à Wood* in *Historia & Antiquitatibus Academia Oxoniensis* multa egregia de eo scripsisset, Decanus tamen Ædis Christi, *Johannes Fell*, propriâ autoritate hæc delevit, substitutis aliis in vituperium Autoris tendentibus, contra quem scripsit Hobbies Epistolam Apologeticam An. 1674. Decanus contrâ in fine dictæ Historiæ adjecit Epistolam, in qua Hobbies inter alia vocat *irritabile illud & vanissimum Malmesburienſe animal, furiosum hominem, &c.*

D

§. 41.

§. 41. Pro Hobbesio in Belgio calamum strinxit Anonymus quidam, qui *Differationem Episcopalem de principis Justitiae & Decori* & in eadem Apologiam pro Hobbesii tractatu de Cive exhibuit. Postquam deinde Opera *Lamberti Velbuysen*, Medici, prodierunt, huncipius Auctorem esse cernere licuit. Extat enim in illis operibus Tom. 2. p. 955. Secutus etiam est principia Hobbesii *Benedictus Spinoza*, cujus hypotheser refert & examinat *Pufend. de I. N. & G. l. 2. C. 2. §. 3.* ubi Spinozam adhuc crassius Hobbesio philosophari censet.

§. 42. Ex Germanis Hobbesio favet *Joh. Christoph. Beckmannus in Meditationibus Politicis*, ubi *Differt. 1. §. 2.* postquam de Libris dogmaticis in scientia politica egerat, ita concludit: *Felicissime omnium in hisce talibus videntur versati esse incomparabiles, Viri. H. Grotius, libris de I. B. & P. Th. Hobbesius libris de Homine, Cive, &c. & Pufendorffius.* Item in *Parall. Polit. Diff. 1. §. 5.* eum ab Atheismo defendit & saltem Neutralismi incusat. Principia ejus in moralibus laudat, & taxat solum, quod sacra ad conceptus suos trahat, cum hos ad sacra pertrahere indeque perficere debuisset. Unde ita concludit: *Hobbesius principia vitae socialis vere explicat, sed male applicat*; subjicit quoque judicium *Auctoris cujusdam Gallici in Itin. Anglic. Edit. Germ. p. 411. 412.* Es werden sehr wenig gefunden / welche die Sachen genauer durchsehen / denn er / und die der natürlichen Wissenschaft eine so lange Erfahrung beigebracht hätten; Ja er ist ein Überbliebenes von dem Bacon, unter welchem er in seiner Jugend geschrieben / und an allem was ich von ihm gehöret / und was ich in seiner Art zu schreiben mercke / sehe ich wol / daß er viel davon behalten. Er hat durch das Studiren seine Weise die Dinge zu wenden / und greiffet gerne in die Gleichnisse; Aber er hat natürlich viel von seiner guten und schönen Eigenschaft / ja auch von seiner feinen Leibesgestalt. Er hat der Priesterschaft seines Landes / den Mathematisten zu Oxford und ihren Anhängern eine Furcht eingejaget / darum Thro Majestät ihn einem Bären verglichen / wider welche er die Doggen / um sie zu üben / anreizet. Sonder Zweifel hat er die gekrönten Häupter in den Gründen seiner Weltklugheit höchlich verbunden / und wann er die Lehren der Religionen nicht berühret / oder sich begnüget hätte / die Presbyterianer und genandte Bischoffe seines Landes anzugreifen / finde ich nichts darin zu tadeln. Denique quendam, *Henricum Bredelo*, Hobbesii defensionem promississe, video ex *Dn. Beyeri Notit. Ant. p. 25.* Hæc de Hobbesio, qui A. 1679. Anno ætatis suæ 91. obiit,

§. 43. Inclaruit præterea etiam temporibus Hugonis Grotii *Johannes Seldenus*, Anglus, editis *de jure natura & Gentium juxta Disciplinam Hebraeorum* libris septem, quos in *Synopsi* contraxit Vir celeberrimus, *Job. Franc. Buddæus*, Prof. Hallensis, An. 1695. hancque suam *Synopsin* novæ Editioni quaestionum Grotianarum Vitriarii, una cum *Historia juris naturalis*, brevi quidem; sed erudita tamen, subjungi curavit. Scripsit autem Seldenus opus suum, judice *Bæclero in Præfat. Coturn. Grot.* Eruditâ & modesta æmulatione Grotiani operis, eique civiliorem dedit Titulum quam Grotius fœtui suo; Intellexit Grotius artem & haud dubie exprobrari sibi insolentiam Tituli existimans, lepida urbanitate ultus est virum, quando Seldenum *mare clausum* seu de Imperio & Dominio maris, quod pro Anglis contra Batavos scripserat) parum latine inscriptum, noluit barbaro vocabulo cum ipso Autore appellare, sed meliore & eruditô Viro dignâ voce, *Thalassocraticum*, laudavit in *Annot. ad I. B. & P. l. 2. C. 2. §. 2.*

§. 44. Conspectum totius operis exhibet præfatio præmissa. Illustranda autem sibi sumsit Seldenus septem illa præcepta, quæ ex traditionibus Rabbiorum Noachidis præscripta fuerunt, videlicet *de Cultu extraneo, de maledictione Numinis Sanctissimi, de effusione sanguinis, de Revelatione turpitudinum, de furto ac rapina, de judiciis & de membro animalis viventis*. Neque ergo mirandum est, quod nullos Oppugnatores, Commentatores, Annotatores, aut Observatores nactus fuerit; Non enim irritabat crabrones scholasticos in suo tenebrarum regno eos refutandô & ineptias ipsorum detegendô, sed ferè historicè solum rem pertractabat. Addendum tamen & hoc est, Seldenum non tam jus naturæ, quam potius jus positivum sibi tractandum sumsisse, quia Rabbini se in speciali Dei revelatione quoad adducta præcepta fundant. Et inde factum, quod tractatum suum non simpliciter *de Jure Natura & Gentium* sed cum hoc additamento: *juxta Disciplinam Hebraeorum*, inscripserit. Placent valde, quæ in hanc rem disserit *Dn. D. Pauli, de ver. jur. & jurispr. princ. P. 2. qv. 12. inf.* Dum Seldenus, inquit, multô labore jus Naturæ & Gentium *juxta Disciplinam Hebraeorum* tradidit, viam aliis monstravit, commentandî in jus N. & G. *juxta Disciplinam Persarum, Græcorum, Romanorum, Germanorum &c.* Quinimô *illustrissimum Baronem Boineburgium* excitavit, ut Rachelium literis sollicitarit, ad scribendum de J. N. & G.

juxta Disciplinam Christianorum, v. Rachelis Dissert. de J. N. & G. n. 101. De jure autem naturali Christianorum hodierno, addit, fortè eleganter scripserunt Hobbesius ejusque Contribules & Discipuli, quorum principra magis in usu sunt, quam Seldeni Rabbinica & Talmudica.

§. 45. Ergo quod Grotius è fermento scholastico adhuc reliquum habebat, *v. supra §. 27.* successu temporis Perillustris Vir, *Samuel* (demùm liber Baro) *de Pufendorff* repurgare masculè aggressus est. Primas lineas designavit in *Elementis Jurisprudentiæ unipersalis*, quæ, quantum mihi constat, A. 1660. Hagæ primùm prodierunt & Carolo Ludovico, Comiti Palatino ad Rhenum, Electori inscripta sunt, ubi in præfatione non diffitetur Autor, quod Erhardus Weigelius, Celeberimus quondam ille Mathematicum Professor Jenensis, eum ad hunc laborem suscipiendum hortatus fuerit, imò etiam in nonnullis faciem ipsi utilissimè prætulit. Quàm clementer autem illa Dedicatio à Sapientissimo Electore accepta fuerit, testantur literæ sequentes ad Pufendorffium exarata, quas hîc inseruisse non ingratum fore puto B. L.

Carolus Ludovicus, Dei gratiâ, Comes Palatinus Rheni, S. R. L. Archi-Thesaurarius & Elector, Dux Bavariz, &c.

Doctissime Vir, singulariter Nobis dilecte.

Accepimus una cum literis tuis librum nuper à Te editum Nobisque inscriptum. Grata Nobis non minus est ejus dedicatio, quàm jucunda erit lectio, utpote ab argumento commendabilis, & qui Autoris eruditionem publicè manifestam facit. Gratitude Nostram eò nomine tibi testari non intermitteremus, & ut singulari omnes favore prosequimur, qui bonis literis promovendis operam suam impendunt: ita & te eòdem Nos complecti, tuaque ergà rem literariam merita in pretio habere, planè te persuasum esse cupimus. Heidelbergz d. 29. Septembr. 1660.

Amicus tuus benevolus

CAROLUS LUDOVICUS.

Doctissimo Viro, singulariter Nobis dilecto, Samueli Pufendorff.

Effectus hujus Clementiæ mox experiebatur Pufendorffius. Anno enim sequenti 1661. ad professionem juris Naturæ & Gentium in Germania primus omnium Heidelbergz admovebatur. Hanc ergo occasionem nactus,

nactus, poliendæ & magis adhuc perficiendæ nobilissimæ disciplinæ sedulo incubuit, eoque rem perduxit, ut postquam A. 1670. Londini Scanorum in nova Academia Regia Professor constitutus fuerat, biennio post, Annò scilicet 1672. absolutissimum illud *de jure Natura & Gentium* opus in orbem eruditum emitteret, quod postea in libris *de Officio Hominis & Civis* concinnâ brevitate contraxit & in nucleo quasi proposuit.

§. 46. Putares, neminem fuisse, qui non pro tam utilissimo labore debitas illustri Autori gratias persolvisset; verum res longe alium eventum consecuta est. Ubi enim non modo in Pontificiorum, sed & in Protestantium Academiis Philosophia Scholastica adhuc imperium exercebat, & quicquid Grotius emendare tentaverat, Commentariorum multitudine & ex parte barbarie scholasticâ iterum obrutum & deperditum erat; undiquaque contra sana hæc principia maximus clamor & nescio quæ calumniæ ac machinationes exoriebantur. *Veltheimius in Oratione de laudibus scholasticorum contra Pufendorffium*, (uti hic eum allegat in *Specim. Controv. C S. §. 5.*) Theologos suos Jenenses sequentem in modum alloquebatur & conjurabat: *Vos venerandi mei Præceptores Theologi, Vos, inquam, rogo, Vos Obtestor, eloquamini, per Deum eloquamini, an Moralistarum Princeps Thomas, Metaphysicorum Papa Suarez, Molina, Vasquez, Valentia, Conimbricenses, Sanchez & B. Stablius noster, Scriptores æternitate dignissimi, nugæ duntaxat vendiderint?* id est, ut dicere volebat, non vendiderunt sanctissimi isti Patres nugæ, sed veram sapientiam professi sunt, & adeo profanus ille Pufendorffius non quantum solum sed omnia Dei præcepta lædit, qui de doctrinis tantorum Monachorum dubitare non solum, sed & planè easdem, modò inter Christianos scholasticos hæctenus inauditò, refutare sibi præsumit. An non hæc res tanti momenti, ut propterea cælum & mare moveri deberet?

§. 47. Generaliter, quæ facta Pufendorffiana fuerint, exponit *Exc. Dn. Thomafius in Programm. supra §. 27.* allegatò. *Als der Herr von Pufendorff, inquit, die Wängel des Grotii auszubessern und die treffliche Disciplin in ihren Rechten ganz zu versehen sich angelegen seyn lassen / und Er anfänglich sein Vorhaben methodò mathematicâ in seinen Elementis überhaupt entwurffe / und darinnen die gemeinen Irthümer nicht offenbare*

wiederlegte / ließ man dieses sein Buch nicht alleine unangetastet / sondern man lobte es auch / als ein Werk eines ungemeinen ingenii, ausser daß sich ein damahls berühmter Commentator Grotii verlauten ließe / es mangelte ihm noch / daß er die alten Philosophos nicht wohl studiret und gelesen hätte. Nachdem er aber diese seine Lehre in dem grösseren Werk de jure naturæ & Gentium nur in eine andere Form gegossen / und mit den daselbst häufig angeführten Exempeln und Zeugnissen aus denen alten Griechischen und Lateinischen Scribenten dieselbe theils ausgezieret / theils das letztere meldete niedrige judicium realiter refutiret / hiernächst aber nur gewiesen / daß er ein wenig weiter von denen Scholasticis abgehe / als Grotius, und die per se itatem turpitudinis & honestatis actuum jure naturæ prohibitorum & præceptorum, ingleichen die von denen Scholasticis zum Grunde des Rechts der Natur gesetzte convenientiam cum sanctitate divina antecedenter ad voluntatem divinam widerleget. Was hat man nicht auf vielen Universitäten für Streit wider ihn angefangen? Wie hat man nicht diese seine wohlgegründete Lehre als Atheistisch / Ketzerisch / u. s. w. ausgeschrieben / und bis in die 14. Jahr ihm das Leben mit Zanck und Schimpffe vollen Streit. Schrifften sauer zu machen sich bemühet / bis endlich doch die Wahrheit seiner Lehr. Sätze die Oberhand behalten / und seine Widersacher / nachdem sie keinen Vorrath ihm ferner zu attackiren gefunden / theils stille zu schweigen / theils durch Mittels-Personen Friede mit ihm zu machen gezwungen worden.

§. 48. Res fiet clarior, si quæ contra illum & pro eodem scripta publicata fuerint, specialiter jam subnectamus. Primum Adversarium nactus est Josuam Schvartzium, ni fallor, Theologiæ Professorem Londinensem & sic Collegam, qui A. 1673. in Indice Novitatum quarundam, quas Dn. Samuel Pufendorff libro suo de jure Natura & Gentium contra orthodoxa fundamenta Londini edidit, suppressò tamen nomine publicatò, Pufendorffium tanquam hominem pessimum depinxit, eumque Gentilissimi, Zwinglianissimi, Socinianissimi, Papissimi, Pelagianissimi, Hobbesianissimi, Cartesianissimi, & nescio cujus adhuc gravioris hæreseos, incufavit.

§. 49. Amovebat has imputationes Pufendorffius in Apologia pro se & suo libro adversus Autorem libelli famosi cui titulus: index Novitatum &c. quæ annò sequenti 1674. prodibat, & in qua §. 6. Autorem indicis vocat. Nigrum calumniatorem, nigra schole primipilum, nigri Magistri nigrum discipulum,
nigra

nigræ schola tyronem nigrum Asinium tenebrionem &c. seqq. Tradit quoque §. 38; totam historiam, quomodo Theologi Lundinenses post editum de Jure Naturæ & Gentium librum apud Regem & Senatores Regni maximas illi insidias struxerint. Quantum verò in specie ad indicem Novitatum attinet, hæc subjicit. Scilicet Schwartzius postquam eundem privatim conscripserat, illum illustri cuidam vicinæ provinciæ præfidi exhibebat. Communicabatur autem Pufendorffio Index & cum hic stricturas quasdam extemporaneas adjecisset, utrumque, id est Index & responsio ad eundem ad Regem transmittebatur. Rex videns falsas imputationes adversariis Pufendorffii silentium imponebat. Et forte Schwartzius non cogitasset amplius de Indice typis excubendo; sed Nicolaus Beckmannus, de quo mox dicetur, eum Schwartzio subducebat ac quibusdam in locis interpolatum edicurabat, quam in rem Pufendorff d. §. 38. seqq. Programma aliquod Schwartzii adducit, ubi hoc publicè fassus est.

§. 50. Quoniam ergò Index ille contra prohibitionem Regiam editus erat, ideò etiam non aliter, quàm libellus famosus considerabatur, jussu Regis à Carnificè Londini flammis tradebatur, & *Nicolaus Beckmannus Professor Juris Londinensis*, Professione exutus relegatione puniebatur. Malè hoc habebat hominem, & sic vindictam meditabatur. Horrenda sunt, quæ de ipso scribit Pufendorffius in *præfat. specim. Controv.* subornâsse scilicet Beckmannum affinem suum in nupera Danorum in Scaniam irruptione, ut Pufendorffium cum Uxore & liberis trucidaret. Hanc quoque sanguinem Pufendorffii sitientem cum manipulo sicariorum Londinum advolâsse, & cum ibi Pufendorffium non invenisset, Malmögiâ captâ facinus sese executurum intendisse, ast tamen sicarium hunc in Lundensi prælio extinctum fuisse. Cum itaque res hoc modò non succederet, variis virulentis scriptis famam Pufendorffii arrodere audebat, de quorum indole benevolus Lector facile judicare poterit, si modò unius Titulum sat longum hic apposuero. Est autem Titulus Beckmanniani illius scripti sequens: *Nicolai Beckmanni Legitima defensio contra Magistri Sam. Pufend. execrabiles fictitias calumnias, quibus illum contra omnem veritatem & justitiam ut carnatus Diabolus, & singularis mendaciorum artifex per fictitia sua entia moralia (Diabolica puto) toti honesto & erudito orbi malitiosè ac ignominiose exponere voluit. Naturalis sive brutalis &*

Genilis Pufendorffii Spiritus usque adeo enormiter se exserit & perversè operatur, ut nec Diabolum, nec infernum, nec vitam aeternam dari impie credat, & dum omnem actionem humanam statuat esse indifferentem, boni ac mali, nec premium, nec poenam futuram; hoc tamen pro satyrico suo ingenio firmè credit, si viris honestis & proximo suo andacter & maliciosè calumniatur, quod semper aliquid fecis sive mendacii in animis legentium habeat. Impressum A. 1677.

§. 51. Excipiebantur hæc scripta partim ab ipso Pufendorffio sub nomine Petri Dunai, p. t. in Academia Carolina Pedelli secundarii in Epistola ad Virum famosissimum, Nicolaum Beckmannum, totius Germaniæ Convitiatorem & Calumniatorem longè impudentissimum. super novissimis ipsius scriptis, Londini Scanorum A. 1678. partim verò à fictitio quodam Job. Rolletto, Palatina, (cui aliàs verum nomen Klingeræ erat) in discussione calumniarum, quas absurdissimas de illustri viro, S. Pufend. relegatus è Suetia Nic. Beckmannus per causam defendenda fama non ita pridem in vulgus sparsit. Sed miser hic Rolletus ob hanc Pufendorffii Devensionem Jenæ, ubi degebat, in carcerem conficiebatur & rigorosam inquisitionem experiebatur, fortè ideò, quia in citata discussione sua etiam Velthemium ejusque Commentarium ad Grotiùm & Dissertationes contra Pufendorffium, (de quibus postea) acriter sæpè notaverat. Cæterùm Beckmanni stultitià non melius quàm ex his ipsis illius scriptis agnosci potest, quippe in quibus Carmina gratulatoria in Academicis olim emendicata affert, & laudes proprias stylò & modò profus puerili ad nauseam recenset. Tandem quoque illi accidit, quod in proverbio dici solet, *Desperationem aut Monachum facere, aut Militem*, abdicatò enim Lutheranismò ad castra Papicolarum se contulit.

§. 52. Revertamus ad Josuam Schwartzium. Hic, ut in §. 49. dictum, omnem culpam publicati indicis Novitatum in solum Nic. Beckmannum rejecerat, adeòque tunc temporis poenam evaserat. Quamvis etiam in Apologia præcipuè (v. supra §. 49) aliisque scriptis à Pufendorffio subinde haud obscure notaretur, tempori tamen inserviebat omniaque dissimulabat. Sed quid accidit? Cum in bello Danico Suecico Dani urbem Londinum occupassent, Schwartzius civibus præcipuus Autor extitisse refertur, ut Regi Danicæ homagium, quod ab ipsis desiderabatur, sine cunctatione præstarent. Ergo dum pace inter Danos & Suevos postmodum in ita hi Londinum suum recipiebant.

bant, Schwartius emigrare cogebatur, factus primùm-Concionator Aulicus Regis Daniæ & demum Ducatus Sleswicenfis Superintendens generalis & Consiliarius Consistorialis. Hanc occasionem adeptus, mustitare amplius nolebat, sed sub nomine privigni sui, *Severini Wildschütz, Malmogiensis Scani, scriptum virulentum sub titulo: Discussio calumniarum Sam. Pufendorffii Eride Scandica, indicis errorum suorum causâ Venerabili uni viro indignissimè impostarum*, in lucem edebat, quod ipsum Pufendorffius sub nomine *Josua Schvartzii* in *Dissertatione Epistolica ad eximium unum juvenem Severinum Wildschyffium, privignum suum* pro merito excipiebat. In Titulo etiam sequentem Horatii Versum allegaverat :

Est in Juvencis, est in equis Patrum virius.

Prodiit etiam alia Satyra alterius cujusdam Autoris contra Schwartium, quæ titulum præ se ferebat sequentem : *Juristonsulti Nicolai Beckmanni ad V. C. Severinum Wildschütz, Malmogiensem Scanam Epistola, in qua ipsi cordicitus gratulatur de devictio & triumphato Pufendorffio Hamburgi 1688.* Stylus in hac satyra est admodum lepidus, ut sine risu eadem vix legi queat, scilicet talis, qui stylo obscurorum virorum est simillimus. Depinguntur quoque in eadem omnes studiorum ineptiæ quàm accuratissimè. Et tunc quiescit Schvartzius.

§. 53. Et cum omnes Pufendorffium pro periculoso Novatore haberent, nemo ferè erat, qui non adversus eundem calamum stringeret, aut ejus scripta quocunque modo suppressere allaboraret. Antiqua & pia fraus est, ut si Adversarii de refutandis & convincendis, præsentis Hæreticis & Novatoribus ob imbecillitatem suam desperent, brachium seculare implorent, & sic quod jure non possunt, vi majore exequi intendant. Idem expertus est Pufendorffius, prout in scriptis suis passim adducit & conqueritur. Schertzerus enim, ut idem refert Theologus Lipsiensis, Proceribus Aulæ Saxonicæ tunc temporis suadebat, ut Rescriptum aliquod ad Universitatem Lipsiensem emanaret, in eoque liber Pufendorffii de Jure Naturæ & Gentium libris prohibitis annumeraretur. En verba Rescripti, quod impetrabat :

B. G. G. Johann Georg der andere / H. Z. G. E.

Würdige / Hochgelahrte / Andächtige und Liebe Getreue. Uns hat die Theologische Facultät auf unserer Universität zu Leipzig unlängst einen sogenannten Indicem Novitarum, welchen ein Anonymus aus Samuel

E

Pufen

Pufendorffs Tractat de jure N. & G. extrahiret / unterthänigst eingeschicket / darinnen allerhand neuerliche Dinge die contra orthodoxiam & receptam doctrinam publicam lauffen und der studirenden Jugend Vergeruß geben / enthalten seyn sollen. Wann wir denn solchem gerne präcaviren möchten / als begehren Wir hiemit gnädigst / Ihr wollet denen 3. Facultäten bey euch / der Theologischen / Juristischen und Philosophischen / daß Sie nach Anleitung jedes seiner Profession in ihren Lectionibus bey Gelegenheit die studirende Jugend von dergleichen neuerlichen und zu böser Consequenz dienlichen Opinionen alles Fleißes abmahnen sollen / gebührend andeuten. Daran geschicht Unsere Meynung. Datum Dresden den 16. Jun. A. 1673.

S. 54. Quid ad hæc Pufendorffius? Edebat *Epistolam ad Plur. Rev. atque celeberr. Virum, Dn. D. Job. Ad. Schertzerum, Theologum apud Lipsienses primum super censura quapiam in librum suum iniquè lata, impressam Hardervici 1674.* & in eadem Schertzerum inter alia his verbis provocabat: Cum ergo Tu Rescripto Dresdensi solus aut præcipuè causam dedisse videaris, quò gravissimam mihi injuriam illatam protestor; tuum nunc erit, Vir celeberrime, ejus Rescripti æquitatem publicè asserere & quod causâ prius ritè cognitâ & disceptatâ sit conceptum: simulque liquido ostendere, ubinam horrendi illi errores contra orthodoxam Theologiam in libro meo delitescant. Tum, quænam sit illa doctrina recepta publica, abs qua qui discesserit, etiam sub alieno regno vivens, tam asperam notam mereatur; quâ autoritate ejusdem *universitatis* sit stabilita & quæ obligatio quicquid est Eruditorum stringat, ut quæ Lipsiæ sit recepta doctrina philosophica, ei necessariò inhaerere debeant; denique quò annò, mense ac die sapientia ad eam perfectionem Lipsiæ pervenerit, ut quo progrediatur, amplius non habeat. Præcipuè etiam scire desiderabat Pufendorffius an Facultas Theologica Lipsiensis librum suum cum Indice Novitatum accuratè contulisset & ritè perpensis omnibus liquido deprehendisset, Pufendorffium omnes & singulos errores Indice notatos tradere; nec minus, omnia & singula ibi notata erronea esse.

S. 55. Satis commodam occasionem ita nactus erat Schertzerus heterodoxa Pufendorffii dogmata ex scriptis illius eruendi ac quid portenti in iisdem lateret, erudito orbi communicandi; sed ne verbulum qui-

quidem publicè reposuit. Quomodo ergò procedebat? R. Audiamus ipsum Pufendorffium eventum hujus rei in *Præfat. Specim. Controv.* ita recensentem: *Cum prævideret Schertzerus, inquit, Sophisticationes suas, quibus recentes Magistros tantoperè exercuit, in hac pugna parum roboris habituras, à splendidissimo Collegio, (Consilio scilicet intimo) (quod ut in librum meum abs se non lectum tam inmitem censuram ferret, induxerat,) literas impetravit, ne publicè super injuria mihi facta rationem redderet.* Quiescente ergò Schertzero jam ad alios Pufendorffii Antagonistas pergendum.

§. 56. Inter illos erat *Fridericus Gesenius*, Superintendens Garlebiensis, qui sequenti occasione calamum contra Pufendorffium stringere adducebatur. D. Balthasar Mentzerus A. 1670. Epistolam Germanicam de Divortio & Polygamia ad Virum aliquem præclarum Holmæ conscripserat, eamque ipso incio turbitus quidam sacerdos (ut loquitur *Pufendorff. in Apol. §. 2.*) impressam divulgaverat. Hanc non multo post *Johannes Lyserus* sub nomine *Sinceri Wahrenbergs* in dem *Kürzen Gespräch von der Polygamie* impetebat, atque non modò Polygamiam licitam, sed & Præceptam esse fuscè demonstrare conabatur. Quia ergò verum nomen suppresserat, quilibet de Autore sollicitus erat, & cum Pufendorffius in libro de Jure Naturæ & Gentium Polygamie prohibitionem ex Jure Naturæ vix demonstrari posse asseruisset, non pauci eundem sub Wahrenbergio delitescere credebant. Ipse Pufendorffius in *Apol. §. 2* dicit, Virum quendam non obscuræ alias famæ & non infimi subfellii per non pauca Germaniæ loca disseminasse, quod Pufendorffius dicti Dialogi Autor sit, quod tamen negabat Pufendorffius.

§. 57. Sunt nonnulli ex Clericorum (falso tamen hoc nomen affectantium) numero, qui non melius officiosus se satisfacere & gloriam divinam promovere posse autumant, quam si rebus ad eòs planè non pertinentibus sese immisceant, & relicta animarum curâ heterodoxiz aut Novatoris maculam alteri cuidam inurere allaborent. Horum classi etiam accensendus est nominatus ille *Gesenius*. Hic enim gloria inclarescendi æstuans sub nomine *Christiani Vigilis, Germani, Epistolam seu Dissertationem super Polygamia simultanea ad Sincerrum Wahrenbergium, Suecum, Germanopoli A. 1673.* eadebat, in eaque non obscurè indicabat, quod sum Wahrenbergii nomine Pufendorffium latere persuasus esset. Adducamus aliquot verba ex ipsa *Vigilis Epistola*: *Minor, inquit, Proposita, (quæ*

hæc erat: Ubicumque uni uxori altera superinducitur, una uxor suum
idion d'vda & proprium virum non habet,) apud Te, eruditissime *Wahren-*
bergi omnino in concessis poni debet, utpote quem pro tege firmissima amicitia idem
velle adhuc & idem nolle cum celebratissimo illo & jurium quorumcunque consultissi-
mo Dn. Sam. Pufendorffio, hodiè apud Vos in Illustri, quæ Londini Scanorum est,
Academia Professore, quique olim alter ego tibi esse solebat, & quod bellum caput
non minus ac proprium tuum charum habebas & adamatum. Sic enim u scribit,
quando in Elementis suis Jurisprudentia universalis lib. 1. Def. 5. §. 4. quid proprium
fit, explicare instituit: Quæ res tanquam propria ad nos pertinent, iis pro arbitrio
nostro frui & quosvis alios inde arcere possumus. Et lege quæso, mi Excellentissime
Wahrenbergi, illa, quæ à Tuo olim Pufendorffio plura inibi sequuntur & c.

§. 58. Respondebat Gesenio Pufendorffius in *Apologia*, & præ-
 cipue §. 3. negabat, se sub *Wahrenbergio* latere, adeoque per conse-
 quens *Vigilem* illum gravis mendacii arguebat. Quæ cum concoque-
 re stomachus *Vigilis* nesciret, sequebatur *Dn. S. Pufendorffii Juris naturalis*
D. & Prof. contra jus natura iniquitas inque ejus scrutinio infelicitas, in cautionem
proin-cauis & vindicationem nominis publicè ostensa per V. D. M. qui se contra
Sincerum Wahrenbergium Christianum Vigilem nominare & adversus athenæ illius
de Polygamia assertiones pro munere sibi in Ecclesia Dei credito debuit voluit vigilare.
Germanopoli 1674. ubi iniquitatem Pufendorffii contra jus naturæ admif-
sam in eo consistere dicebat, quod Pufendorffii contra jus Vigilem mendacii &
calumniarum arguisset, & ipse tamen mendax & calumniator sit. Dein-
de etiam de principio juris naturæ, actionum indifferentia, & c. contra
Pufendorffium nonnulla admiscebat.

§. 59. Regerebat ad hæc quædam Pufendorffius in *Epistola ad*
Scherzerum emissa, de qua supra §. 54. diximus. Gesenius autem non
 acquiescebat, sed promulgabat *Christiani Vigilis V. D. M. Christianam bene-*
dictionem ad impiam & immanem maledicentiam Dn. Sam. Pufendorffii, I. N. D. &
Prof. quam ille in Epistola ad Celeberr. Virum, Dn. Job. Ad. Scherzerum Theolo-
gum apud Lipsienses primarium effudit. Germanopoli 1675. Hanc benedictio-
nem suam inter alia his etiam verbis finiebat: Animus tibi fuit ex ratione
nihil, ex cavillis & convitiis omnia agere, ut, quod tu alieno nomine Viri honestis-
simi tam contumeliosè lussisti de gryllo campestri, in te possibile ostenderes, & inauditò
hactenus exemplo doceres, quam, qui homo esse debebat Dn. Sam. Pufendorffius, tē-
tricam & insicetam Scarabæi naturam sortitus fuerit, quin tantus literarum heros
 olim,

olim, nunc prius putus scarabarius factus sit, qui in pomis volvendis unice occupatur. Vor einem solchen Christlichen und Priestertlichen Segen / beyte uns lieber Herr Gott. Et si hæc benedictio fuit, quid futurum fuisset, si maledicere incepisset ille Vigilis? Et propterea forsan conticuit quoq; Pufendorffius ne Christianam illam maledictionem expetiretur. Neque enim reperire potui, quod Gesenio amplius responderit, nisi quod in *Specimine Controversiarum* aliquas ejus objectiones amolitus fuerit. Cæterum Vigilem *Discursum* quoque inter *Polygamum & Monogamum* edidisse, nec non *Museum* An. 1675. de hac materia disputasse, & tandem Lyserum in Suecia ob defensionem Polygamix infames pœnas, sustigationem opinor, sustinuisse, deprehendi ex *Notis Illustr. Dr. Strykii ad Brunnem. Jus Eccles. l. 2. C. 16. §. 1. ad verb. Polygamia simultanea.*

§. 60. Inter alios veteris absurditatis accerrimos defensores etiam *Valentinus Velibem*, Professor Jenensis, haur postremus erat, de quo jam supra §. 46. quædam adduximus. Hic ut novitates Pufendorffianas pro viribus (exiguas licet) reprimeret, An. 1674. & 75. *Dissertationes duas de Quæstione: Num actus dentur per se honesti aut turpes, quique adeo in sua natura sint debiti vel illiciti,* conscribat, nec non in *Introductione in opus Gratianum* subinde Pufendorffium refutare nitebatur. Sed excipiebat has ejus objectiones Pufendorffius partim in Epistola ad Schertzerum emissa, (v. §. 54.) partim in *Specimine Controversiarum*, de quo paulo post dicemus. Tuebatur quoque partes Pufendorffii adversus hunc oppugnatorem *Johannes Rolletus*, qui tamen propterea pessima fata, §. 31. recensita, Jettiæ experiebat.

§. 61. Prodibant circa idem tempus alii adversarii. Nondum enim numerus completus videbatur. Inde ortum suum ducebant *Sam. Strimesii Prof. Phil. in Univ. Francos. Origines morales s. Dissertationes aliquot selectiores Vera moralium fundamenta complexæ.* 1679. Item *De origine, veritate & immutabili rellitudine juris naturalis secundum Disciplinam Christianorum ad Gentium prædicamentum captum instituta Disquisitio in Acad. Argent. à Joh. Frach. Zentgravo, Phil. Pract. Prof. 1678.* Uterque pro veteri doctrina pugnabat, & præcipue propositionem fundamentalem Pufendorffianam subvertere nitebatur. Utrique tamen respondit Pufendorffius in *Specimine controversiarum*. Vide, quantum Strimesium attinet, *infra §. 65.* Postquam hæc jam scripseram, incidit in alium Tractatum dicti *Dn. Zentgravi*, jam

S. Tb. D. de Summa juris divini, seu, ut aliter eum quoque vocat, *Isagogicam institutionem Doctrinae de Justitia & Jure*, ubi quidem *Sect. 1. Ari. 1. subsect. 1. §. 15.* traditionem scholasticam de *Lege Dei aeterna* adhuc defendere allaborat, nihilominus tamen §. 11. pro ratione juris Naturæ fundamentali universali Socialitatem ponit. Id saltem observandum, eum *d. l.* distinguere inter *socialitatem generalem & specialem*. Priorem vocat, quæ hominibus cum Deo, posteriorem quæ cum aliis hominibus intercedit, & ex illa *officia erga Deum*, ex hac autem ea, *quæ erga alios homines exercenda*, deducit. Deinde alia etiam principia cum hoc socialitatis principio conjungi cupit, de quo *magis* suam exponit §. 19. Quemadmodum in eruendis originibus juris naturalis, sine oppositione conjunctim spectari debere censemus *Naturam humanam*, quæ rationalis scilicet est & socialis, *quidque hominem deceat* ex naturæ suæ conditione, rationalem & socialem ut vivat vitam *divinam* item *sapientiam*, cognoscentem ex infinitudine perfectionis suæ, cum, quæ qualesque actiones hominis naturæ respondeant, ne agendo à se ipso difformis reddatur tam nobilis Creatura, tum, quomodo Deum, supremum creaturarum rationalium Rectorem, hunc suum subditum ad rationale & sociale vitæ genus obligare deceat: *divinam præterea voluntatem*, quæ cum secundum divinæ omniscientiæ & sapientiæ, tum secundum bonitatis, sanctitatis & justitiæ divinæ dictamina & normam, agendi regulam, per naturam insitam, humano generi præscribere decernit; *divinum* demique *imperium*, obligans efficacissimè homines ad exequentes Leges naturæ illorum inscriptas, & per naturam præscriptas, quibus *rationem & conscientiam* subordinamus, in qua divinæ istæ Leges à nobis cognoscuntur: ita in fundamento LL. naturalium explicando, & in ratione illarum danda, conjunctim quoque causas istas spectari, nec sibi invicem opponi, certè subordinari alteram alteri debere, judicamus. Unde non sequitur: Socialitas est fundamentum juris naturalis, eò nimirum sensu, qui modò à nobis explicatur: ergò non assimilatio hominis cum Deo; cum per officia verè socialia homo in assimilationem cum Deo veniat, &c. Hæc istæ. Etsi verò hîc multa principia cumulata videas, vix tamen re penitus inspectâ aliquid deprehendes, quod reverà Dn. Pufendorffio aliisque, qui eum sequuntur, contradicat, cum omnia ultimo in socialitatem resolvantur, & Pufendorffius

dorffius hanc pariter, ut Autor, voluntati divinæ & imperio Dei sapientis, boni, sancti & iusti subordinet, minimè autem opponat. Laudandus sanè est hic vir, quod veritati, de qua convictus fuit, locum reliquerit, nec ex sola ambitione, ut multi alii, contradicere perrexit. Clarius adhuc ejus mens apparet ex §. 8. ubi ita: Cum homo per naturam sit animal sociale, convenienter suæ naturæ acturo non poterit non custodia societatis curæ esse; judicabitque intellectus, abstinendum esse à cæde, à furto alienum restituendum & damnum maleficio & injuria: datum reparandum.

§. 62. Ferè oblitus essem *Valentini Alberti*, tunc temporis Licentiatii & Professoris Lipsiensis. Hic in præfatione ad Collegium MSCtum Grotianum (quæ impressa habetur in *Parænesi Alberti ad Studiosam juventutem post extinctam pestem A. 1681. publicata*) nec non in libro suo, qui titulum præ se fert: *Compendium juris naturæ Orthodoxæ Theologia conformatum*, subinde hypotheses Pufendorffii refutare suscipiebat. Sed responsionem inveniebat in *Specimine Controversiarum Samueli Pufendorffio circa jus naturale nuper motarum*, cujus jam aliquoties mentionem inieçimus: opponebat *Alberti Specimen Vindiciarum adversus specimen Controversiarum Sam. Pufendorffii*, & cum Titulus Speciminis Controversiarum Pufendorffii versum *Propertii: Maxima de nibilo nascitur historia*, præ se ferret, Alberti contra titulum Speciminis Vindiciarum sequenti versu *Horatianò* exornari curabat:

-- Dixit adhuc aliquid?

Nilfanè. Quid placet ergo?

Sequebatur Pufendorffii *Eris Scandica*, Alberti *Eros Lipsicus*, & iterum Pufendorffii *Commentatio super invenusto Veneris Lipsicæ pullo, Val. Alberti calumniis & ineptiis opposita*. Edidit quoque Pufendorffius *Spicilegium Controversiarum ipsi motarum*, cui respondit Alberti in *Parænesi* modo allegata.

§. 63. Quantum vero in specie ad citatam Commentationem super invenusto Veneris Lipsicæ pullo attinet, Pufendorffius dicebat, Venerem, uxorem Vulcani, Erotem huncce Lipsicum Vulcanò jam sene peperisse, cum antea nullum ex eo, plures ex mœchis liberos suscepisset, jam verò verula & edentula facta esset & sic mœchis non amplius placuisset. Dixerat Alberti, Erotem significare charitatem, adeoque se Pufendorffii *Eridi* (contentioni) hanc opponere voluisse; Sed regere-

bar

bat Pufendorffius, charitatis christlanæ aliam esse indolem, quàm ejus, qualem in Pufendorffium exerceret Alberti. Quam & ideò (inquit p. 26. in *f. alleg. Comment.*) credo insignire voluit vocabulo satis literis incognito & quò salacres Poëtæ in centorem impurarum libidinum notant.

§. 64. Quid ad hanc commentationem Alberti? Veniebat ipsi in mentem notum illud: solamen miseris socios habuisse malorum, atque adeò socium quendam quærebat, quem huic controversiæ immisceret. Erat is *Dn. de Seckendorff*, cum quo responsionem, quam meditabatur, communicabat, eundem in sententiam suam pertrahere annitebatur. Dictum factum: Prodiit enim non multò post *Val. Alberti Epistola ad illustrem Excellentissimumq; Seckendorffium commentum Samuelis Pufendorffii de invenusto Veneris Lipsicæ pullo refutans*. Adjunctæ erant ipsius etiam *Seckendorffii nota quedam atq; animadversiones. Lipsiæ 1688.* Prodiit quoque Scriptum Anonymum: *Sam. Pufendorffius modestiæ castigatione admonitus, quod præcipuè contra Pufendorffii Commentationem super invenusto Veneris Lipsicæ pullo directum est.* Pariter Alberti edebat *judicium de nupero scripto Pufendorffiano, quod Dissertatio Epistolica D. Josue Schwartzii ad Privignum suam inscribitur*, (v. supra §. 52.) in hac enim Dissertatione etiam Alberti se impetum esse dicebat, & præsertim quod Pufendorffio titulus illustris, Seckendorffio autem clarissimi saltem viri tributus esset, conquerebatur. Fortè etiam Seckendorffium contra Pufendorffium moverat, quod hic in *Comm. super inven. Ven. Lipsic. pullo* eum *Compatrem Erotis Lipsici appellaverat*, subjunctò judiciò: Seckendorffium in universum, ni propriæ eruditionis admratiò mentem fascinasset, longè melius famæ suæ consuluisse, si libris scribendis ipse abstinisset & exemplo aliorum illustrium virorum literas æstimantium *égyptiorum* & promotorem literatorum egisset eosque ad præclara opera stimulasset, iisdemq; materiam suggestisset. Sic enim arbitri & Patronipartes gradu velut superior non sine autoritate agere potuisset, cum nunc inter mediocres valde conscribillores sit referendus, vix in quarta aut quinta classe locum foritatus. Hæc Pufendorffius *loc. cit.* Cæterum Seckendorffium vel invitum quasi in hanc litem irretitum fuisse satis exinde apparet, quòd alias ipse statuerit, jus naturæ ex ratione deducendum ejusque normam socialitatem ponendam esse, *vid. Entwurf oder Versuch von dem allgemeinen oder natürlichen Rechte in calce Oratio-*

num Germanicarum Seckendorffii, unde integrum locum, qui hanc ipsius mentem perspicue explicat, transtulit *Dn. Thomaf. in Dissert. proem. ad instit. Juris prud. div. §. 53.* Tandem verò interponentibus sese amicis lis inter Pufendorffium, Alberti omnesque adhærentes feliciter sopita fuit.

§. 65. Illud adhuc addendum. Disputavit quidem uterque, D. Alberti & Strimesius, (v. §. 61.) contra Pufendorffium, quod hic hominem in jure naturæ consideret in statu corrupto, & verò juxta eorum sententiam status integritatis fundamenti locò poni debeat; Sed tamen nec hisdem inter se ubique convenit: scilicet Strimesius Ethnicos naturæ Magistrâ de statu creationis sive integritatis certos fuisse, & modum saltem ejus status ignorasse contendebat: Alberti contra Ethnicos statum illum penitus ignorasse, rectè quidem negabat, sed tamen quod hâc parte in ipsorum gratiam non sit condescendum, si ipsi Scripturam agnoscere nolint, sustinere volebat. Hinc utriusque collisio oriebatur. Strimesius sententiam suam peculiari Dissertatione ulterius adstruebat, cui pro Alberto respondebat Seligmannus, v. *Dn. Thomaf. Jurisprud. Div. l. 1. C. 2. §. 12. in not.* Et ubi Alberti Pufendorffium comparative laudaverat *P. l. C. 1. §. 27. Comp. jur. nat. orthodox.* quod cautius Hobbesio procedat, & cum hominem in hunc mundum projectum sine artibus & extra societatem miserè viventem ponat locò hypotheseos suæ, hanc tamen satis apertè non ut Hobbesius pro actuali, sed ficta solum habeat; Propterea à Strimesio notabatur, quod scilicet Pufendorffium; ex ficta & falsa hypothese jus naturæ deducentem, immeritò laudandum censeret, v. *Strimes. Praxiol. apodict. C. 2. §. 5. in supplem. Alberti. in præfat. ad Part. 2. Comp. jur. nat.*

§. 66. Lubet & hoc adjicere, quâ ratione Alberti refutandò Pufendorffium se ipsum refutaverit. Ita enim fieri afilet, si affectibus nostris indulgeamus. Scripserat Alberti in *Comp. jur. nat. orthodox. P. 1. C. 1. §. 28.* contra Pufendorffium, statum naturalem tempore primæ originis ad captum Gentilium miserrimum fingentem, sequenti modò: *Nos tamen Lutherani adfueti sumus ad fingendum nihil, (ne quidem in Philosophia, quia ex ejus hypothese contradictoriè Christiana esse debet,) cujus contrarium à Deo ipso revelatum est.* At verò, ut subsistere volebat, Scriptura sacra nos docet, hominem non in statu indigentia & miseria;

F

sed

nz perfectionis creatum esse. Verum Pufendorffius illi monstrabat, quod P. 2. C. 7. §. 21. *Comp. ipse ita differuisset: imò fingere per impossibile, extitisset tum (tempore Adami) tantum hominum numerum, quantum ad possidendum terrarum orbem fuisset requisitus, singulis Domini partem aliquam concedere opus habuisset Protoplastus, quia pro singulis aliquam accepisset. Alias enim fuisset injustus.* At verò sine omni dubio Lutheranò hujus fictionis contrarium revelatum est à Deo ipso, videlicet, tantum hominum numerum, quantum ad possidendum terrarum orbem requirebatur, tempore Adami & primævæ creationis non extitisse. Cæterùm, salvâ Religione Christianâ aliquem ea fingere posse, quæ Deus nobis revelavit aliter solide comprobatur. *Exc. Thomaf. Diff. probem. ad inst. jurispr. div. §. 52.*

§. 67. Tandem adduci quoque meretur Pufendorffii Epistola ad amicos suos per Germaniam super famoso libello Nic. Beckmanni sub nomine Veridici Constantis edito, quæ adjecta est specimini controversiarum A. 1678. typis excusò; Respondit in hac Pufendorffius præcipuè Schertzero (de quo supra §. 53. seq. qui quidem in scriptis de imputationibus suis in Pufendorffium devolutis rationem reddere subterfugerat, interim tamen in Collegio quodam privato ipsum arrodere non desierat. Controversia erat primaria de quæstione: *An essentialis Dei justitia sit archetypa Legis naturalis humana?* item, *an Lex nature cordibus hominum inscripta?* nec non *de indifferentia actionum & de statu hominum naturalis?* Et hæc sunt quantum mihi constat, scripta, pro & contra Pufendorffium in quæstionibus juris naturæ emanata.

§. 68. Postularet jam ordo, ut singulas Controversias, quæ Pufendorffio cum adversariis intercesserunt, breviter recenserem; sed id quidem angusti limites, quos Delineationi huic semel præfixi, in præsentem non admittunt. Effet quoque supervacuum istiusmodi labori vacare, postquam id jam ab ipso Pufendorffio in *specimine & spicilegio controversiarum*, quæ sæpiuscule hætenus allegavimus, nec non ab *Excellent. Dn. Thomasio in libro 1. instit. jurispr. div. passim præstitum fuit. Quid?* quod adversarii plurimos ex ductu affectuum immiscuerint articulos, hetherodoxiam, si non quid gravius sapientes, quæ ad elucidationem juris naturæ nil plane conferunt. Id saltem ex citato Dn. Thomasio excerpemus, quod fundamentum totius Disciplinæ tangit. Scilicet Scholastici eorumque Defensores ad jus naturale pertinere

nere dicunt *actus per se ac sua natura honestos vel turpes*, ad jus positivum autem actiones indifferentes, & ut hoc adhuc ulterius explicarent, in Deo attributa illa duo; *Sanctitatem & Voluntatem* à se invicem separarunt, & tum ex *sanctitate*, tanquam lege aeterna actionum ad jus naturæ, ex *voluntate* autem actionum ad jus positivum spectantium moralitatem deduxerunt. Hinc etiam originem sumit locutio eorum: *Obligationem in jure naturali ex objecto sese diffundere in præceptum*, in positivo ex præcepto in objectum. item: *actiones juris naturæ esse honestas vel turpes antecedenter ad voluntatem divinam*. Contra Pufendorffius omnes actiones Physicas abstractas à Circumstantiis moralibus nec præceptas nec prohibitas, sed indifferentes esse, voluntatem item divinam à Dei sanctitate separari, multò minus sibi opponi & ut antecedens aliquid & consequens considerari posse, assererat; quæ omnia perspicuè explicat, & simul Legem Dei æternam nisi figmentum Scholasticorum esse ostendit *Dn. Thomaf. l. c. l. i. C. 1. §. 31 C. 2. §. 74. seqq. c. 4. §. 20. seqq.* Pertinet huc etiam Controversia, *quomodo Lex naturalis cordibus hominum inscripta sit?* quod Scholastici per modum habitus cujusdam conati factum esse asserbant, & exinde ipsis etiam infantibus notitiam primorum principiorum practitorum tribuebant, licet aliqui adhuc altius philosopharentur, atque *infantibus illa principia neque per modum potentia, neq; habitus conati, sed alicujus inter actum & potentiam intermedii inesse* absurde prorsus arbitrarentur. Pufendorffius contra hic nil nisi *potentiam* aliquam agnoscit, vi cujus homines injusta ætate constituti præviâ meditatione veras conclusiones ex primis principiis deducere possunt. *Dn. Thomaf. l. i. C. 2. §. 66. seqq.*

§. 69. Huc ergò recurrunt, ex iis, quæ hæctenus allata sunt, Dissensiones circa fundamentum juris naturalis. *Scholastici sanctitatem Divinam voluntati Dei contradistinctam eamque antecedentem* supponunt, & exinde propositionem fundamentalem sequentem extruunt: *Quicquid est contra illam sanctitatem, seu quicquid est per se & sua natura turpe, illud est contra jus naturæ*: vicissim: *Quicquid convenit cum illa sanctitate, seu quicquid per se & sua natura est honestum, illud est juris naturæ*. Sed hic recurrit quæstio: quid tum demum cum sanctitate divina conveniat, quid non, & quomodo hoc ex sola ratione cognosci possit? *Grotius socialitatem* quidem pro fundamento genuine agnoscit, *sed eidem ad captandam scholasticorum benevolentiam modo dictam convenientiam cum sanctitate divina adjun-*

git, v. *supra* §. 27. Hobbesius (v. §. 35. Homines in statu naturali consideratos jus omnium in omnes habuisse, & sequi propter, quia ex hoc jure interitus aut certe devastatio humani generis metuenda erat, ad ineunda pacta de servanda pace coactos fuisse dicit. Adeoque fundamentum supponit: *ut quisque vitam & membra sua, quantum potest, b. e. etiam cum damno alterius tueatur, id est, jus naturæ ipsius nihil est, nisi tale, quod in mera utilitate privata fundatur, adeoque secundum hæc principia procederet, quod aliàs contra Socialitatem Pufendorffii objici solet, videlicet, quod Servi & Ancillæ, qui absente Dominò ejus bona dissiparunt, se eò redeunte ex hoc capite excusari possint, quod socialiter vixissent, id est, quod socialitatem aliquam privatam cum alterius damno conjunctam, seu communi socialitati contradistinctam, (qualis nunquam Pufendorffio aliisque in mentem venit) exercuissent. Ergò Pufendorffius rejectâ Scholasticorum perfectitate & Hobbesii utilitate singulorum, jus naturæ in socialitate communi omnium hominum consistere, idque principium verum, adequatum & evidens esse docet. Propositio autem fundamentalis, ex quo ad ejus mentem omnes conclusiones deducendæ sunt, hæc est: *Jus naturæ præcipit omnia illa, quæ faciunt ad promovendam socialitatem, s. pacem & tranquillitatem communem, & vicissim prohibet ea, quæ hanc socialitatem directò turbant.* Denique D. Alberti & Strimesii fundamentum juris naturæ in convenientia cum statu integritatis quærunt, & Alberti quidem hanc convenientiam eò melius explicari posse putat, si status ille integritatis diversimodè accipiatur, id est, vel formaliter, vel deinde normaliter, ita ut status integritatis præsentis status regula esse debeat, si non ubique normaliter, tamen formaliter; quod lepido, sed perspicuo exemplo illustrat & refutat Dn. Thomas. l. c. C. 4. §. 47. in not. ex quo capite hæc, & quæ sequuntur, breviter contraximus. Ortâ occasione hujus hypotheseos est disquisitione accuratior circa naturam status integritatis an ibi *Respublica, imperia*, aliæque quæ hodie deprehenduntur, futura fuissent, quæ Alberti asserenda esse putabat. Non multùm ab hæc sententia Albertina, quoad derivationem juris naturæ ex statu integritatis, discedit *Mecius in Pradromo Juris prudentiæ Gentium communia*. De hoc nuper *Vir Magnif. Dn. D. Pauli, Prof. prim. Region, in tract. theores. de veris juris & Jurispr. princip. Part. 2. quæst. 12. p. 96. seq.* sequens judicium tulit, quod*

quod ideo, cum valde ad gustum nostrum sit, hic inferere lubet. Plurimum, inquit, tam Theologi, quam Juri, jus naturæ ex Paradiso & statu integritatis demonstrare satagunt. Inter hos Mevius illud ab imagine Dei, ab anima homini inspirata & per iraducem propaganda, à perfectio ipsius intellectu, ex actio judicio recta voluntate, mente justa, velut essentialis Dei justitiæ effigie repetit. Mox verò lapsu Protoplastorum naturam generis humani ita depravatam esse ait, ut nec intellectui, nec voluntati, nec judicio, nec juri naturæ suæ manserit integritas. Ejus restaurationem Deum quidem in ira meditatam, per exitum diluvii. Cum vero nec Noachus, nec posterii ipsius, velut vino, voluptatibus & ambitioni dediti, spem conceptam adimpleverint, inde Deum Noachidæ (ex quorundam sententia) certas Leges dedisse, quæ tamen cum & ipsa nondum suffecerint, evalescente sensum Lege Naturæ, vel insensum reprobam detorta, tunc demum Deum humani generis misertum, sibi populum elegisse, velut hereditatem, forum & civitatem, in quo lumen naturale, per depravationem mentium obscuratum, vel planè extinctum, verbi sui manifestatione rursum accenderit, ut ex isto candelabro Decalogus & Lex Moysi, sicut fax imposita per totum orbem luxerit. Porro cum iterum Judæorum prava interpretationes subintrarint, ac genuinum Legis naturæ sensum perverterint, ut per traditiones humanas, verum intellectum & vim amiserit, Deum rursus restaurationem humanæ naturæ depravatæ per filium unicum, in mundum missum, uti Legi naturalis reparatorem, procurasse. Qui dum super terris vixit, plurima in lucem revocaverit, exposuerit, declaraverit, testibus iis, quæ per Evangelistas & Apostolos sunt tradita, ita tamen, ut novam legem non tulerit, sed veterem tantum explicaverit. Subjungit mox Vir Celeberrimus sequentia; Hac aliique laudatus Mevius, qui in libello isto in Theologia Oceanum tam altè se abripi passus est, ut liber iste non tam Juris prudentiæ, quam magni cujusdam Systematis Theologici prodrampus videri queat. Sed diversi sunt habitus juris scientiæ & prudentiæ. Nec statim qui in litibus decidendis & judiciis excellit, aequè feliciter contempletur. Scilicet horum, qui de rebus civilibus scribunt, maxima pars, vel supponunt, vel petunt, vel postulant, inquit Hobbseus de Civitate c. 2. Ex tunc istud suum sensu in Medium apprimè quadrat, qui in tota sua demonstratione id ubique petit, quod erat in principio quasi sum, &c. Cæterum quidem Vir Celeberrimus d. quest. 12. etiam contra fundamentum Socialitatis fusè disputat, ejusque insufficientiam ostendere nititur; Sed quoniam postea quest. 16. hanc definitionem Juris naturæ suppeditat, quod per illud intelligantur universalissima tam vis iuris omnis, quam imprimis Justitiæ axiomata, quæ naturæ, vel naturalis ratio apud omnes ubique homines, adeo

Et barbaros constitui, & qua apud omnes Gentes sociales custodiuntur, facillimè cum Pufendorffio aliisque conciliari posse videtur, si modò illa, quæ inferius §. 28. seqq. pro explicanda mente Pufendorffii adducuntur, diligenter expendantur.

§. 70. Provocarunt quidem omnes ad convenientiam cum recta ratione, sed id merito tanquam principium obscurum considerandum fuit, dum quilibet rectam rationem aliò atque aliò modò explicare nitus est. Scholastici enim rectam illam rationem ad sanctitatem Dei & Legem suam æternam, Hobbesius ad conservationem sui, Alberti ad statum integritatis, Pufendorffius ad socialitatem referebat. Ergò quod in se incertum est, nec certarum conclusionum inde deducendarum norma fieri potuit. Tribonianus sub nomine Justiniani locò unius tria suppeditat Juris præcepta in §. 3. *J. de J. & J. Honestè vivere, alterum non ledere, suum cuique tribuere, sed unum saltem desideramus, & adhuc dum quærimus aliud principium, ex quo dijudicari possumus, quid sit honestè vivere, alterum non ledere & suum cuique tribuere.* Putavit tamen *Vetthem in Introd. ad Op. Grot. l. 1. C. 1. qu. 4.* ex his primum: *Honestà esse faciendâ, turpia omittendâ, & Strimesius de originibus Jur. nat. tertium: Suum cuique esse tribuendum, optimò jure pro principio actionum venditari posse. Quò jure aut injuriâ, ex dictis facilè apparebit. Alii exoculantur brocardicum juris naturæ: Quod quisque juris in alium statuerit, ut ipse eodem jure utatur, cui genuinum alterum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, in quo tamen & evidentiam & adæquationem merito desiderat *Dn. Thom. l. c. §. 18.* Reliqua, quæ ab aliis pro principiis juris naturæ venditantur, vel eodem vitio laborant, vel cum socialitate coincidunt, & tantum alium verborum sonum præ se ferunt, quò spectant principia de communi felicitate promovenda, de mutuo adjutorio, mutua benevolentia, amore, &c.*

§. 71. Et ita quidem rectè Illustris Pufendorffius circa investigationem primi principii juris naturalis processerat, omnibusque ad versariis suis, famam & scripta ejus arrudentibus, os obturaverat; Quem admodum tamen illis accidere communiter solet, qui repurgationem alicujus disciplinæ suscipiunt, ut ob infirmitatem rationis humanæ ad omnia simul accuratè attendere nequeant, sed aliis etiam hominibus aliquid relinquunt, in quo ingenium exercere possint: ita & Pufendorffius

fitus factò licet accuratè fundamentò, in pluribus tamen exinde pro-
 fluentibus conclusionibus vel ex infirmitate, ut dixi, rationis humanæ,
 vel fortasse etiam ex prudenti circumspectione ne regnum tenebrarum
 adhuc magis irritaret, à dicto suo primo principio quadantenus disce-
 debat. Dedit hæc res occasionem *Viro Excellentissimo, Dn. Christiano*
Thomasio, tunc temporis jura Lipsiæ magno cum applausu docenti, ut
 non solum ipsam propositionem fundamentalem magis magisque con-
 firmare & explicare, sed & reliqua, quæ adhuc prætermisâ videbat, re-
 staurare & emendare susciperet. Legi hîc omnino merentur. §. §. *priores*
Dissertationis proœmialis, qua Infitur. Jurispr. div. præfixa est, ubi totam se-
 riem fidelissimè, ut solet, recenset; qua ratione à nugis exoletis, quas an-
 tea in succum quasi & sanguinem jam converterat, liberatus fuerit atq;
 veritatem doctrinæ Pufendorffii agnoscere inceperit. Factum hinc est,
 ut *Institutiones Jurisprudentiæ divinæ, in quibus fundamenta juris naturalis secun-
 dum hypothèses illustrius Pufendorffii perspicuè demonstrantur, & ab objectionibus
 dissentientium, potissimum D. Valentini Alberti, Prof. Lips. liberantur, &c.* typis
 excuscribi curaret.

§. 71. Consentit ergo cum Pufendorffio quoad præcepta capi-
 ta & in specie quoad propositionem universalem fundamenti locò sub-
 stratam; In aliis tamen & à Puffendorffio dissentit, ubi primum locum
 faciunt controversiæ circa causas matrimoniales. Scilicet Pufendorff-
 fitus cum communi Schola adhuc defendit incestum in linea ascendenti
 & descendenti (qui in *l. 38. §. 2. ff. de L. 76. de Adul. incestus juris Gentium in-
 cestui juris civilis contradistinctus appellatur*) esse jure naturæ prohi-
 bitum, & solummodo illum, qui est inter fratres & sorores pro concessio
 haberi. *Par. de I. N. & G. l. 6. C. 1. §. 32. 33. 34.* Pariter & interdictam esse il-
 lam Polygamie speciem; quâ una fœmina pluribus viris simul nubit,
 circa alteram autem, quæ virilis vocatur, & ubi unus masculus plures
 feminas in uxores ducit, judicium suum suspendit, *loc. cit. §. 15. 16. 17.*
 hæc eam prohibitam esse, nec concessam asserere audeat. Dn. Thoma-
 fitus contra suppositò semel & demonstratò, socialitatem esse principi-
 um veram, evidens & adæquatum juris naturæ, cordatè exinde infert,
 omnia hæc jure naturæ permixta esse, quia socialitatem per se & directò
 non turbant, adeoque eorum prohibitionem ex jure positivo divino
 repeti debere, de quo postea, *V. Inst. Jurispr. div. l. 3. C. 2.*

§. 73. Annon Adversarios & Persecutores habuerit ob collatum hoc in rem literariam maximum beneficium? Domitiana fortè est questio. Conqueritur hac de re in *Diss. Proem. Inst. Jurispr. div. prof. §. 28.* quod nempe eò tempore, quo primus liber Institutionum Jurisprudentiæ divinæ in publicum prodiit, varix deditis Institutionibus censure in populum sparx fuerint, quas inter & hæc, ac si in iisdem fundamentis locò ponerentur principia, quæ Studiosis ad *Atheismum, heterodoxiam & impietatem* viam sternerent, quæque omnia *Philosophiam* aliquam *naturalem* cum non parvo Reip. damno saperent, & hanc calumniam tam latè se diffudisse addit, ut in plurimis sœminarum, puerperas visitantium, conventibus pro more sermones de hac re habiti fuerint. Amovet vero omnes has imputationes in SS. proximè subsequentiis, Ceterum tamen in scriptis à nemine ex professo, ut dicitur, impetitus est. Juvat hic iterum ipsum audire Thomassium. Ita verò in *Program. Germ. quod Jurispr. div. profix.* loquitur: *Gewiß/ wann ich zur selben Zeit da der Herr von Pusendorff zu schreiben anfieng/ meine Institutiones fertiget und die Lehren vertheidiget hätte/ die anjeho im andern und dritten Capitel des dritten Buchs (quæ agunt de officiis hominum intuitu Societatis conjugalis) anzutreffen sind; ich glaube gänzlich/ man würde mich nicht anders/ als den ärgsten Ketzer tractiret haben/ so gar war damahls die gelehrte Welt in den Präjudiciis der alten Lehren ersoffen; massen man dann deswegen einen so grossen Lermen mit dem Herrn von Pusendorff angefangen/ als er nur von der Polygamie vieler Weiber in seinem Opere de Jure naturæ pro & contra raisonniret, und doch den stärcksten Ausschlag gegeben/ daß dieselbe dem Recht der Natur nicht gemähsen. Was würde man erst gethan haben/ wann er/ wie ich/ offenbahrtlich behauptet hätte/ daß weder die Polygamie vieler Weiber/ noch vieler Männer/ in gleichen die Blut/ Schande in gerader Linie/ u. s. w. aus dem Recht der Natur könnit bestritten werden/ sondern daß die Unzulässigkeit dieser Laster einzig und allein aus der Heiligen Schrift hergeführt werden müsse. Und gleichwohl hat die Glückseligkeit unserer Zeiten mir die Ruhe verschafft/ daß diese meine Institutiones nicht allein cum approbatione & censura, und zwar der erste Theil davon selbst zu Leipzig gedruckt worden/ und daß man mich deswegen in öffentlichen Schriften unangefochten gelassen/ sondern daß auch der Herr D. Alberti selbst dazu stille geschwiegen/ der doch sonst nicht leichte*

leichter empas unbeantwortet: laßt. 2c. Hoc non prætermittendum, quod cum à D. Alberti, Stramofa, Felibemio aliisque Puffendorffii adversariis socialitas ex eo capite impugnata fuerit, quod scilicet ea non sit principium adæquatum; quia officia erga Deum & erga se ipsum exinde deduci nequeunt; Dn. Thomafius in *Jurispr. div.* l. 1. C. 4. §. 73. seqq. hypothefin Puffendorffii ita declaraverit, circa cultum divinum distinguendum esse inter externum & internum. Si Dissidentes loquuntur de cultu externo, tunc extra dubium quidem esse, quod jus naturæ de eo nil disponat, sed verò hoc etiam non esse officium Jcti, sed pertinere ad Theologiam. Si verò sub nomine officiorum erga Deum intelligant obligationem erga Deum in genere, tunc id præceptum, *Deo pare;* non esse præceptum juris naturalis, sed ejus præfuppositum. Pertinere enim ad jus divinum in genere; & sic quando explicantur præcepta juris naturæ, jam certum esse, quod Auctori eorum sit parendum. Alias enim non essent præcepta vel leges. Officia autem hominis erga se ipsum propriè loquendo non dari. Cum nemo sibi obligatus esse possit, & ergo nec sibi debeat officium. Quæ autem ita vocantur officia, reverà esse officia vel erga Deum, vel erga alios homines, quatenus occasione sui ipsius homo necque sit obligatus, adeoque respectu Dei ex scriptura, respectu aliorum hominum autem ex socialitate deduci debeant & possint. Solèt quidem & hoc objici, quod tunc, si socialitas sola pro principio adæquato vendideretur, e. g. Senex secundum jus naturæ vivere nequeat, cum in viribus ipsius amplius non sit, ut socialitatem communem promoveat; posse verò eundem juri naturæ satisfacere, si præceptum aliud e. g. *de temperantia colenda* priori adjungatur. Sed facilè puto & hæc esse responfionem. Senex enim, licet ipsò factò ob imbecillitatem virium, nihil ad communem socialitatem promovendam conferre queat, potest tamen consiliis adjuvare. Imò etiam si & ad consilia ineptus sit, vivit tamen eò ipsò jam secundum jus naturæ, modò nihil admittit, quod socialitatem turbat. Neque enim ita crudè præceptum *de colenda socialitate* accipiendum est, ac si necessariò & semper factum aliquod accedere debeat, sed supponendi sunt termini habiles, in quantum scilicet illud unicuique possibile est. Valebit ergo hæc tritum illud: *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.*

G

S. 74. Non tamen praterenda est controversia, quæ cum *Joh. Ludovico Præfatio* ipsi intercessit. Ediderat hic duos Tractatus, alterum *de Legè Caritatis*, alterum *Designationem juris naturalis ex disciplina Christianorum*, in quibus demonstrare nitentur, daß das natürliche Recht hauptsächlich in der Liebe / die Christus so sehr treibet / besteht / vel. quod jus naturæ ex S. Scriptura derivari oporteat. Cum autem Dn. Thomasius in seinen monatlichen fernmüthigen Gedanken / quas tum temporis edebat, dubia sua contra hanc sententiam exponeret, eandemque fundamentò destitui monstraret, Præfilius hoc concoquere nãhübat, sed in plagula quadam, cui Titulus: *Joh. Ludwig Præfilius habe re und gründliche Vertheidigung des natürlichen Rechtes nach Christlicher Lehre / wieder Herrn Christian Thomasius Ansechtungen / Regensburg 1689*; Dn. Thomasio respondere volebat. Quò fundamentò benevolus Lector facile judicare poterit. Sunt à se invicem prorsus distincta lumen rationis & revelationis, & diversa exinde officia fiunt. Jam quando de Jure naturæ sermò est, omnes qui unquam vocabulum Juris naturæ intè intellexerunt, officia ejusdem ex lumine rationis derivant, non ex lumine revelationis, quod Theologiæ munus est. Ergò, qui jus aliquod naturæ ex S. Scriptura deducendum esse contendit, duo illa lumina & disciplinas à se distinctissimas miserè inter se invicem confundit, nec jus naturæ docet, sed Theologiam, & officia non hominum, sed Christianorum. Concedendum quidem hoc illi est, sed & vicissim istiusmodi homo alios carpere non debet, qui cujusvis disciplinæ limites accuratè custodire cupiunt. Fluit ex præcedentibus & hoc, quod in jure naturæ non queratur, an aliquis regenitus sit, an non, sed quod officia hujus juris naturæ à quocunque etiam Gentili percipi intè queant. Ideò enim vocatur *jus natura*, quia in ejus cognitione vires naturæ sibi relictæ utramque faciunt paginam. Neque ergò ad mèliorem cognitionem juris naturæ restauratio imaginis divinæ in nobis necessaria. Et si velis dicere: Restorationem tamen imaginis divinæ conferre magis ad cognitionem *juris natura restaurata per Christum*, tunc iterum terminorum confusionem fieri & vocabulo juris naturæ alienum prorsus significatum affingi respondeo. Jus enim naturæ restauratè nihil aliud est, quam Theologia moralis, & officia hujus juris sunt ea, quæ aliàs dicuntur officia Christianismi. At de off.

omnis Christianismi ageres extra JGiorum & Philosophorum, quate-
 rum talium, sphaeram esse non immerito censetur.

§ 75. Coronidis loco etiam addere lubet, quod novissime con-
 tra principia à Pufendorffio & Dn. Thomasio in jure naturæ substrata
 obmovere voluerit M. Albrecht Christian Roushe, Ecclesiastes Lipsiensis
 in libello quodam, qui portentorum potentiam nomen præ se fert, in
 quo inter alias etiam sequentes opiniones tanquam errores gravissimos
 imò tanquam portentosa & monstra recenset. P. 33. hæc habet: *Actuale*
peccatum contra jus naturæ Thomasio nullum admittit, nisi quod rationibus natu-
ræ talibus est demonstrabile, & quod socialitatem turbat. Hinc non veretur scribere,
quod incestus, Sodomia, Simonia, non sint contra jus naturæ. Item scribit, Po-
lygamia, & virginitas, & mullebris inerò jura naturæ non est interdicta. Præsupponit
hæc, addit cum NB. (a) inassequitatem, imò falsam juris naturæ interpretationem.
 (Ita sane est, si Rotthius potestatem Papalem Philosophicam habet,
 pro lubitu aliquid tanquam factum declarandi.) *Contra jus naturæ est,*
pergit, quod contra rationem rectam in actionibus moralibus atq; ad eò intrinsicè
malum est, sive socialitatem turbet, sive non, sive sit ex corrupta natura lumine
evngnoscibile, sive minus. Sufficit si ex Scriptura lumine intelligamus, quod tur-
pitudo in ipsa rei natura iust. (Ad verò turpitudinem in ipsa rei natura in-
 esse, jam dudum contra asserentes Scholasticos evicerunt Pufendorff
 & Thomasio, cur ergo eorum rationibus non respondet Autor? sed
 ipse de se dictum putat: Sic volo, sic jubeo, set pro ratione volun-
 tatis. Deinde sibi etiam contradicit, dum primò rationem rectam nor-
 mam actionum moralium ponit, & tamen deinde earum moralitatem ex
 Scriptura peti debere asserit. Sed hoc immoderato zelo condonan-
 dum.) Pergit: (2) *Facile hæc seducunt alios, ut credant illa naturaliter esse li-*
bera, (uti & sunt, sed tamen simul jure divino positivo prohibita,) &
unde se in naturali libertate constitutos videntur, (quomodo hoc sine summa
soliditate arbitrari possunt ii, qui sacram scripturam habent, & legi-
bus Reip. in qua vivunt, obstricti sunt?) Talia flagitia committuntur. (Com-
mittuntur prohi dolor! etiam si hypothesis scholastica de perfectitate as-
sumatur. Ergo non est vitium doctrinæ, sed hominum.) Igitur (3)
nec consultum, neq; veritati consonum est, ut ita loquamur. (Cur non? fortè
 quia Autor hoc inter errores & portentosa refert? Ridiculum.)

§ 76. Similia habet p. 75. ubi de cultu divino externo quæ-
 dam

dum adducit, & fatetur quidem, quodammodo concedi debere, cultum illum externum jure natura non esse determinatum, ad verum tunc necesse præceptum, quod sustinet Dn. Thomafius, durum dicere esse aut, eum præceptum tertium Decalogi cultum publicum septimo quodq; die instituentium requirat, illud vero præceptum sit morale ac naturale. (At verò hoc erat, quod probare debebat, tertium præceptum esse præceptum naturale, s. juris naturæ. Sed ubi est probatio?)

§. 77. Porro p. 82. ea, quæ ante adduxerat de incestu, sodomia, &c. denuò repetit. Dicit: locutiones, id saltem esse juris nature, quod ex socialitate est demonstrabile, esse scandalosas & probationes falsas, ut ipse Thomafius jam agnoscere videatur in Disp. de insuff. princip. de fin. caus. matrim. §. 144. (Ergo verò citatò locò non reperio, Dn. Thomafium principia sua tanquam scandalosa accusasse.) Hinc, concludit, (ex quibus præmissis autem hoc infert, quia nullas præmisit?) omninò absurde sunt ipsius sententia supra tradita. Taxo, addit, loquelam non sensum in omnibus. (Melius dicitur: Nescit, quid taxet, sed ex affectu loquitur.) Sufficere enim videtur, si jure positivo universali interdictione concedas, quæ alii jure nature interdictione credunt. (Ergo si hoc sufficere videtur, cur ergò monstra, portenta, errores, absurditates, scandala, & nescio quid ulterius clamitat?) Nec illud, addit, (jam sibi iterum non constat, sed quæ modo concesserat, negat,) quod jus divinum positivum etiam diversa tradat à jure natura. (At verò maxima ignorantia esset, si Theologus nesciret imbecillitatem rationis humanæ, & quod ad eò jus positivum seu revelatum ulterius progrediatur.)

§. 78. Ambitionem & metum quidem esse causam constitutarum civitatum dicit p. 84. seq. sed non solam, & tantam seculariam. Primariam autem hanc fuisse asserit, quod natura sit sociabilis sive societatis amans, & civitas omnium societatum perfectissima sit, adeoq; homo naturatiter ad eam inclinet. Amecedens quoad 2. membrum dicit comedere Thomafium, posterius autem Realitas passim probare, e. g. Aristotelem suum & Glafevium. (Sed oblitus est Autor consuetudinæ probationem addere, quæ ante omnia hic desiderari solet, quem in finem consulere potest Dn. Thomaf. Nect. Evangel. Fürsten ib. 3. S. 2.)

§. 79. Eo p. 101. delabitur, ut dicat Dn. Thomafium statuere, quod Princeps quorq; partis (saltem tertii generis, ut addit, sed quid per hęc intel-

intelligat. non exprimit) stare non teneatur. Provocat ad notas in Monzamb. G. 8. §. 10. p. 432. inf. ubi quaeritur: *An Princeps obstrictus sit pactis. ad tolerantiam rerum Remp. aperte turbantium?* Licet verò illa quaestio ibidem nec affirmative, nec negativè decidatur, sed ejus discussio alii occasione reservetur; Rothius tamen mox subjungit: *Si Thomasi prae-textu, uti liceret, non male Josua pactum cum Gibeonitis potuisset rescindere, neq. opus fuisset verbis, quibus utitur Josua c. 9. v. 19. libri sui, neq. graves penas Saul sensisset pacti hujus violator, 2. Sam. 21. v. 2.* (Non video, quomodo exemplum illud huc quadrare possit, cum pactum inter Josuam & Gibeonitas Remp. Judaeorum aperte non turbaret, de quo tamen casu expressè loquitur Dn. Thomasius. Deinde Josua compertò etiam dolò pactum illud de novo confirmabat, & sic firmiter obligatus erat, v. Pufend. de I. N. & G. l. 4. G. 2. §. 7.) *Quid non futurum, exclamat tandem, his principis propositis, quae securitas publica?* (Major omninò, quàm si principia Hæreticum & hypocritarum amplius tolerarentur.) *Breviter, concludit, scopus omnium, quae de Magistratu proponit, is est, ut tum impiis suis novitatibus, tum aliarum hæreticorum perversis opinionibus locum faciat, vexare autem tum veterum, tum recentium Theologorum ac Politicorum zelum verum piumq. possit.* (Imò is est scopus, ut annuente gratià divinâ Principibus oculos aperiat, ne rixolis & ambitiosis Clericis amplius potestatem concedant, viros eruditos & pios pro lubitu suo ad conservandam prætensam suam infallibilitatem pro impiis novatoribus & hæreticis declarandi, & veterum aut recentium quorundam Theologorum & Politicorum opiniones aliis tanquam normam divinam obrudendi. Hoc fortè non est ad multorum gustum. Hinc tot convitia & calumniae in Viros, eruditione & pietate clarissimos, ab aliquot annis jam sunt effusa, ut illi suspecti reddantur atque exosi. Sed dabit Deus his quoque finem.)

§. 89. Satis de Rothio. Progrediamur nunc porrò ad alios juris naturæ Doctores. Inter hos se nobis offert Vir Excell. Dn. *Henricus Bodinus*, Consiliarius Ecclesiasticus in ducatu Magdeburgensi, Professor antea Rinthelensis, jam Hallensis celeberrimus. Is, quas in disciplina juris naturæ foveat hypotheses, distinctè explicuit in *Dissert. de Jure mundi*, Anno 1690. Rinthelii ad disputandum publicè proposita & A. 1698. Halæ iterum recusa, unde pauca huc pertinentia excerpimus. Definitionem juris naturæ §. 2. hanc tradit: *quod sit voluntas Dei*

Dei sese exerens in ORDINE CREATURARUM, omnes creaturas ad servandum suum ordinem & non perturbandum dirigens & obligans. Rejicit paulo post opinionem eorum, qui cum Magno Grotio in dictatu rationis jus naturæ quærent, tanquam periculosa & absurda, cum quot capita, tot etiam sint opiniones, & ex hoc fonte diversissima illæ & monstræ de jure naturæ opiniones profuant. In §. 7. addit, materiam juris naturæ absolvere actus naturales, secundum ordinem naturæ instituendos, ita quidem, ut totum juris N. studium consistat in cognitione creationis & inde fluentis ordinis & usu creaturarum; quod sciamus in quo ordine quæque res creata sit, eademque in illo ordine ad eum finem, ad quem creata est, utamur. Hinc non confundendas esse virtutes juris naturæ, Temperantiam nempe & Veritatem cum virtutibus juris Gentium & juris Civilis, e.g. fortitudine, magnanimitate, justitia distributiva & maximam partem commutativa. Inde nulla pacta, nullosve contractus à jure naturæ originem trahere, sed à jure Gentium & civili. Et licet jure naturæ quoque ad servanda pacta obligemur, hac tamen non esse vi pacti, sed vi instituti naturalis, quod vetat, ne sermone aliter, quam secundum naturæ ordinem, utamur. Relinqui ergo, juris naturæ materiam intra actuum naturalium sese continere terminos, cæteras vero conclusiones (e.g. de pactis, contractibus &c.) esse dictata rationis, petita per ratiocinationem vel ex jure divino positivo, vel gentium, vel civili. Et hinc non inconcinne distingvi posse inter *jus naturale seu rationabile*, das natürlich begreifliche Recht / *& naturæ jus*, das in der Natur etzgepflanzte und dieselbe erhaltende Recht.

§. 8. i. Quæ vero ratione, pergit in §. 8. seqq. circa actiones istas naturales rectè sese gerere debeat homo, id admodum difficile esse exprimere, cum lapsu primorum parentum natura humana ita depravata sit, ut usum ac ordinem omnium creaturarum non nisi per umbram aliquatenus cognoscere, nedum observare possimus. *Ad illum tamen quodammodo investigandum commodissime actiones humanas examinari posse secundum gradus amoris, ut qui unicum sit naturæ vinculum, idemque unicus hominis affectus, & in cujus recta gubernacione omnis virtus & verum honestum consistat.* Amoris autem octo gradus vulgò à Scholasticis solere enumerari. Et primum quidem esse *amorem Dei*, per quem obligemur ad ejus cultum, & ut omnem creaturam tantum in nobis, quam extra nos primario ad gloriam

Dei

Dei adhibeamus. *Secundum* gradum esse *amorem anime nostre* ad com-
 mode transigendam vitam & affectus corporis *secundum rectam rationem*
 dirigendos. *Tertium* esse *amorem anime proximi*. Hinc quemcumque
 obligari etiam cum jactura bonorum suorum curare, ut animus proxi-
 mi ad vitam recte transigendam & naturæ ordinem observandum pro-
 be informetur. *Quartum* esse *amorem universi*, ut tota natura creata,
 quantum in nobis sit, conservetur. *Quintum* esse *amorem vite nostre*, pro
 qua omnibus modis defensio suscipi possit, etiam cum periculo & ja-
 ctura vite alienæ. *Sextum* esse *amorem vite proximi*. Unde neminem ha-
 bere jus occidendi hominem, nisi à Deo hoc ipsi concessum, vel vi ipsi-
 us naturæ ordinis, vel vi legis per expressam sanctionem lata. *Septi-
 mum* esse *amorem bonorum nostrorum*, cum Domini origo sit juris naturæ
 & communio primæva jam dudum ab aliis explosa, utpote impossibi-
 lis & contra ordinem naturæ. Et hinc defensionem rerum nostrarum
 licite suscipi etiam cum cæde invaloris, si modo per earum subtractio-
 nem in præsens vite periculum adducatur, & aliò modo hoc vite pericu-
 lum averti nequeat. *Octavum* gradum esse *amorem bonorum proximi*, quò
 pertineat, quicquid in Decalogi 7. 8. & 9. præcepto jubeatur & prohi-
 beatur. His octo gradibus addi posse *nonum*, scilicet *amorem cujusvis crea-
 turæ separatim consideratæ*, ut in ordine suo, quantum in nobis sit, con-
 servetur, ad quem ordinem ritè observandum vires totius naturæ &
 singularum creaturarum usum ac finem naturalem scire ac cognoscere
 deberemus, quam summam cognitionem in Adamo amissam licet af-
 sequi non possimus, at tamen, quantum in nobis est, eò rari & nullam
 creaturam ex ordine suo turbare debeamus.

§. 82. Effectum ergò juris naturæ nihil aliud esse concludit in
 §. 27. quam obligationem & instinctum, constringentem & dirigen-
 tem omnes creaturas ad ordinem naturæ servandum & non perturban-
 dum, cum nulla non propria dicta sit sine obligatione. Ergo contra
 jus naturæ peccari, si quis de arbore fructus plantasve demat, & non
 ad usum à natura destinatum abrumpat: si volucres, pisces aliave ani-
 malia extra ordinem naturæ necet. Et verum adeo esse, hominem
 etiam in bruta delinquere & injuriosum esse posse. *Prov. 12. v. 10. Dent.*
22. v. 10. 4. 6.

§. 83. Ab hac Viri-Excellentissimi hypothefi de ordine naturæ tanquam fundamento juris naturæ dissentit *Exc. Thomafius*, Socialitatem pro principio agnoscens, adeoque dubia sua contra dictam hypothefin in *Differt. de Fundamentorum definiendi causas matrimoniales habentis reperitorium insufficientia*, bab. *Hala 1698.* placidè aperuit, quæ ad supplementam hiftoriam hîc etiam inferemus, ut benevolus Lector itatim rationes & fundamenta, quibus utraque pars nititur, in promptu habeat præliminariter dicit, §. 32. 33. illam sententiam, *quæ in dicto au rationis jus natura querit*, non posse dici periculofam & absurdam; cum dictamen rationis rectæ, non corruptæ, adhiberi debeat, hoc autem ex neceffaria connexionè & repugnantia cum focialitate humani generis facilimè dijudicari & illa neceffitas vel repugnantia etiam corruptiffimo homini evidentèr ostendi poffit. Unde & ipfe Paulus jus naturæ cordibus hominum inſcriptum eſſe aſſerat.

§. 84. Ipſum principium de ordine naturæ idèò admitti non poſſe dicit §. 34. ſeqq. quòd nec *verum*, nec *adaquatum*, nec *evidens* eſſe videatur. Prædicari enim illum ordinem non de homine ſolum, ſed de omnibus quoque reliquis creaturis. Jam verò certum eſſe, quod creaturæ ratione carentes non obligentur, adeoque etiam jus aliquod in illas cadere non poſſit, cum omnia ex neceſſitate & impetu agant! Dicere quidem Salomonem *Prov. 6. v. 6. 7. 8.* de formicis, & Virgilium *l. 4. Georg.* de apibus, quod miranda agant; Verùm & formicas & apes agere voluntatem Dei ex naturali impetu ſine cognitione Legislatoris, quod ultimum tamen neceſſe ſit, ſi aliquis propriè ſecundum Legem egiſſe dicatur. Deinde etiam non eſſe adæquatum hoc principium, (§. 41.) quia non omnis ordo eſt jus naturæ, neque omne, quod ordini naturæ adverſum eſt, juri quoque naturæ repugnat. Primum, ſcilicet, quod non omnis ordo ſit jus naturæ, fluere ex modò dictis, quatenus videlicet omnis ordo naturæ creaturarum intra hominem ad legem & jus propriè dictum non pertineat. Secundum autem, non omne, quod ordini naturæ adverſum eſt, ſimul etiam juri naturæ repugnare, facile monſtrari poſſe. Ordinem enim humanum e.g. poſtulare, ut cibo per os in ſtomachum aſſumtò corpus nutriat, excrementa per partes poſticas ejiat, &c. & tamen non repugnare juri naturæ hominem per clyſteres nutrire, per vomitum excrementa ciborum ejiere, &c.

&c. licet hoc ordini illi è diametro contrarium fit. Denique nec evidens ait esse hoc principium, cum difficulter ostendi possit, hoc repugnare ordini naturæ, ergo esse jure naturali prohibitum; illud promovere ordinem naturæ, igitur esse præceptum. Illustrat hoc ex ipsa rei indole, quia nondum nescimus, quot partes homo habeat, quid sit animal, corpus, spiritus, in genere, & quia dissentientes ipsi fatentur, *obscuram esse homini & parùm cognitam naturam reliquarum creaturarum; item: difficile esse exprimere, quâ ratione circa actiones naturales rectè sese gerere debeat homo ob depravatam per lapsum primorum parentum cognitionem rationis humanæ, ut usum ac ordinem omnium creaturarum non nisi per umbram quasi aliquatenus cognoscere possimus.*

§. 85. Porro: Et si facile concedatur, *amorem esse unicum nature vinculum*, tamen illum non propriè dici posse de creaturis infra hominem existentibus, quæ tamen nihilominus ex hypothesi ordinis naturæ etiam juris naturæ capaces esse debeant. Si verò intelligatur amor tanquam solius hominis affectus, tunc non tradi jus naturæ, sed Gentium, (ex illa scilicet hypothesi,) imò ipsum amorem nihil aliud esse, quàm ipsam socialitatem, quippe quæ sine mutuo amore & mutua benevolentia concipi nequeat. Nihil ergo novi adductum fuisse, nisi quod jam antea Cicero, Grotius, Pufendorffius & alii dixerint.

§. 86. Denique in octo istis gradibus amoris recensitis nil nisi amorem hominum fuisse adductum, ostendere intendit §. 50. seqq. quæ omnia huc transcribere nimis tædiosum foret. Putamus enim ex jam adductis facile perspici posse, in quonam status controversiæ consistat, & quæ utriusque ex Dnn. Dissidentibus sint fundamenta. Videri potest ipsa Disputatio, quæ in omnibus manibus est, ubi circa finem hujus controversiæ §. 77. adjicitur, ex hypothesi de ordine naturæ dubias reddi posse sententias circa moralitatem actionum, de quarum moralitate nemo dubitet. E. g. an liceat vinum bibere jure naturæ? cum vinum sit res arte facta & ante Noachum ex ordine naturæ homines aquam potaverint, contra quem ordinem vinum introductum sit. An liceat navigare? quod pariter contra ordinem naturæ esse videatur, cum homo in terra degere, non aquam transire debeat. An liceat lapidem sursum projicere? quod idè contra ordinem naturæ esse vide-

H

tur

tur, quia lapis, ut omne aliud corpus gravè descendit. &c. Nos judicium nostrum jam suspendimus. Historicè saltem rem proponimus.

§. 87. Dn. Job. Franc. Buddens, S. Theol. Lic. & Profess. Philos. mor. in Acad. Frid. celeberrimus, in *Elementis Philosophiæ practicae* ante paucos annos publicatis, agnoscit quidem *Socialitatem* pro principio genuino, ex quo officia hominum ergà se invicem optimè deduci possint, sed officia hominum ergà Deum & ergà se ipsos exinde hauriri posse negat. Hinc tria ipsi nascuntur juris naturæ principia, *primum* respectu Dei, *Deum cole*; *secundum* intuitu sui ipsius, *Temperanter vive*, & *tertium* respectu aliorum hominum, *Socialiter vive*. Cum hoc quoad numerum illum ternarium convenit etiam Vir Consultissimus, Dn. Lic. Job. Christianus Müldener/ jam Potentiss. Regis Poloniæ Consiliarius, in *Disp. inaugurali de juris naturæ definitione & fundamento*, Erfurti A. 1692. habita & A. 1698. Halæ iterum recusa. Aliter tamen secundum præceptum effert, scilicet hæc tria juris naturæ principia ponit: *Deum cole*, *Philævitiã exerce* & *Socialitatem cole*, quæ in fine à Deo in creatione hominum intento latere dicit.

§. 88. Venio ad Illustrem Dn. Henricum Coccejum, Consiliarium Brandenburgicum & Professorem Francofurtanum longè celeberrimum, Virum in omni verè Eruditionis genere versatissimum & encomio nostrò longè majorem, qui in *Disput. de Principio juris naturalis unico, vero & adæquato*, hab. Francof. A. 1699. mentem suam hac de re aperuit. Ipsa Disputatio in duas partes dispesci potest, in cujus altera adstruitur, *voluntatem Dei verum, solum & unicum juris naturæ & obligationis esse principium*, §. 9. & 28. in altera autem contra Pufendorffium præcipuè disputatur & fundamentum juris naturæ ab ipso positum, *Socialitas* scilicet, impugnatur.

§. 89. Proderunt contra hanc Dissertationem aliqua, ab Autore der monastichen Aufsätze Menſe Julio MDCC. communicata sub num. IV. rubr. von vornehmer Hand sind einige Anmerkungen den Ursprung des Rechts betreffend eingeschendet worden, ex quibus illa, quæ propositionem fundamentalem juris naturæ concernunt adeoque ad scopum nostrum & supplendam historiam faciunt, inserere, non inutile erit.

erit. Ita autem Anonymus §. 6. Queritur deinde (Dn. Coccejus,)
 „utrum custodia societatis humanæ sit principium juris. Id negat Vir
 „egregius contra Grotium, qui societatem, Hobbesium, qui mutu-
 „um metum, Cumberlanditum & similes, qui mutuam benevolentiam;
 „& statuit principium juris naturæ adæquatam esse jussum Creatoris
 „§. 9. nam id principium debet tale esse §. 10. ut omnia juris naturæ præ-
 „cepta inde ultimo per legitimam consequentiam inferri possint. Re-
 „cte: Sed talis (inquit §. 11.) est voluntas Creatoris. Hanc autem
 „omnes obligare ita probat §. 12. quia Creatoris absolutum est in creaturas su-
 „as imperium, quippe quam potuit creare, vel non creare, & quacumq; placuit le-
 „ge creare. Et cum in confesso sit Creatoris omnipotentia, nihil certius est, quam
 „eum, qui potestatem in omnia habet, etiam eam in hominum actiones habere, easq;
 „suo arbitrio legibus coercere posse.

§. 90. Sed mihi (ita pergit Anonymus) hinc multa monenda
 „occurrunt. Primum istam propositionem probare oporteret, crea-
 „turam creatoris voluntate obligari. Nam si fingeretur, creaturam
 „tantarum virium esse posse, ut à Creatore semel producta, deinde
 „non posset cogi, habenda esset pro manumissa, ut liberi eò possunt
 „pervenire potentia, ut à parentibus, à quibus generati sunt, cogi non
 „possint: Vir autem clar. à sola coactione jus videtur derivare. Ut er-
 „gò generatio, ita & creatio jus non dabit, sed potentia. Missa igitur
 „Creatoris denominatione, in Deo omnipotentia, vel saltem summa
 „nocendi juvandeque potestas supererit; & ideo Cl. Autor diffusus, ut
 „videtur, qualitati Creatoris, omnipotentiam adjunxit. Quanquam,
 „ut obiter notem, apud ipsum à sola summa nocendi potestate, sepo-
 „sita facultate juvandi, ut infra patebit, jus sit petendum. Nam ju-
 „stum putat id solum, ad quos aliquis per pœnas cogi potest: id vero
 „ad quod quis impelli solet præmiis, refert ad virtutem; negat autem
 „nos ad virtutem obligari: contra quam etiam veteres Ethnici, ni fal-
 „lor, sensere. Sed, si omnipotentia, & maximè, si nocendi pote-
 „stas (cujus gratiâ Diabolum adorare dicuntur quidam populi) suf-
 „ficat ad jus constituendum, recurrendum erit ad principium tyran-
 „nicum, quod apud Platonem urget Trasymachus, justum esse, quod
 „potentiori placet. Nec abhorret Hobbesius, qui jus in potentia fundat.

„Itaque si fingeretur, Deum quendam esse malum, qualem Manichæi
 „introducebant, potentia ejus sufficeret ad pessima quæque justa red-
 „denda, quod nostris de naturali jure notionibus repugnat.

§. 91. Periculosa etiam alia (addit Anonymus) ex his dogma-
 „tibus consequuntur, qualia à quibusdam minus circumspectè jam-
 „dudum sunt jactata, veluti: nullam esse ipsius Dei justitiam, nam
 „si jus nihil aliud est quàm jussum Creatoris, vel ejus, qui potentiâ suâ
 „cogere potest, manifestum est in ipso Deo justitiæ rationes cessare,
 „cum cogi nequeat; & posse eum jure damnare innocentem, beare
 „sceleratum, quibus admissis in justitiæ consideratione restabit timor
 „Dei, amor cessabit.

§. 92. Alia ergò sublimiora & meliora juris principia quæren-
 „da sunt, non tantum in voluntate divina, sed & in intellectu, nec tan-
 „tum in potentia Dei, sed & in sapientia. Et justitiam constituet non
 „voluntas quævis potentis, sed bona voluntas, seu benevolentia sa-
 „pientis. Unde justitia nuper à quodam Jcto definita est: Caritas sa-
 „pientis, ut Virtus ab Aristotele mediocritas prudentis. Et si fingere-
 „tur, (quod impossibile est) malum quendam genium summam rerum
 „potestatem habere, non ideò, quod irresistibilis esset, desineret ille
 „malus esse, & injustus & tyrannus: & justæ superforent querendi
 „causæ, etsi querelæ irritæ essent. Hæc, ni fallor, communi hominum
 „sensui sunt consentanea.

§. 93. Quod si tamen aliter aliquis jus & obligationem accipiat,
 „pro eo scilicet solo, quod præmiis pœnisque extorqueri potest, fateor
 „jus fore, quod potentiori placet, & feliciter tamen in Deo evenire,
 „quod, qui potentissimus est, idem sapientissimus reperitur. Sed ita
 „nulla erit per se justitiæ norma ex natura rerum veritatibusque æter-
 „nis: aliterque justum naturaliter accipietur, quam solet. Cum ta-
 „men præstet, ni fallor, in rebus tanti momenti à recepto verborum usu
 „non recedere. Interim Vir Egregius debebat, ni fallor, dare defini-
 „tionem juris & obligationis, cum statim §. 1. à se quæri dicat princi-
 „pium obligationis, per quam quid intelligeret, alicubi expositurum
 „expectabam. Quanquam quod expressa definitione non explicat,
 „reapse satis indicet, nempe solo coactionis metu obligationem juris
 con-

„constare. Sed, si voluntas cogere potentis sufficit, non est, cur in Le-
 „gislatore supremo bonitatem exigamus. Sin verò volumus, ut Le-
 „gislator etiam benignitatem ergà subditos suam ostendat, jam altius
 „voluntate principium juris & iustitiæ stabilimus. Nisi fortè eò deve-
 „niat aliquis, ut bonitatem etiam apud Deum arbitriam putet, imò
 „quod hunc sequitur, cum Cartesianis quibusdam veritatem ipsam ar-
 „bitrio Dei factam velit, & quaternarium parem esse, quia Deus iussit;
 „quibus positis ipsa Dei existentia res arbitraria foret, periurque frons
 „de rebus.

§. 94. Fateor equidem (pergit) humanæ societatis custodiam
 „non esse principium iustitiæ. Nam est etiam cum Deo societas nobis,
 „quæ humanæ prævalere debet. Sed tamen putem iustum esse, quod
 „societatem ratione utentem perficit. Quod verò objicitur §. 16. so-
 „cietatem utilitati suæ renunciare posse, nihil aliud est, quam Legisla-
 „torem insipientem posse ferre leges ineptas & iniquas. *Querit, qua*
 „*vis obliget homines, ut utilitati verè studeant?* quasi vi opus sit, ut aliquid
 „iustum fiat, aut ut quod amabile est, ametur; aut quasi aliquid ma-
 „gis invitare nos possit, quam expetitiõ boni aut vitatio mali, quæ fa-
 „cit etiam, ut superiori pareamus. Quæ porro objiciuntur, eos ferunt,
 „qui jus solâ humanâ societate hujus vitæ definiunt, ut Pufendorffius
 „& similes, non eos, qui rem referunt ad perfectionem societatis divi-
 „næ humanæve in universum.

§. 95. Conciliabitur sententia Eximii Viri cum nostra, si per
 „iustum Dei intelligatur iustum supremæ rationis, quoniam, ut ipse
 „citatur ex Hierocle in aureum Pythagoræ carmen, idem est rationi pa-
 „tere ac Deo. Supremæ autem rationis est id agere, ut boni quantum
 „plurimum potest, & in quamplurimis obtineatur & tantum diffunda-
 „tur felicitas, quantum ratio rerum ferre potest; Sin contra, Deum
 „(quod absit) ponamus potentiam ita despotico exercere arbitrio, ut
 „nihil curet creaturarum intelligentium felicitatem, aut non intelli-
 „gentium decorem; nec sapiens, nec bonus erit, nec, ut hæctenus ju-
 „stitiæ notio habita est, iustus. Quæ doctrina absoluti adeo placiti, ut
 „sapientiæ aut bonitatis lege non regatur, illa ipsa est, qua Reforma-
 „tis rigidioribus (sed plerumque meo iudicio iniquè) imputata, factum
 „est,

est, ut tantoperè ab iis, tanquam divinæ bonitatis & justitiæ hostibus, adversarii abhorrerent. Ita etiam Ecclesiæ Protestantium communis interest, dogmata, quibus juris fundamenta constituuntur, ad sani sensus formam explicari.

§. 96. Deum esse omnis naturalis juris autorem, (quod ait §. 41.) verissimum est, at non voluntate, sed ipsa essentia sua, qua ratione etiam autor est Veritatis. Interim uti Atheus potest esse Geometra, ita Atheus Jureconsultus esse posset, nec absurde statuit Grotius intelligi Jus naturæ, etsi fingatur Deus non esse. Rectissime autem idem Grotius Jura naturæ in intrinseca bonitate ac turpitudine constituit, quicquid contradicat Pufendorffius sententiæ, cui à Viro docto & prudente contradici potuisse miror. Uti præportionum & æqualitatum, ita & æquitatis & convenientiæ regulæ æternis rationibus constant, quas violare Deum & jubere aliquando, ut aliquis solius voluptatis suæ causâ (exempli gratiâ) alios homines innocentes cruciet, impossibile est. Et parum dignum Deo est, parum dignum gravitate docentis, hoc uti effugiò, ut Deus eum, cui talia aliquando scelera permittitur fit, ab æterno à jussu suo excepisse dicamus, §. 43. ut tale factum scilicet hoc solò, quia exceptum est, scelus esse desinat. Rectius dicemus, quæ à Deo permittuntur, aut jubentur, in iis aliunde ipsam malitatis rationem cessare, ut cum Hebræi vasa Ægyptiorum abstulere: quis enim neget, Deum esse Dominum rerum, & auferre Ægyptiis omnia, Israelitisque donare potuisse. Et incestum inter fratrem & sororem absolutè malum esse non est dicendum, sed in liberis Adami ipsâ ratione naturali permissum. Ratio enim non minus dispensatione utitur, quam Deus. Uti detegi, quæ natura tegi jubet, turpe non est, si salutis causâ fiat. Cessat ergò crimen, non nuda Dei excipientis dispensantisque voluntate, sed sublata prohibendi ratione.

§. 97. Præclarius ipse Cl. Autor disserit, cum ait: *Actus natura sua alios alius esse meliores, ut docere præstantius est, quam vestem facere, & majorem perfectionem virtutis nomine venire.* Et §. 47. Cum Deus Ens sit perfectissimum & perfectissimus bonorum largitor, sequi quo perfectius quid agitur, eò magis ei placere, largiusque esse remuneraturum

rum. Sed hinc sequitur perfectionem potius & pravitatem
 actuum intrinsecam, quam voluntatem Dei justitiæ fontem,
 esse. Nam quæ ratio facit, ut alius actus alio sit sua natura
 perfectior, facit etiam, ut aliquis actus sit suâ naturâ pravus, qui scilicet
 perfectiones destruit aut imperfectiones inducit. Et si, concedente
 Dn. Authore, ex natura actuum venit, ut præmium mereantur,
 etiam ex natura actuum veniet, ut pœnam mereantur, adeoque
 debeant prohiberi, neutrum ergo oritur à sola voluntate. Mi-
 rum igitur est Cl. Autorem in actibus arbitrio hominum relictis, dif-
 ferentiam bonitatis naturalem agnoscere, & ut sic dicam, jus natu-
 ræ à jussu Dei independens, at in jussis aut prohibitis non agnoscere,
 cum in his appareat multò magis; & vel idè actus sunt jussi prohibi-
 ve multò magis, quia præ aliis boni malive sunt; non contra boni
 malive, quia jussi aut prohibiti sunt.

§. 98. Et quod eodem (ita subjungit Anonymus) §. 47. addit,
„nullos alios actus ob perfectionem Deo placere posse, felicitatisq; præmia ab eo expe-
„ctare, nisi qui hominum arbitria relictis sunt, quia, qui necessitate præcepti impul-
„sus agit, in eo nulla virtutis & perfectionis ratio sit: hæc valdè miror dici po-
„tuisse. Quasi scilicet jussus ob solam præcepti necessitatem pœnæque
 metum, & non potius liberrimo animi ad bonum tendentis nisi agat,
 lege magis admonente, quam impellente. Hoc scilicet est, quod
 Scriptura Sacra ait: justo legem non esse positam. Et postquam Lex
 ipsa jussit, Deum super omnia & totis viribus amari, proximum ve-
 ro sicut nos ipsos, non video quænam actio bona arbitrio nostro re-
 licta intelligi possit.

§. 99. Ceterum (concludit) humanò jure potest aliquid lici-
 tum esse, quod non sit honestum; divino & naturali jure non potest,
 etsi §. 49. contrarium defendi videatur. Unde valdè mirum dictu
 est, quod habetur §. 50. lege naturæ non compelli homines ad exer-
 cendas virtutes, contra doctrinam hætenus receptam, quæ justiti-
 am universalem omnes in se virtutes comprehendere notat apud Phi-
 losophos. Et omnium, ni fallor, Theologorum ac pietatis studio-
 rum consensu, qui inutilis est, non tantum præmio carebit; sed
 & pœnam sentiet, & Christus dixit, arbores, quæ fructum non fe-
 runt,

„runt, casus in ignem conjici. Unde vulgò inter peccata mortalia „acediam, quam vocant, torporemve in bono, numerare solent. „Ex quibus fatis intelligitur, Cl. Autorem dissertationis aliò planè, „quam hæcenus, sensu vocabula usurpare; quasi jus in iis tantum sit, „quæ vi quadam & pœnarum necessitate extorquentur, cum contra ali- „is sapientibus ipsique scripturæ sacræ tanto quisque justior habeatur, „quanto minus metu aut mercede; quanto magis ipsa præclararum „actionum jucunditate commovetur.

§. 100. Hæcenus Anonymus ille, qui utrum mentem acutif-
simi J. C. circa ea, quæ spectant ad propositionem fundamentalem ju-
ris naturæ & principium voluntatis divinæ, rectè perceperit, valdè du-
bito. Plurima enim, quæ in contrarium affert, hypothesein scholasti-
cam de sanctitate Dei ejusdem voluntati opposita, nec non de perfei-
tate actionum sapere videntur. De cujus hypotheseos fundamento
alii egerunt. Nostrum non est, hisce excutiendis insistere, sed ad
scopum nostrum sufficere, si modò mentem Pufendorffii de principio
socialitatis aliquantulum declaremus, ut B. L. eò melius videre pos-
sit, in quonam dissensus principaliter consistat, & quibus argumen-
tis utraque pars nitatur.

§. 101. Putamus autem, quantum ad principium de volun-
tate divina attinet, inter Virum illustrem & Pufendorffium quique hu-
jus hypothesein sequuntur, nullam prorsus esse litem, sed suavem po-
tius harmoniam. Pufendorffio enim aliisque nunquam tale jus natu-
ræ in mentem venit, quod aliunde, quàm à voluntate sanctissimi Crea-
toris originem suam duceret, sed ubique eam voluntatem & exinde
fluens præceptum. *Deo pare*, tanquàm principium primum Jurispru-
dentix divinæ in genere supponunt. Hinc tot eorum disputationes
contra Scholasticos, qui sanctitatem Dei ejusdem voluntati opponen-
tes, ex illa, non ex hac, Leges naturales derivandas esse nugaban-
tur, (*v. supra §. 69.*) Cum autem extra omne dubium sit, hominem du-
plici modò voluntatem divinam cognoscere, scilicet *per lumen rationis & re-
velationis*, non immeritò jam ulterius quæritur: *in quantum & quatenus
voluntas illa divina per lumen rationis*, (Lumen revelationis enim huc non
pertinet, quippe quò destituuntur Gentiles, quos nihilominus tamen
jus naturæ obligat) *in jure nature cognosci & quilibet homo de injustitia actio-
nis*

nis sue, quod nempe contra voluntatem Dei eandem partem gerit, convinci possit? Hic Pufendorffius ejusque sequaces asserunt, non posse alicui ex solo rationis lumine injustitiam actionis sue, quod illa voluntati divinæ adverteretur, ulterius demonstrari, nisi in quantum illa tranquillitatem externam, i. e. socialitatem turbat. Probant id facile exinde, quod status mutui belli nil nisi destructionem hominum inferat, à qua tamen quilibet abhorret, qua propter oppositum mutua pax omnino observanda. Suffragatur ipsa experientia, neminem, nisi præfractæ malitiæ hominem, negare aut negare ausum fuisse, quod ea, quæ externam pacem turbant, cum voluntate Dei consistere possint.

§. 102. *Patet ergo Socialitatem non venditari pro principio ultimo, sed voluntati Dei subordinato, aut quod clarius est, pro principio cognoscendi & demonstrandi voluntatem divinam ex lumine rationis. Unde sicut non opus est, ut hoc principium ultimum esse probent ejus defensores, ita nec eorum mens accuratè loquendo hæc est, ac si ex custodia socialitatis homines obligentur, sed ex voluntate Dei homines ad custodiam socialitatis obligari, & licet ex jure revelato ad longè plura adstringantur, bucusque tamen in jure natura voluntatem Dei solummodò cognosci posse dicunt. Ex quo simul fluit, homines custodiæ humanæ societatis renunciare neutiquam posse. Renunciatio fieri potest, quoties Lex aliquid saltem permittit, non quando præcipit. At verò custodia socialitatis jure naturæ omnibus hominibus præcipitur. Sed à quo præcipitur? A Deo. Ergo principium obligationis in solo Deo est? Utique, & principium socialitatis nihil aliud est, quam propositio, sub qua reliqua præcepta juris naturalis omnia, tanquam sub communi axiomate comprehenduntur, ipsum autem ista duo, Deo & imperanti esse parendum, tanquam generaliora præsupponit. Quamvis verò utilitas totius humanæ societatis temporibus & locis variare possit, ipsum tamen jus naturæ propterea non variat, cum utilitas socialitatem & pacem externam turbans non sit utilitas, atque adeò eadem socialitati semper subordinata esse debeat. Tolli denique hac ratione differentiam inter jus naturæ & jus Gentium positivum, contra Pufendorffium adduci non potest, qui ejusmodi jus Gentium positivum juri naturali contradistinctum non agnoscit, de Jur. N. & G. l. 2. C. 3. §. 23.*

§. 103. *Fateor quidem, ex principio socialitatis non posse deduci,*

auti, quod e. g. incestus, Sodomia, scortatio, &c. sint crimina horrenda, qualia ea esse lumen revelationis nobis ostendit; Sed exinde non sequitur, illud principium non esse verum aut adæquatum, sed illud tantum colligitur, lamen rationis maximâ imbecillitate laborare, & longè plura in jure divino prohiberi, quam quæ ex jure naturæ tanquam illicita deduci possunt. Non tamen exinde quoque concludi valet, *adulteria esse licita*, utpote quæ socialitatem & pacem quàm maximè turbant. Nec ita arguendum: ex societatis humanæ custodia &que *inferri posse*, quæ turpia sunt; Quæ enim *inferuntur* ex aliquo principio, illa præcepta esse putantur. Absit verò quod ex socialitatis custodia inferatur, Sodomiam, incestum, &c. debere committi. Habentur hæc crimina pro permissis jure naturæ, non pro præceptis.

§. 104. Nec custodia socialitatis humanæ exinde impugnari poterit, quod fortè Rex aliquis viribus suis satis potens nihilque potentia humanæ veritus, qui alteri injuriam parat, cogitet, *eam ad se nihil pertinere, quia eam non indigeat, omnique illius societatis præsidio ac utilitati renunciet*. Quis enim ex illo, quod homines de facto suscipiunt, jura ipsa metiri vellet. Quotusquisque est, qui nec Deum, nec homines se curare dicit, an verò propterea voluntas Dei & Superiorum principium inadæquatum dicendum? Neque etiam in cujusvis, nec potentissimi Regis, arbitrio est, ut socialitati communi renunciare valeat, ad quam colendam jussu Dei obligatur. At verò principium socialitatis neminem ponit superiorem? Imò ponit superiorem, Deum. Et licet Grotius homines ad observanda juris naturæ præcepta obligatos esse censèat, etiamsi ponamus, Deum non existere; hoc tamen nihil aliud fuit, quàm flosculus Scholasticorum, qui Viro Summo excidit, quem tamen neque Pufendorffius, neque alii approbârunt.

§. 105. Quod si alia planè conditio esset naturæ humanæ, quam illa nunc est, Socialitas quidem pro principio agnoscì non posset; sed Pufendorffius non quærit, quid suppositò aliò atque aliò statu obtineret, sed quid supposità præsentì conditione humana pro justò aut injusto reputandum. Deinde quod officia inter Deum & homines concernit, illa non deducuntur ex jure naturæ, sed antea jam supponunt, (*vt. supra §. 87.*) Officia inter Angelos & homines jus naturæ ignorat,

rat, quia ratio Angelos existere nescit. Ergo etiam si ponamus, inter Deum & homines non esse societatem, (quod tamen affirmatur) pariter inter Angelos & homines, inde tamen nondum sequeretur, ergo nec custodia socialitatis inter homines juris naturæ norma esse potest. Homines enim vivunt in societate & inclinant ad eandem. Vivit quoque Eremita in hac societate, quamdiu humanam naturam retinet, et si societate actu ipso non fruatur. Et tunc etiam obligatur, ut alii, ne aliquid contra societatem admittat. Latronum collegia non sunt extra humanam societatem, sed intra eam, & faciunt quidem, quæ societas eorum particularis requirit, sed eò ipso contra socialitatem communem peccant. At renunciarunt tamen societati communi; R. Atqui hoc facere non potuerunt, ut jam antea dictum. Denique jura naturæ omnibus animantibus communia, quæ tamen cum homine in societate non vivant, non agnoscit Pufendorffius, adeoque ipsi hac parte nihil obmoveri potest.

§. 106. Tandem & hoc monendum, non pugnare inter se, quando Pufendorffius omnia juris præcepta ultimò à socialitate deduci posse, & tamen necessariam esse, Deum præsupponi, asserit. Aliud enim est *principium absolute ultimum*, aliud in *certo genere tale*. Ad cujus posterioris species socialitas referenda, quæ est ultimum ratione præceptorum juris naturæ, aliud verò absolute ultimum, Deo scilicet parendum esse supponit. Quæ observatio alia quoque dubia quoad Pufendorffii assertiones obvenientia tollere poterit. Denique Pufendorffius concedit quidem, Deum plura etiam, quam custodiam socialitatis, ab hominibus requisivisse; Sed tamen plura officia, quam quæ ad custodiam illam faciunt, *jure natura* requiri, simul negat, idque exinde, quia ratio sibi relicta tam cæca, tam imbecillis est, ut ad altiora ascendere nequeat, sed contenta sit, modo crassa illa & externa vitia evitentur.

§. 107. prodierunt equidem plurimæ adhuc Dissertationes & Tractatus minores, materiam juris naturalis illustrantes, quò refero *Joh. Jac. à Ryfel de jure natura & Gentium: jus agendi moraliter delineatum à G. Telo, H. in Schönemarcck: Anonymi allgemeines Völkcher-Recht* qui Tractatus antea etiam Latine prodit sub Titulo: *Juris & judicii fecialis, sive*
juris

juris inter Gentes & quaestionum de eadem explicatio, operâ R. Z. (Richardi Zorchei:.) Heinrich Wilhelm Graffhoffs de jure hominis Dissertatio: Johann Wolffg. Textorii Synopsis juris Gentium: Henrici Vffelmanni de jure, quò bono homini in sermone obligatum, liber unus: (ubi præcipuè contra reservationes Jesuitarum mentales pugnat:.) Job. Frid. Krebsii Morum & juris scientia universalis: Ad. Rechenbergii Lineamenta Philosophia civilis: Gædhardi Bergeffii Enodatio juris natura, s. de officiis nostris ergà Deum: Christiani Röhrensée Diss. de Fundamento juris natura, (qui ex Justitia & Sanctitate Dei jus nat. deducere conatur) M. Dan. Ringmachers Dissert. de offic. hom. ergà Deum, &c. Verum enim verò omnes hos & singulos evolvere & percurrere nobis partim per temporis angustiam non licuit, partim quoque illud supervacuum fore credidimus, quod nihil novi inibi reperitur, sed hypotheses hujus illiusve assumi, aut refutari soleant. Alios studiò omisimus, quod eos ad scopum nostrum directò non spectare credidimus. Sequitur ergò

HISTORIA JURIS DIVINI POSITIVI UNIVERSALIS.

§. 108. Hanc autem brevissimis absolvemus. Interim ita tenendum. Scholastici, & qui eos sequebantur Theologi etiam Protestantes, ubi de Legum divisione agebant, eas in *Leges morales, ceremoniales & forenses* dispecebant, ita ut sub nomine *moralium*, & *Leges naturales & divinas positivas universales* comprehenderent. Lex enim moralis, naturalis & Decalogus plurimis synonyma erant. Testantur de hac divisione Compendia Theologica, & in specie, quæ mihi nota sunt, Compendium Hutteri & Institutiones Dieterich. Eodem res residit, quando alii ita procedunt, ut jus divinum in *morale & positivum* dispeçant; Sub nomine enim juris positivi ipsi merum jus particulare, ceremoniale scilicet ac forense Judæorum venit, adeoque ad morale non modo jus naturæ, sed & quicquid in Decalogo aliisque Scripturæ locis Legum positivarum universalium habetur, juxta eos pertinet quâ ratione adhuc etiam procedit *Kuriar. Instit. Jur. nat. & Gen. l. 1. C. 1. q. 7. seqq.* Et hoc ipsum fuit in causa, quare olim Scholastici circa decidendas controversias ex *Jure naturæ* tam confuse procederent, de quo dictum supra §. 19.

S. 109: Ignorabant ergo jus divinum positivum aliquod, jura naturæ contradistinctum quidem, nihilominus tamen pariter ut hoc omnes homines obligans. Interim sine dubio est, reperiri in S. Scriptura Leges quasdam, quæ ex sola ratione humana (quâ Jus naturæ nititur) deduci nequeunt, & quæ nihilominus omnes Gentes obligant. Quis enim solam concupiscentiam, quatenus in exteriora non prorumpit, ex lumine rationis injustam esse demonstraret? & verò hæc in præcepto nono & decimo Decalogi severè interdicitur, & omnibus sine dubio hominibus interdicitur. Quis gradus *Levit. 18.* prohibitio esse doceret ex jure naturæ, & tamen illam prohibitionem omnes gentes stringere contextus docet. Vicissim Decalogus & Lex naturalis pro Synonymis & ideò haberi non possunt, quia præceptum tertium de septimo die seu Sabbatho sanctificando, est præceptum particulare, Judæos solum stringens & adveniente Christo sublatum; Jus naturæ autem universale est & immutabile.

S. 110. Sensit ergo insufficientiam communis doctrinæ ut alibi, ita & in hac parte Magnus *Grotius*, adeoque in divisione juris divini, jus naturale juri universali, quod voluntarium vocat, contradistinxit, *de J. B. & P. l. 1. c. 2. §. 11.* Et licet à nonnullis ejus Commentariis hæc distinctio impugnata fuerit, videlicet ab *Osiandro ad d. §. 15. Grotii Observ. 1. & Velberio Interd. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 29. not. 3. seqq.* Alii tamen Viri eruditè eam non sine fundamento prolatam esse agnoverunt. Refertur huc potest *Zieglerus ad Grot. l. 2. c. 5. §. 9.* ubi ex jure divino positivo prohibitionem Polygamie deducit, licet quadantenus adhuc fluctuante videatur. *Dr. Henningi ad Fidei in proleg. p. 4.* & præ aliis *Kulpisius*, qui peculiari tractatu se probaturum promisit, quos ejusmodi Lex reverà detur & à Legè naturali distincta sit, in *Colleg. Grot. ad l. 2. c. 5. th. 6. lit. r.* promissum tamen hocce suum cum magno rei literariae damno in effectum dare non potuit, postquam deinde ex Academia pedem retraxit & negotiis aulicis ad mortem usque occupatus fuit.

illud *S. 109. §. 11.* Fortè jam ulterior inquisitio in hanc divini juris speciem proflus iterum neglecta fuisset, nisi controversia, cujus supra *§. 106.* mentionem injecimus, contrarium suavisset. Scilicet sustinebat *Lyderus* Polygamiam de jure naturæ non solum esse permissam, sed præceptam quoque, adeoque omnes homines ad ducendas plures

uxores obligari, cum non meliori, quam hoc quidem modò opus Domini perfici possit, & verò scriptum reperiatur, *quod is sit maledictus, qui opus Domini negligenter facit.* Scripserant quidem plurimi contra hunc Lyserum, modò sub *Sinceri Wabrenbergii*, modò *Theophili Aletibi* larvâ prodeuntem, e. g. *Feltmannus, Dieckmannus, Brunsmannus, Musais, Christianus Vigilis, Slüterus, &c.* sed quia plurimi, si non omnes, armis tantum, modò stramineis instructi erant, id est, quia nil nisi perfectatam Scholasticam aliasque nugas crepabant, refutatione suâ nil quicquam efficiebant, præterquam quòd Lysero (ut creditur) occasionem suppeditarent, sub nomine *Athanasii Vincentii Polygamiam triumphatricem* scribendi, & non absque causâ de profligatis tot inermibus hostibus triumphum canendi.

§. 112. Ergò tandem aliquando & ob hanc causam Viri prudentes, etiam Theologi, imbecillitatem rationis humanæ agnoscent & Leges revelationi divinæ superstructas omnes tamen Gentes obstringentes, à Legibus naturalibus solam rationem pro fundamento agnoscentibus, liquidò discernere incipiebant. Inter Theologos in primis laudandus *Schertzerus*, qui *æquiva* concupiscentiæ ex lege naturæ agnosci non posse, sed ad ostendendam hujus, pariter ac Polygamie aliorumque criminum moralitatem ad Legem aliquam positivam recurri debere asseruit in *System. Theol. Loc. 7. §. 9. & Loc. 9. §. 9. et Loc. 27. §. 6.* Videtur etiam huc inclinare *M. Johann. Dieckmannus*, Rector Lycei Stadenensis in *Vindiciis Legis Monogamicæ*, qui §. 4. distinguit inter jus naturale & divinum positivum, atque contra posterius saltem Polygamiam esse asserit, non contra jus naturæ, v. §. 5. ubi & ad *Hülsemanni Breviar. Theolog. C. 21. §. 8.* provocat.

§. 113. Cum autem post hoc tempus nec ipsi Theologi, nec etiam Jcti, eam, quæ decebat, adhiberent operam, ut liquidò ostenderent, ex quibusnam demum criteriis cognosci possit, quænam præcepta ad jus positivum universale referri debeant, quænam non; imò in nonnullis Systematibus & Compendiis prior confusio de novo stabiliretur; per motus fuit *Excell. Dñ. Thomassius*, ut manum rei admooveret & certi aliquid produceret. Vocaverat *Grotius* hoc jus *voluntarium universale*, alii *jus naturale secundarium*, *Schertzerus* *jus morale positivum*; Sed præ

præ omnibus hiſce ipſi maxime commoda illa denominatio viſa fuit, ubi Henniges illud *juræ divinum poſitivum univerſale* inſignit. *v. Diff. de Crim. Bigam. §. 16.*

§. 114. Primas hujus rei lineas designavit in Diſſertatione modo allegata *de Crimine Bigamia*, quæ inter Diſſertationes Lipſienſes in ordine ſeptimam conſtituit, & quidem à §. 8. ad 20. usque. Primò dicit, inter utramque Legem, naturalem & poſitivam univerſalem, non eſſe quidem differentiam ratione cauſæ efficientis, dum utraque à Deo proficifcitur, differre tamen legem naturalem à poſitiva, quod naturalis ex ratione, poſitiva ex ſcriptura & revelatione cognofcatur: deinde quoque objectum juris naturalis conſtituant actiones ſocialitati neceſſariò convenientes aut diſconvenientes, & juris poſitivi autem, quæ ex illa convenientia aut diſconvenientia decidi nequeunt. Jus naturæ eſſe immutabile: Poſitivum vero admittere mutationem & diſpenſationem divinam. Jus naturæ ſtatim cum homine corpiſſe: Poſitivum univerſale autem poſt creationem hominis duabus vicibus, primò ſtatim poſt hominem conditum & ſecundò in reparatione humani generis poſt diluvium promulgatum eſſe. Tria ergò, ut Lex aliqua pro poſitiva univerſali haberi poſſit, ponit requiſita: (1) ut Scriptura doceat, actum aliquem vetari aut præcipi, (2) iſtud præceptum toti humano generi eſſe latum, (3) ut iſta lex non poſſit ex convenientia aut diſconvenientia cum natura hominis rationali & ſociali deduci.

§. 115. Aſt cum multa præcepta multæque prohibitiones certorum actuum in Scriptura occurrant, quæ non omnes homines, ſed populum ſaltem Judaicum concernunt, iterum incertum & dubium eſſe videtur, unde demonſtrari poſſit, quod hoc illudve præceptum toti humano generi latum fuerit? Sed & hæc non absque fundamento ſuppeditato nos dimittit. Scilicet primò diſtinguendum eſſe dicit inter tempora ante & poſt inſtitutam Remp. Judaicam, etiamſi præceptum aliquod occurrit, quod Deus ter Opt. Max. ante initia dictæ Reip. promulgavit, ſine dubio id omnes homines obligare aſſerit. In quo, ni fallor, Doctores ſi non omnes, ſaltem plurimos conſentientes habet, qui penam mortis homicidæ dictatam *Gen. 9, v. 6.* ideo diſpenſationi Principis eximunt, quod ante Remp. Judæorum jam obtinuerit, adeo-

adeoque non fit forensis. Quid ergo? Imò, quid aliud, quam pœna Lege universalî positiva dictata, quia id iterum extra dubium est, eandem ex Lege naturæ non profluere, quippe quod dicitur quidem, homicidas socialitatem turbantes esse puniendos, modum tamen pœnæ non determinat. Dudum itaque asseruerunt ipsi DD. existentiam Legum positivarum universalium, licet nescis ex quo stomachi vitio à denominatione hac abhorruerint.

§. 116. Patet ex his, omnes Leges divinas ante conditam Remp. Judæorum promulgatas esse positivas universales. Sed non sequitur è contrario: quod omnes leges post conditam illam Remp. datæ, sint particulares Judæos solos respicientes. Paucæ sanè hõc modò reperirentur Leges universales. Ergò ita porro procedendum esse docet Dn. Thomasius. Leges post institutam Judæorum Remp. datæ vel habent additamentum aliquod, cur Deus earum observationem præcæteris à populo suo desideret, vel non habent. Sin posterius, & Lex simplex tantum præceptum aut prohibitionem in se comprehendit; tunc tunc colligitur, eandem neminem, nisi Judæos obligare, quia intuitu certi populi, quem Deus instar Principis mundani regebat, promulgata est. Talis verò Lex illum populum egredi non solet. Sin verò prius & Deus propterea à Judæis, populo suo, exactiorem obedientiam requirit, quod ad hæc Leges servandas etiam Gentiles obligati sint, certissimum tunc adest indicium, esse tales Leges positivas universales. Huc pertinent prohibitiones circa inunda matrimonia consanguineorum *Lev. c. 18.* ubi Deus *v. 24. seqq.* dicit, daß sich die Heyden in diesem allen verunreiniget haben / und daß dadurch das Land verunreiniget worden. Jam verò ex solo rationis lumine & si scriptura S. destituamur, illæ prohibitiones & quod matrimonia inter proximos consanguineos imita, sint tam horrenda crimina, cognosci potest, ut nemo justè negare nequit: Ergò etiam illæ Leges non sunt naturales, quippe quæ posteriores ex solo rationis lumine cognoscuntur. Nihilominus tamen Gentiles contra eas peccasse dicuntur, & simul illos iisdem obligatos fuisse supponitur, quæ obligatio nasci non potuisset, nisi jam antea dictæ Leges aliquando ab initio creationis aut post diluvium toti humano generi, aut personis illud representantibus, promulgatæ fuisset.

fuiſſent. Alias enim Deus eſſet injuſtus, ſi Gentiles puniret, nec tamen hi unquam Legis notitiam ex revelatione habuiſſent, (nam illam notitiam ex lumine rationis non fluere jam ante diximus.) At quis talia de Ente perfectiſſimo cogitare præſumeret?

§. 117. Tandem quoque exinde Leges poſitivæ univerſales cognoſci poſſunt, ſi à Chriſto in novo Teſtamento repetitæ & denuò inculcatæ fuerunt. Cujus exempla ſuppeditantur *Matth. 5, & 19.* ubi inter alia Salvator ad primævam creationem provocat & exinde deducit, quod Matrimonium ſocietas perpetua, non niſi per mortem & ob alterutrius ex conjugibus adulterium diſſolvenda, eſſe debeat, ſimulque innuit, non plures quam duas perſonas conjungi poſſe, quod utrumque iterum ex lumine rationis ſolo cognoſci non poterat, adeoque jure naturæ hic nihil deciſum eſt. Sequitur autem, hanc Salvatoris repetitionem inferre univerſalitatem Legis exinde, quia adventu Chriſti in carnem diſtinctio inter Judæos & reliquas Gentes proſus ſublata fuit, atque adeò Chriſtum ad ſolos Judæos reſpexiſſe dici nequit.

§. 118. Simul ut oſtenderet Vir Excellentiſſimus, quantum diſcrimen intercedat inter cognitionem voluntatis divinæ, quæ ex rationis, & illam, quæ ex revelationis lumine proficiſcitur, & ſimul, quàm maximè diſcrepantia exinde juris naturæ & poſitivi univerſalis præcepta fluant: In *Inſtitutionibus Jurisprudentiæ divini*, ſingulas materias de officiis Hominum percurrit, & poſtquam primo capite propoſuit, quatenus hæc officia ex jure naturæ cognoſci poſſint, ſtatim ſequenti capite, quid Lex poſitiva univerſalis exigat, perſpicuè & concinne ſubjungit, quod nemiſſem ante eum præſtituiſſe quis fatebitur, qui alicquam ſaltem rei literariæ notitiam adeptus eſt.

§. 119. Sunt quidem haud pauci ex illuſtribus etiam & celeberrimis Viris, qui adhucdum exiſtentiam Legis alicujus poſitivæ univerſalis Legi naturali contradiftinctæ conſtanter negant; Verum ejus veritati, quæ tam clara eſt, propterea nihil decidit. Erunt diſſenſiones, dum erunt homines. Et qui pati nequit diſſentientes, ſed eos odiò proſequitur, injuriis afficit, doctrinas eorum ut portenta, monſtra, errores peſtilentes, & ſi quid gravius apud honeſtos Viros, ſtatuſ contra verſis ut plurimum planè ignaros, traducit, aut planè Provincia & urbe expellere quærit: Næ, is miſeriam ſuam & dominandi amo-

K

rem

rem nimis crasse prodit, atque se in extremum stultitiæ abyssum decidisse testatur. Interim tamen nec desunt, qui sententiæ huic libenter subscripserunt, quos operose conquirere possem, si autoritas vel veram, vel falsam redderet hypothesin aliquam. Sufficiat præter supra laudatos nominasse adhuc paucos, sed celeberrimos Viros, inter quos *Dn. Buddæus in Elementis Philosophiæ practicæ, Kipping in Instit. Politi. l. 2. C. 5. § 3. Schilter Instit. Jur. Canon. l. 1. tit. 2. §. 1. Mauritius de principiis juris publici Germanici C. 3. §. 16. seqq.* Finio hic, & ut indies studium juris naturalis majora incrementa capiat, serio exopto. Quod si enim hoc diligentius excoleretur à Jurium Cultoribus, quam quidem hactenus factum, certò certius est brevi tempore perituros esse & Legulejos & Rabulas, par illud nobile fratrum.

F I N I S.

ERRA-

ERRATA

Quam plurima irrepsisse ex incuria Typographi, valdè doleo benevole Lector. Causa est, quod opusculum hoc in loco extero prelo commissum fuerit, atque adeo munus corrigendi & revidendi ego ipse in me suscipere non potuerim. Neque ergò, si bonus es, eadem mihi imputabis. Leviora, quo etiam refero commatum aharumque distinctionum vel omissionem, vel transpositionem, ut ipse emendare velis, enixè rogo. Ex gravioribus, & quæ sensum planè corruptump, sequentia (non tamen omnia) notare volui:

Pag. 2. lin. 13. Iocò commatis post vocem *scrutetur* punctum est ponendum.

p. 4. lin. 28. pro *Eruditos* l. eruditis.

p. 8. lin. 24. pro *dispercebantur* l. dispercebant.

pag. 11. lin. ult. pro *reliquebat* l. reliquerat.

p. 12. lin. 8. ita legendum: quantum quidem subsēcutis postea temporibus ejusdem restauratores &c.

Ead. p. 12. pro *Azpilcuexa* l. Azpilcueta.

p. 15. lin. 15. leg. nec intelligere desiderarent.

lin. 25. pro *usu* l. usque.

p. 16. lin. 1. pro *Begeri* l. Beyerī.

p. 18. lin. 12. pro *hujusq;* l. hucusque.

lin. 28. pro *librum* l. liberum.

p. 20. lin. 6. pro *Fesmarus* l. Tesmarus.

p. 24. lin. 4. pro *antescit* l. ante cit.

p. 27. lin. 14. pro *Thalassorvaticum* l. Thalassocromaticum.

p. 29. lin. 25. & 26. pro *Monachorum* l. Monarcharum.

lin. 30. pro *facta* l. fata (quod & alibi ita emendandum)

p. 32. lin. ult. pro *Suevos* l. Suecos.

p. 33. lin. 24. pro *praesensis* l. prætensis.

p. 35. lin. 13. pro *turbitus* l. turbidus.

lin. 26. pro *officiosus* l. officio suo.

p. 41. lin. 28. pro *assilet* l. assolet.

p. 43. lin. 11. post vocabulum *sanctitate* inferenda est particula *non*.

lin. 17. pro *conati* l. connati.

Pag.

Pag. 50. lin. 1. pro *tamen* lege *etiam*.

p. 51. lin. 19. pro *ad* l. *at*, & post voc. *natura*, infere particulam *non*.

p. 52. lin. 20. post vocem: *addit*, infere vocabula: *verum est*

p. 56. lin. antep. ante vocem: *cibō*, infere vocab. *boma*.

p. 67. lin. antep. pro *Ryfel* leg. *Ryffel*.

lin. pen. pro *Telo* l. *Felo*.

p. 71. lin. 12. deleatur particula *&*

lin. 29. pro *etiam* si l. & *jam* si.

